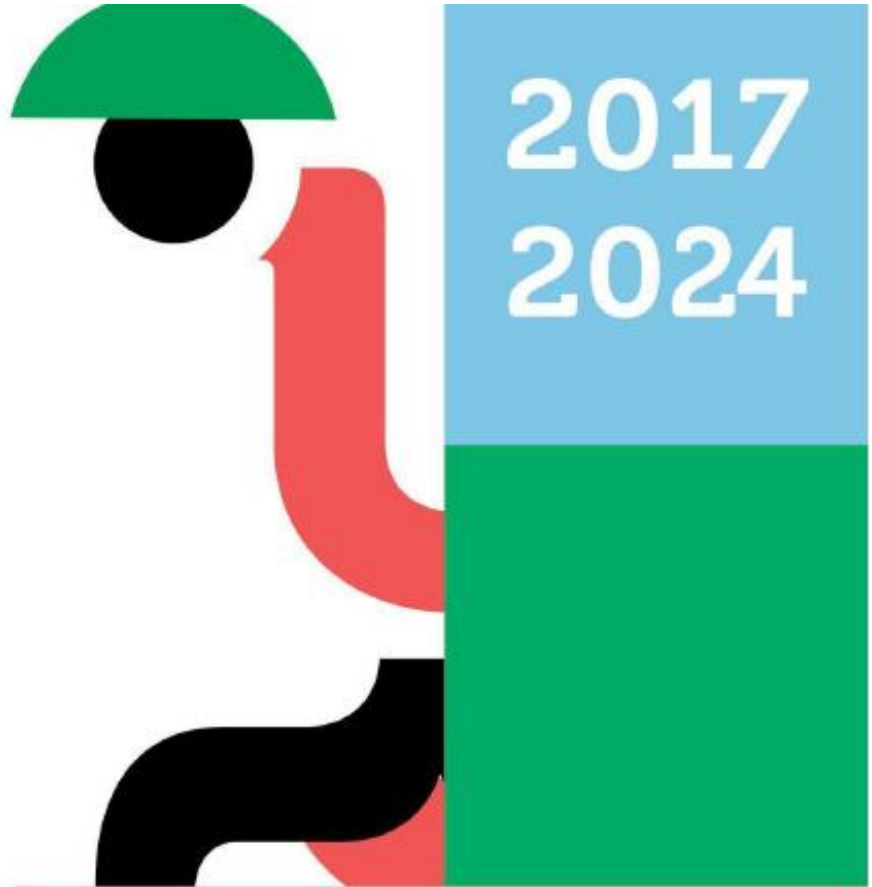

Strategisch Plan Geletterdheid

2017
2024

Evaluatie
Strategisch plan
geletterdheid 2017-2024

Inleiding

Het Strategisch Plan Geletterdheid (SPG) 2017-2024 vormt de fundamenten voor het geletterdheidsbeleid in Vlaanderen: via het Plan verbinden de verschillende beleidsdomeinen van de Vlaamse Regering en heel wat partners uit het veld zich ertoe de geletterdheid in Vlaanderen te verhogen.

Ondanks deze blijvende aandacht kampt een substantieel deel van de bevolking in Vlaanderen nog steeds met moeilijkheden in het dagelijks leven als gevolg van laaggeletterdheid. De Covid-19-pandemie legde de gevolgen van lage (digitale) geletterdheid in Vlaanderen pijnlijk bloot. Vooral de meest kwetsbare gezinnen in Vlaanderen werden geconfronteerd met een versnelde digitalisering in deze periode terwijl heel wat ondersteuning ontoegankelijk was. De pandemie maakte bijgevolg meer dan ooit duidelijk dat voldoende taal-, rekenkundige en ICT-vaardigheden noodzakelijk zijn om in onze eenentwintigste-eeuwse maatschappij actief te kunnen participeren. Toch gold de coronacrisis eveneens als het startschot voor talloze geletterdheidsacties, waaronder het verhogen van digitale competenties en meer sensibilisering.

Vanuit de optiek van het Strategisch Plan Geletterdheid kan de geletterdheid in Vlaanderen slechts op vruchtbare wijze worden verhoogd via een beleidsdomeinoverschrijdende, geïntegreerde aanpak. **Het zwaartepunt van dit Plan lag dan ook in de structurele verankering van sterke preventieve, sensibiliserende en remediërende praktijken.** De vijf strategische doelstellingen en zeven kritieke succesfactoren zijn hier een rechtstreekse vertaling van. Aan deze doelen werden vervolgens acties en engagementen gekoppeld.

De evaluatie van de werkzaamheden van het Plan 2017-2024 moest dus vooral een antwoord bieden op de vragen **welke acties in het geletterdheidsbeleid structureel verankerd zijn in de werking van diverse partners en welke resultaten dat met zich**

meebracht. De voorliggende evaluatie omvat met andere woorden drie essentiële doelen: **de geletterdheidssituatie in Vlaanderen in kaart brengen; onderzoeken in welke mate we de acties en engagementen behalen en tenslotte de engagementen evalueren in de mate van structurele verankering en het geletterdheidsklimaat bij onze geëngageerde partners zichtbaar maken.**

Voor de evaluatie van het Plan ontwierp de planleider een **evaluatiekader**. Dit kader moest de hierboven geschetste doelen onderzoeken. Dit kader behelst enerzijds een **monitoringsysteem van zowel objectieve als kwalitatieve meetindicatoren** (vertaling van acties en engagementen van de partners van het Plan). Een **analyse van het geletterdheidsklimaat bij de verschillende partners** vult dit monitoringsysteem verder aan. Het blijft door de multidimensionaliteit van geletterdheid echter onmogelijk om causale verbanden te leggen tussen de acties van het Plan en de geletterdheidssituatie in Vlaanderen.

Dit evaluatieproces doorliep verschillende fases. Na de conceptualisering (september – december 2022), gebeurde de voorbereiding van de dataverzameling (januari – februari 2023). Daarna vond de dataverzameling via een outputbevraging bij onze partners plaats (maart – mei 2023). Tegelijkertijd (maart april 2023) werd een cursistenbevraging door Ligo ontwikkeld. De verzameling van die data vond aansluitend plaats (mei – juni 2023). De dataverwerking en –analyse (oktober – november 2023) ging de uiteindelijke rapportage (eind december 2023) vooraf.

Tijdens de zeven jaar durende looptijd van het Plan waren er halfjaarlijkse tussentijdse rapportages. In het najaar van 2021 vond de tussentijdse evaluatie plaats.¹

In diezelfde periode hebben verschillende planleiders elkaar afgewisseld. In 2017 startte Sara Jaminé als planleider. Vanaf maart 2021 volgde Caroline Fuchs haar op, waarna Joachim Van Oost de fakkel overnam vanaf september 2022. Gedurende de opmaak van

¹ <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/geletterdheid/plan-geletterdheid/wat-is-het-plan-geletterdheid#rapporten>

deze evaluatie, in het najaar van 2023, was er ook een wissel van de coördinator Plan Geletterdheid. Hierdoor was er gedurende de periode van 19 oktober en 13 december een zeer beperkte opvolging vanuit Vocvo. Deze bestond vooral uit het zoeken van een opvolger en in de mate van het mogelijk de verdere uitwerking van de evaluatie. De zoektocht van een opvolger was evenmin eenvoudig. De eerste sollicitatiegesprekken werden uitgesteld van 14 november naar 22 november door een gebrek aan sterke kandidaten. In de week van 22 november is er dan een geschikte kandidaat gevonden. Hij kon uiteindelijk starten op 13 december.

Decretale verankering van Vocvo

In 2021 besloot de Minister van Onderwijs en Vorming om te bezuinigen op Vocvo. Deze beslissing resulteerde in een vermindering van 80% van de middelen voor de pedagogische begeleidingsdienst sinds 1 september 2020. Als reactie op deze bezuinigingen is in overleg met de Vlaamse overheid en het Netwerk Ligo besloten om de pedagogische begeleidingsdienst over te dragen aan het Netwerk Ligo vanaf 1 januari 2022.

Sindsdien bestond Vocvo nog uit drie deelwerkingen: het Strategisch Plan Geletterdheid, Wablieft (centrum voor duidelijke taal) en de onderwijscoördinatie in de gevangenissen. In maart 2021 begon Vocvo zich zorgen te maken over de voortzetting van haar subsidies, maar gelukkig werden eind oktober 2021 de subsidies voor alle drie de deelwerkingen bevestigd. De onderhandelingen voor een decretale verankering begonnen in december 2021 en werden bekrachtigd in 2022.

De opdracht van Vocvo tegenover het Strategisch Plan Geletterdheid.

Vocvo voorziet de planleider van het Strategisch Plan Geletterdheid. Deze functie omvat het opstellen en actueel houden van het plan, het initiëren en ondersteunen van initiatieven, het faciliteren van overleg en het organiseren van de stuurgroep. De focus ligt op de verankering van geletterdheidsinitiatieven, het monitoren van de uitrol van het Plan en het pleiten voor geletterdheid op de beleidsagenda. De taken omvatten ook communicatie, het

uitbouwen van expertise, het organiseren en opvolgen van de Week van de Geletterdheid, en het sensibiliseren over geletterdheid in samenwerking met partners. De doelstelling is een impactvolle uitvoering van het Strategisch Plan Geletterdheid en het bevorderen van klare taal in de communicatie met diverse stakeholders.

In het najaar van 2017 werden de eerste stappen gezet om het Strategisch Plan Geletterdheid vorm te geven als reactie op beleidsaanbevelingen. Een participatief proces leidde tot concrete acties en engagementen, waarbij bilaterale gesprekken met alle partners plaatsvonden. Gedurende het schooljaar 2017-2018 werden de doelstellingen van het plan verder geconcretiseerd en toegewezen aan verschillende partners, in lijn met aanbevelingen uit de evaluatie van het vorige plan. De afronding van de acties en engagementen vond plaats in het najaar van 2018, na een laatste feedbackronde en goedkeuring door het Kabinet van minister van Onderwijs en Vorming op 26 oktober 2018. Na de start van het Plan Geletterdheid in november 2018 en de oprichting van stuur- en werkgroepen, werd gezocht naar efficiëntere werkmethodes om uitdagingen aan te pakken en overlegstructuren te stroomlijnen. De focus lag op bestaande overlegstructuren, het nauwkeuriger invullen van werkgroepen, en het bepalen van de juiste partners voor betrokkenheid en uitvoering volgens een duidelijke timing. Vanaf 1 september 2020 onderging de pedagogische ondersteuningsdienst van Vocvo een aanzienlijke besparing van 80% van personeels- en werkingsmiddelen. Deze bezuiniging heeft aanzienlijke gevolgen voor Vocvo en de uitvoering van het Plan Geletterdheid. De planleider kon sindsdien niet meer rekenen op de ondersteuning van een projectmedewerker geletterdheid en de pedagogisch begeleiders. Ondanks deze uitdagingen bleef Vocvo partners betrekken bij het Strategisch Plan Geletterdheid en stimuleerde hen om te investeren in geletterdheid.

Tijdens het redigeren van dit evaluatierapport, werden de resultaten van het recentste PISA-onderzoek gepubliceerd. Dat het niveau van Vlaamse jongeren van 15 jaar in het secundair onderwijs opnieuw sterk achteruitgaat qua vaardigheden in lezen, wiskunde en

wetenschappen, beroerde de publieke opinie. Het bevestigt tevens de urgentie van een structureel verankerd geletterdheidsbeleid. Laat deze evaluatie daarom ook een aanzet vormen tot reflectie en actie met het oog op een nieuw Strategisch Plan Geletterdheid.

Inhoud

Inleiding	2
Overzicht tabellen	9
Overzicht figuren	10
Hoofdstuk 1 Theoretisch kader	11
1.1 Wat is geletterdheid?	11
1.2 Noodzaak van het geletterdheidsbeleid	12
1.3 Voorgeschiedenis	13
1.3.1 Operationeel Plan Geletterdheid Verhogen (2005-2011)	13
1.3.2 Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen (2012-2016)	14
1.4 Het derde Strategisch Plan Geletterdheid, 2017-2024	14
1.4.1 Totstandkoming van het derde Strategisch Plan Geletterdheid	14
Hoofdstuk 2 Beleidstheorie	16
2.1 Missie achter het geletterdheidsbeleid	17
2.2 Strategische doelstellingen en overkoepelende acties	18
2.3 Het Strategisch Plan Geletterdheid schept een gunstige context	21
2.3.1 Geletterdheidspraktijken in vier dimensies	21
2.3.2 Hoe kunnen we geletterdheidspraktijken veranderen of stimuleren?	24
2.3.3 Kritieke succesfactoren	25
2.3.4 Acties en engagementen	29
2.4 Structurele verankering als werk- en uitgangspunt	29
2.5 Conclusie: de beleidstheorie van het Strategisch Plan Geletterdheid	34
Hoofdstuk 3 Methodologie van de beleidsevaluatie	36

	8
3.1 Eindevaluatie als beleidsevaluatie?	36
3.1.1 Het evaluatieproces	37
3.1.2 Een nieuw meetplan	38
3.2 Motief: beleidsleren	39
3.3 Evaluatievragen	40
3.4 Methode, dataverzameling en data-analyse	43
3.4.1 Methodologie evaluatievraag 1	44
3.4.2 Methodologie evaluatievraag 2	44
3.5 Positie van de evaluator(en)	47
3.6 Stuurgroep	47
Hoofdstuk 4 Analyse	49
4.1 Evaluatievraag 1: geletterdheid in Vlaanderen	49
4.1.1 Streefcijfers Strategisch Plan Geletterdheid	49
4.2 Evaluatievraag 2: Output van het Strategisch Plan Geletterdheid	61
Hoofdstuk 5 Besluit	147
Hoofdstuk 6 Literatuurlijst	152

Overzicht tabellen

Tabel 1 Strategische doelstellingen uit het SPG 2017-2024 (Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024, 2017).....	19
Tabel 2 Overkoepelende acties uit het SPG 2017-2024 (Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024, 2017).....	21
Tabel 3 Randvoorwaarde en bijbehorende kritieke sleutelfactoren.....	45
Tabel 4 Operationalisering Fullan, gebaseerd op Verbiest, 2014.	46
Tabel 5 Geletterdheid bij jongeren, PISA 2022, 2018, 2015.	50
Tabel 6 Aantal laaggeletterde 16- tot 25-jarigen, PIAAC.	52
Tabel 7 PAV-peilingen 2013-2021.....	52
Tabel 8 Invloed socio-economische achtergrond, PISA.	53
Tabel 9 Vroegtijdig schoolverlaten, administratieve gegevens Ministerie van Onderwijs en Vorming.	54
Tabel 10 Aantal 20- tot 34-jarigen met minstens een diploma hoger secundair onderwijs, EAK.	54
Tabel 11 Aantal laaggeletterden onder de actieve beroepsbevolking, PIAAC.	55
Tabel 12 Aantal personen met een inkomen onder de armoederisicodrempel, EU-SILC. ...	56
Tabel 13 Aantal laaggeletterden met een laag inkomen, PIAAC.	56
Tabel 14 Digitale vaardigheden in Vlaanderen, Barometer Digitale Inclusie.....	57
Tabel 15 Samenvattende tabel streefcijfers.	58
Tabel 16 Overzicht behaalde acties per SD.	140

Overzicht figuren

Figuur 1 Veranderingsmodel Strategisch Plan Geletterdheid.	16
Figuur 2 Strategische doelstellingen en overkoepelende acties.	18
Figuur 3 Verschillende dimensies van een praktijk (Geïnspireerd op Leemans, 2022).	23
Figuur 4 Dimensies van een praktijk.	24
Figuur 5 Kritieke sleutelfactoren en hun link met de dimensies van een praktijk.	26
Figuur 6 Veranderingsproces volgens Fullan (Fullan, 2007, p.66).	31
Figuur 7 Evaluatieproces van het Strategisch Plan Geletterdheid, gebaseerd op De Peuter, De Smedt & Bouckaert, 2007, p.36.	37
Figuur 8 Evaluatiekader eindevaluatie SPG 2017-2024.	41
Figuur 9 Aantal acties behaald (n=144).	139
Figuur 10 Aantal acties behaald, exclusief niet gerapporteerd (n=119).	139
Figuur 11 Overzicht acties Strategisch Plan Geletterdheid (n=144).	141
Figuur 12 Structurele verankering per strategische doelstelling (n=144).	142
Figuur 13 Structurele verankering van acties, procentueel bekeken.	142
Figuur 14 Verankering per kritieke succesfactor, procentueel bekeken.	143
Figuur 15 Verankering van kritieke succesfactoren (n=144).	144
Figuur 16 Randvoorwaarden geletterdheid op meso- en macroniveau.	145
Figuur 17 Randvoorwaarden geletterdheid op meso- en macroniveau, procentueel bekeken.	145

Hoofdstuk 1 Theoretisch kader

1.1 Wat is geletterdheid?

Het 'Syntheseverslag geletterdheid' toonde aan hoe het concept geletterdheid allerm minst eenduidig is (Schiepers, Gillard, Strobbe, & Vandommele, 2017). In lijn met internationale onderzoeken zoals het IALS (*International Adult Literacy Survey*), PIAAC (*Programme for the International Assessment of Adult Competences*) en het voorgaande Strategisch Plan Geletterdheid 2012-2016 hanteerde het derde Strategisch Plan Geletterdheid (2017-2024) een brede omschrijving van het concept geletterdheid (Beleids evaluatie 'Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen' 2012-2016 Eindrapport, 2016). De definitie benadert geletterdheid vanuit een positieve en respectvolle houding:

'Geletterdheid omvat de competenties om informatie te verwerven, te verwerken en gericht te gebruiken. Dit betekent met taal², cijfers en grafische gegevens kunnen omgaan³ en gebruik kunnen maken van ICT⁴.

Geletterd zijn is belangrijk om zelfstandig te functioneren en participeren in de samenleving en nodig om zich persoonlijk te kunnen ontwikkelen en bij te kunnen leren.' (Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024, 2017)

Het Strategisch Plan richt zich op alle laaggeletterden of mensen met geletterdheidsnoden. Concreet betekent dit dat we ten eerste laaggeletterde mensen de nodige ondersteuning bieden. Het gaat om mensen die over onvoldoende talige, rekenkundige³ en digitale vaardigheden beschikken om functioneel te kunnen participeren aan de samenleving. Deze

² "De vaardigheid om geschreven teksten te begrijpen, te evalueren, te gebruiken en er zich op zo'n manier mee in te laten dat men kan deelnemen aan de maatschappij, de eigen doelen kan realiseren en de eigen mogelijkheden en kennis kan ontwikkelen." (Cincinnati & De Meyer, 2011, p. 32)

³ "De vaardigheid om toegang te krijgen tot wiskundige informatie en ideeën en deze te gebruiken, interpreteren en erover te communiceren zodat men zich kan engageren met de verschillende wiskundige verwachtingen in het dagelijkse leven en ermee kan omgaan." (Cincinnati & De Meyer, 2011, p. 36)

⁴ "De vaardigheid om digitale technologie, communicatiemiddelen en netwerken te gebruiken om informatie te verzamelen en te evalueren, zodat men met anderen kan communiceren en praktische taken kan uitvoeren." (Cincinnati & De Meyer, 2011, p. 41)

groep scoort lager dan niveau 2 op de geletterdheidsschaal in internationale onderzoeken (Cincinnati & De Meyer, 2011; Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024, 2017).

Daarnaast willen we met ons geletterdheidsbeleid ook mensen met geletterdheidsnoden bereiken. Mensen met geletterdheidsnoden beschikken op dit moment over voldoende geletterdheidsvaardigheden om functioneel deel te nemen aan het maatschappelijk leven. Zij zijn wel erg kwetsbaar indien veranderingen optreden (zoals digitaliserende administratie). Deze doelgroep behaalt niveau 2 op de geletterdheidsschaal (Cincinnati & De Meyer, 2011; Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024, 2017).

1.2 Noodzaak van het geletterdheidsbeleid

Waarom is geletterdheid nu zo belangrijk? Ten eerste is er natuurlijk een economisch aspect: namelijk voldoende talige, rekenkundige en digitale vaardigheden hebben om in aanmerking te komen voor de jobs die een individu wil uitvoeren. Geletterdheidsvaardigheden zijn dus cruciaal voor de zelfontplooiing van onze burgers. Daarnaast zijn er nog andere effecten van laaggeletterdheid die vaak een moeilijker te kwantificeren impact hebben op de samenleving. Zo hebben laaggeletterde burgers een grotere kans op een lage gezondheid (De Greef & Segers, 2016), hebben ze vaker een lager begrip van de politiek in ons land, een groter gevoel van wantrouwen en een lagere neiging om iets terug te doen voor of terug te geven aan de samenleving (da Costa, Rodrigues, Vera-Toscano, & Weber, 2014).

De meest recente PIAAC-resultaten (2013) leren ons dat ongeveer 15 procent van de (jong)volwassenen laaggeletterd is. Dit betekent dat 1 op de 7 inwoners van Vlaanderen moeite heeft om geschreven teksten te lezen, begrijpen en gebruiken. 14 procent van de volwassenen in Vlaanderen is laaggecijferd, 19 procent heeft moeite met problemen oplossen in een technologische omgeving.

Een diepgaandere analyse toont dat het aandeel van migranten en anderstaligen in deze groep steeg. Ook de proportie ouderen binnen de groep laaggeletterden neemt toe. Vlaamse ouderen scoren slechter dan leeftijdsgenoten in andere OESO-landen. Bovendien steeg het

aantal laaggeletterden bij volwassenen met hoogstens een diploma secundair onderwijs (Cincinnati & De Meyer, 2011).

1.3 Voorgeschiedenis

1.3.1 Operationeel Plan Geletterdheid Verhogen (2005-2011)

Acties omtrent geletterdheid in Vlaanderen kennen een lange voorgeschiedenis. De 'Doelstellingennota' van de Vlaamse Regering vormde een initieel kader van tien doelstellingen voor het eerste strategisch plan.

De idee was om concrete acties te formuleren voor de tien verschillende doelstellingen. De maatregelen moesten de geletterdheid doen toenemen en zouden zichzelf terugverdienen via een daaraan gekoppelde verhoging van de tewerkstelling. De doelstellingen bevonden zich met andere woorden over de beleidsdomeinen heen. Zo was het beleidsdomein Onderwijs en Vorming verantwoordelijke om de basiseducatie te erkennen en financieren. Het eerste plan besteedde ook de nodige aandacht aan andere sociale en culturele factoren (gezondheid, welzijn, participatie...): investeren in geletterdheid, heeft immers ook op deze terreinen een gunstig effect.

In naam van het Operationeel Plan Geletterdheid verhogen (2005-2011) ontwikkelden diverse partners innovatieve praktijken en methodieken. De beleidsevaluatie stelde in 2012 vast dat deze praktijken en methodieken nog onvoldoende verspreid en verankerd waren. Dit wees op een meer doordachte disseminatiestrategie. Bovendien wees de effectenstudie uit dat een meer structurele aanpak noodzakelijk was. Er moesten meer kansen komen om geletterdheidsvaardigheden te versterken binnen de contouren van onderwijs (leerplichtonderwijs en volwassenenonderwijs). Ten slotte benadrukte de evaluatie dat geletterdheid een horizontaal aandachtspunt is: het beleid moest meer structurele maatregelen over de beleidsdomeinen heen bevatten om werkelijk impact te hebben (Beleidsevaluatie 'Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen' 2012-2016 Eindrapport, 2016).

1.3.2 Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen (2012-2016)

Op 14 december 2012 keurde de Vlaamse Regering een tweede Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen (2012-2016) goed. Het plan bevatte verschillende operationele doelstellingen en acties in diverse beleidsdomeinen. Dit maakte een systematische en structurele verhoging van geletterdheidscompetenties mogelijk.

Het geletterdheidsbeleid in het tweede Strategisch Plan is dus niet louter een onderwijsbeleid, maar is gestoeld op een brede en beleidsdomeinoverschrijdende benadering. Geletterdheid is binnen de Vlaamse overheid dan ook een horizontaal aandachtspunt in beleidsdomeinen als Werk, Cultuur en Welzijn.

Volwassenen die niet beschikken over voldoende competenties op het vlak van taal, rekenen, en ICT blijven de primaire doelgroep van het tweede Plan Geletterdheid. Zij hebben moeite om zich te handhaven in een moderne samenleving. Hierbij vormen basiscompetenties Nederlands een belangrijke voorwaarde om bredere geletterdheidscompetenties te verwerven. Het Nederlands als thuistaal versterken, is in het tweede Plan Geletterdheid nog steeds een belangrijke doelstelling.

Het tweede plan zet ook in op een structurele aanpak: dit moet resulteren in meer kansen voor laaggeletterden in het hele aanbod van onderwijs en opleidingen voor volwassenen. Bovendien moet laaggeletterdheid ook voorkomen worden door meer inspanningen te leveren in het leerplichtonderwijs (Beleidsevaluatie 'Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen' 2012-2016 Eindrapport, 2016).

1.4 Het derde Strategisch Plan Geletterdheid, 2017-2024

1.4.1 Totstandkoming van het derde Strategisch Plan Geletterdheid

Het derde plan geletterdheid kwam tot stand na een langdurig participatief proces. Het is dus geenszins zo dat het Plan een opgelegd instrument is. Het is daarentegen wel het product van alle betrokken partners die de geletterdheidsvaardigheden van mensen willen versterken.

Zo nodigen we alle relevante actoren uit voor een kenniskring, workshops en schrijfsessies om het plan vorm te geven. Naar aanleiding van de kenniskring en verschillende maatschappelijke trends publiceerde Centrum voor Taal en Onderwijs (KU Leuven) eind januari 2017 een wetenschappelijk syntheseverslag. In het rapport schuiven de auteurs verschillende beleidssuggesties en klemtonen naar voor die we in het verdere beleidsproces verwerkten. Ten tweede vonden twee workshops plaats met verschillende vertegenwoordigers van relevante actoren en uit de Centra voor Basiseducatie (Ligo) en Centra voor Volwassenonderwijs (CVO). Deze workshops hadden onder meer tot doel de prioriteiten van het Strategisch Plan vast te leggen. Ten slotte kwam ook de stem van de laaggeletterden zelf aan bod in de beleidsvoorbereiding. De centra voor basiseducatie namen een grootschalige enquête af bij hun cursisten. De input was belangrijk om verschillende leerdrempels, mogelijke leerplaatsen en relevante actoren te benoemen.

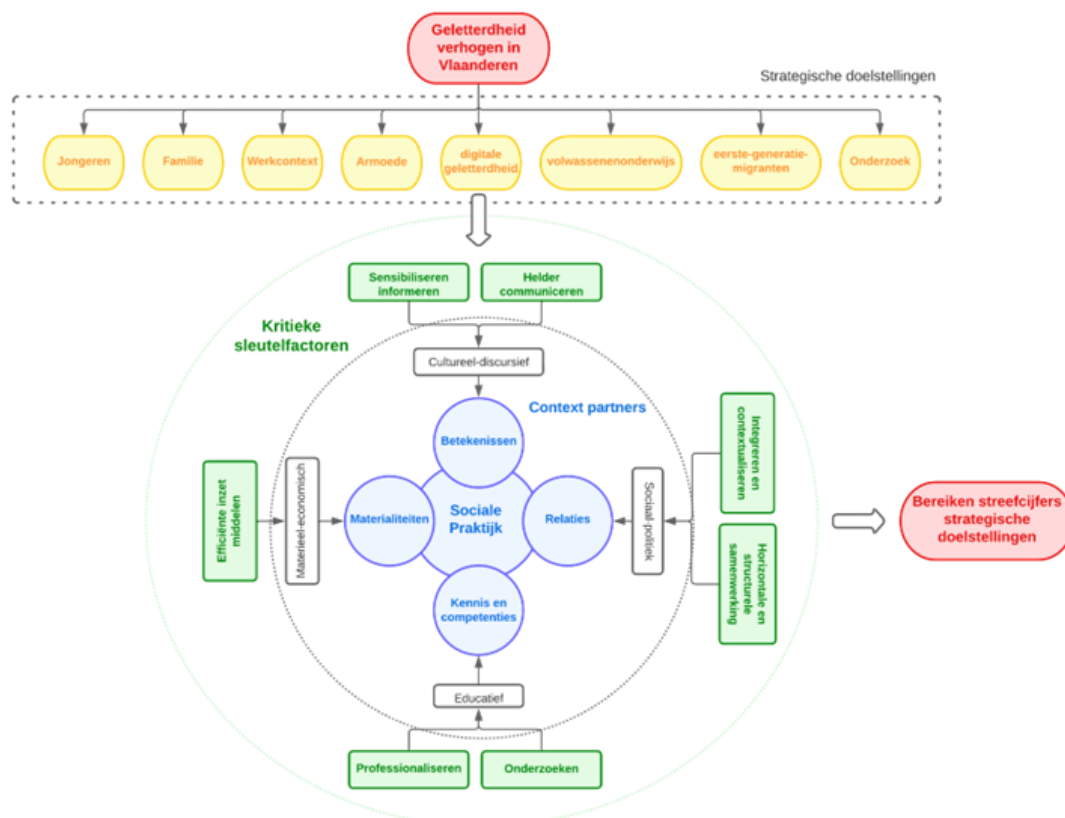
Uiteindelijk verfienden het kabinet van de minister bevoegd voor Onderwijs en Vorming en andere betrokken beleidsdomeinen en sleutelorganisaties het ontwerp van het Strategisch Plan Geletterdheid. De Vlaamse Regering keurde het Strategisch Plan goed en deed een oproep aan verschillende actoren voor acties en engagementen om de doelstellingen van het plan te realiseren (Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024, 2017).

Hoofdstuk 2 Beleidstheorie

Net zoals andere beleidsinitiatieven schuilt er achter het Strategisch Plan Geletterdheid ook een beleidstheorie. Met beleidstheorie bedoelen we een ‘achterliggende redenering van beleidsmakers en andere stakeholders met betrekking tot een concreet beleidsinitiatief’ (De Peuter, De Smedt, & Bouckaert, 2007).

Voor het Strategisch Plan Geletterdheid (2017-2024) is de beleidstheorie zowel gebaseerd op het wetenschappelijk syntheseverslag, de aanbevelingen uit de evaluatie van het tweede plan geletterdheid, als op de specifieke expertise van onze partners. Het veranderingsmodel kunnen we als volgt weergeven:

Figuur 1 Veranderingsmodel Strategisch Plan Geletterdheid.

In dit hoofdstuk lichten we toe hoe de beleidstheorie van het Plan eruit ziet. Concreet verklaren we eerst de **missie** van het Strategisch Plan Geletterdheid (geletterdheid verhogen) en hoe de streefcijfers hieraan gekoppeld zijn. Vervolgens verdiepen we de verschillende **strategische doelstellingen** die in het veranderingsmodel (Figuur 1) zijn opgenomen. Daarna verklaren we hoe en waarom het Strategisch Plan Geletterdheid de randvoorwaarden om tot een succesvol geletterdheidsbeleid te komen, invult via de **kritieke sleutelfactoren**. Ten slotte leggen we ook een klemtoon op de **duurzaamheid** van **lokale sociale praktijken** en hoe dit aspect in het plan is opgenomen.

2.1 Missie achter het geletterdheidsbeleid

Een beleidsinitiatief start steeds vanuit een duidelijke missie (De Peuter, De Smedt, & Bouckaert, 2007), zo ook het Strategisch Plan Geletterdheid. Het Vlaamse Geletterdheidsbeleid heeft als doel de geletterdheid in Vlaanderen te verhogen (Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024, 2017). Vlaanderen kent een lange traditie op het vlak van haar geletterdheidsbeleid (zie 1.3 Voorgeschiedenis). Ondanks twee decennia aan geletterdheidsbeleid en twee strategische plannen blijft aandacht voor de geletterdheidsvaardigheden van onze inwoners noodzakelijk.

Zo maakt PIAAC bijvoorbeeld duidelijk dat 1 op de 7 (jong)volwassenen laaggeletterd is. Dat betekent dat een op de zeven (jong)volwassenen lager scoort dan niveau 2 op de geletterdheidsschaal. Zij beschikken over onvoldoende kennis en vaardigheden om actief deel te nemen aan het maatschappelijk leven (Cincinnati & De Meyer, 2011). Opmerkelijke vaststelling: ondanks dat meer volwassenen een diploma secundair onderwijs behalen, daalt het aantal laaggeletterden in onze samenleving niet. Meer recente PISA-resultaten bevestigen dit beeld: het aantal jongeren dat het basisniveau niet haalt in het secundair onderwijs blijft quasi constant of neemt zelfs toe (De Meyer, Janssens, & Warlop, 2018) .

Bovendien maken kwetsbare groepen zoals volwassenen met een lage sociaaleconomische status of eerste-generatie-migranten proportioneel een steeds groter deel uit van de groep

laaggeletterden. Ook het aandeel 55- tot 65-jarigen kent een stijging onder toedoen van de digitaliserende maatschappij (Cincinnati & De Meyer, 2011).

De Vlaamse Regering erkent dat onze jongeren, volwassenen en kwetsbare doelgroepen ondersteuning verdienen. Het derde Strategisch Plan Geletterdheid heeft daarom als missie de geletterdheidsvaardigheden van deze verschillende (kwetsbare) doelgroepen te versterken. Deze vaardigheden zijn immers cruciaal om actief te kunnen deelnemen in onze samenleving. Bovendien zijn geletterdheidsvaardigheden belangrijk voor de zelfontwikkeling van onze burgers.

Om de missie van het Plan Geletterdheid concreet te maken, zijn streefcijfers op planniveau en per strategische doelstelling (zie 2.2 Strategische doelstellingen en overkoepelende acties) opgenomen. De streefcijfers zijn engagementen van de Vlaamse Overheid en zijn het resultaat van initiatieven in een andere context of het gevolg van geletterdheidsprestaties van jongeren en volwassenen in (inter)nationale onderzoeken. De missie en de streefcijfers zijn in het veranderingsmodel (Figuur 1) in het rood weergegeven.

2.2 Strategische doelstellingen en overkoepelende acties

Op aanbeveling van de eindevaluatie van het tweede Strategisch Plan Geletterdheid beperkt het nieuwe plan zich tot vijf strategische doelstellingen en drie overkoepelende acties. De doelstellingen en overkoepelende acties zijn in het veranderingsmodel (Figuur 1, Figuur 2) geel ingekleurd. Zo kunnen we met voldoende focus de geletterdheid verhogen bij de hierboven geschetste doelgroepen.

Figuur 2 Strategische doelstellingen en overkoepelende acties.

Het wetenschappelijk syntheseverslag stelde in overeenstemming met de verschillende doelgroepen het belang van een geïntegreerde aanpak voorop. Dit betekent dat er in het SPG (Strategisch Plan Geletterdheid) zowel preventieve, compenserende als remediërende doelstellingen zijn opgenomen (Schiepers, Gillard, Strobbe, & Vandommele, 2017; Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024, 2017).

Tabel 1 Strategische doelstellingen uit het SPG 2017-2024 (Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024, 2017).

	Strategische doelstelling	Aanpak
SD1	We zorgen voor een significante toename van het aantal jongeren dat het secundair onderwijs verlaat met voldoende geletterdheidscompetenties , opdat zij zelfstandig kunnen functioneren en participeren in de samenleving en zich persoonlijk kunnen ontwikkelen en bijleren.	preventie
SD2	We zetten in op het verhogen van geletterdheid binnen de familieomgeving om het doorgeven van laaggeletterdheid van generatie op generatie te doorbreken.	preventie remediëren
SD3	We versterken de geletterdheidscompetenties van werkzoekenden en werkenden in het kader van hun beroepsopleiding, hun traject naar werk of binnen hun tewerkstelling, om de kans op het vinden en behouden van werk te verhogen en hen in staat te stellen bij te blijven met de evoluties op de arbeidsmarkt.	compenseren remediëren
SD4	We versterken geletterdheidscompetenties van mensen in armoede , om hun kansen te vergroten om uit de armoede te geraken en hun participatie aan de samenleving te verhogen.	compenseren remediëren
SD5	We zetten in op het verhogen van de digitale geletterdheid van jongeren en volwassenen, opdat zij meekunnen in de snel digitaliserende maatschappij.	Preventie compenseren remediëren

Het preventieve luik komt het sterkst naar voor bij de eerste twee strategische doelstellingen: geletterdheid verhogen bij jongeren en in de familieomgeving. Trends in nationale peilingen en internationale onderzoeken maken deze nood duidelijk. Zowel binnen als buiten onderwijs investeren verschillende actoren in de geletterdheidscompetenties van onze jongeren en hun directe omgeving. Het wetenschappelijk synthesesrapport benadrukt ook de belangrijke rol die de familieomgeving speelt om aan geletterdheidsnoden van kinderen en jongeren te werken. Al op jonge leeftijd aandacht spenderen aan de geletterdheidsvaardigheden van jongeren en hun omgeving voorkomt dat ze op latere leeftijd met geletterdheidsnoden kampen en zich niet ten volle kunnen ontplooien.

De grootste focus in het Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024 ligt evenwel nog steeds op volwassenen. Onze definitie van geletterdheid bevat de volgende belangrijke passage:

'Geletterd zijn is belangrijk om zelfstandig te functioneren en participeren in de samenleving en nodig om zich persoonlijk te kunnen ontwikkelen en bij te kunnen leren.' (Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024, 2017, p. 8)

Geletterd zijn is dus niet enkel een belangrijke voorwaarde voor participatie, maar ook voor levenslang leren. Op basis van deze definitie, de expertise van onze partners, trends in (inter)nationale onderzoeken en de eindevaluatie van het Strategisch Plan Geletterdheid 2012-2016, formuleerde het Strategisch Plan Geletterdheid drie strategische doelstellingen om de geletterdheid van volwassenen te versterken zodat ze kunnen deelnemen aan de samenleving en zich blijven ontwikkelen.

Onze kwetsbare volwassenen hebben heel wat geletterdheidscompetenties nodig op het werk, in hun zoektocht naar een job en in de steeds meer digitaliserende wereld. Daarnaast leeft ook een substantieel deel van de mensen in Vlaanderen in (kans)armoede, waarbij oorzaak en gevolg met betrekking tot geletterdheidscompetenties niet altijd eenvoudig te onderscheiden is. Hierdoor willen we ook geletterdheid verhogen bij mensen die in armoede leven. Bovendien toonde PIAAC aan dat deze doelgroepen sterker vertegenwoordigd waren onder laaggeletterden of mensen met geletterdheidsnoden (Cincinnati & De Meyer, 2011). Door deze kwetsbare doelgroepen te versterken wil het Strategisch Plan Geletterdheid hun functioneren en participatie in de samenleving bevorderen.

Naast deze strategische doelstellingen zijn ook drie overkoepelende acties opgenomen die niet toe te wijzen zijn aan een specifieke doelgroep (zie Tabel 2). Deze acties hebben met andere woorden een impact op meerdere strategische doelstellingen. Ze hebben opnieuw het doel kansen te creëren voor laaggeletterde inwoners.

Tabel 2 Overkoepelende acties uit het SPG 2017-2024 (Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024, 2017).

Overkoepelende actie	Aanpak
Voor cursisten (met focus op jongeren, ouders, werkenden, werkzoekenden en mensen in armoede) in het (secundair) volwassenenonderwijs kansen creëren om hun geletterdheid te verhogen.	preventie remediëren
Voor eerste-generatie-migranten (met focus op ouders, werkenden, werkzoekenden en mensen in armoede) kansen creëren om hun geletterdheid te verhogen.	preventie remediëren
We zetten in op onderzoek over geletterdheid.	preventie

2.3 Het Strategisch Plan Geletterdheid schept een gunstige context

De strategische doelstellingen geven richting en zin aan het Strategisch Plan Geletterdheid. Ze geven aan voor welke doelgroepen of in welke thema's het SPG contextvoorwaarden wil scheppen om geletterdheidspraktijken op het lokaal niveau te bevorderen en verduurzamen. Gezien de multidimensionaliteit van geletterdheid en de vele actoren verbonden aan het Plan Geletterdheid is het namelijk quasi onmogelijk om beleidsinterventies te ondernemen op praktijkniveau. De opzet van het Strategisch Plan Geletterdheid zit dus in de randvoorwaarden creëren om geletterdheidspraktijken in onze partnerorganisaties te integreren en verduurzamen. Het Plan Geletterdheid probeert dat door zeven kritieke succesfactoren te stimuleren. Die succesfactoren zijn groen ingekleurd in het veranderingsmodel (Figuur 1).

2.3.1 Geletterdheidspraktijken in vier dimensies

Op beleidsmatig niveau schept het Strategisch Plan Geletterdheid, zoals eerder gesteld, de randvoorwaarden om geletterdheidspraktijken te stimuleren en verduurzamen. Waaruit bestaat een geletterdheidspraktijk nu precies? En belangrijker: hoe kunnen we die vanuit het Strategisch Plan Geletterdheid stimuleren?

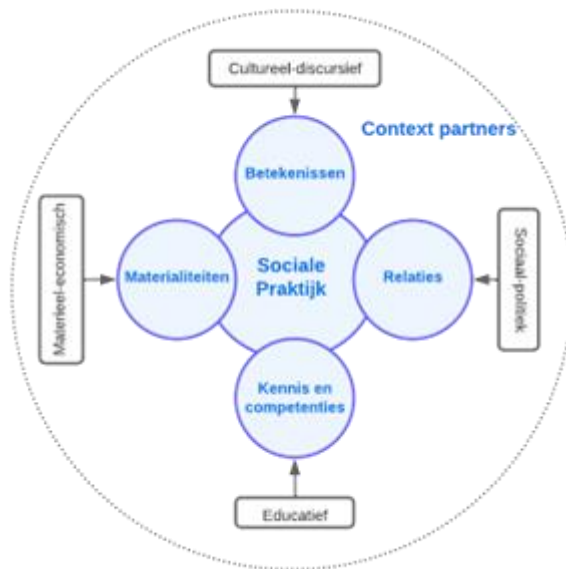
Wat een praktijk precies inhoudt, wordt in de literatuur op verschillende manieren geconceptualiseerd. Een bruikbaar kader met oog op deze eindevaluatie, vormt dit van Kemmis en collega's. Zij beschrijven een praktijk als:

"Een praktijk is een vorm van sociaal gevestigde coöperatieve menselijke activiteit waarin kenmerkende regelingen van handelingen en activiteiten (doen) begrijpelijk zijn in termen van regelingen van relevante ideeën in kenmerkende betogen (zeggen), en wanneer de betrokken mensen en objecten verdeeld zijn in kenmerkende regelingen van relaties (relaties). Dit complex van zeggen, doen en relateren 'hangt samen' in een onderscheidend project." (Vrij vertaald volgens Kemmis, et al., 2014, p. 31)⁵.

Deze omschrijving wijst op drie verschillende dimensies (zeggen, doen, relaties) die praktijken mogelijk maken. Ook de mate waarin deze drie dimensies samenhangen in één project is van belang. Daarnaast beïnvloedt ook de mate waarin de leden van het team over de nodige kennis en vaardigheden beschikken de praktijk (Leemans, 2022; Shove, Pantzar, & Watson, 2012). Leemans bundelt de drie dimensies (betekenissen, materialiteit en relaties) van Kemmis en het aspect van kennis en vaardigheden tot een coherent theoretisch model.

⁵ "A practice is a form of socially established cooperative human activity in which characteristic arrangements of actions and activities (doings) are comprehensible in terms of arrangements of relevant ideas in characteristic discourses (sayings), and when the people and objects involved are distributed in characteristic arrangements of relationships (relatings), and when this complex of sayings, doings and relatings 'hangs together' in a distinctive project."

Figuur 3 Verschillende dimensies van een praktijk (Geïnspireerd op Leemans, 2022).

Mensen krijgen bijvoorbeeld ondersteuning in een concreet traject naar werk, in een praatgroep in een armoedeorganisatie, in een digibank of les in het volwassenenonderwijs. In die praktijken proberen medewerkers samen met laaggeletterde mensen of mensen met geletterdheidsvaardigheden (relaties) hun vaardigheden te versterken (doen/materialiteiten). Deze acties starten steeds vanuit een bepaalde visie van de organisatie en het individu op geletterdheid, wereldbeeld...(betekenissen/zeggen). Bij de ondersteuning zetten medewerkers een brede waaier aan kennis, vaardigheden en attitudes in (educatief) om mensen effectief te versterken.

Als we over geletterdheidspraktijken spreken, doelen we dus enkel op wat zich in de lokale ruimte afspeelt. Het is slechts de concrete, lokale werking van onze partnerorganisaties die de vaardigheden van mensen versterkt. Daar komen zeggen, doen, relaties en kennis samen om mensen in hun geletterdheid te versterken. Die praktijken kunnen zich beperken tot interne praktijken, maar kunnen zich ook over de grenzen van organisaties bevinden of zelfs richten naar de burgers die zich tot de organisatie wenden.

2.3.2 Hoe kunnen we geletterdheidspraktijken veranderen of stimuleren?

Praktijken kunnen pas (duurzaam) veranderen als de condities die de praktijken voortbrengen op gunstige wijze mee transformeren (Welch, 2017). Kemmis en collega's beschrijven drie dimensies aan randvoorwaarden die noodzakelijk zijn om sociale praktijken (bijvoorbeeld geletterdheidspraktijken) te veranderen en te verankeren (Kemmis, et al., 2014). Op basis van het model van Shove, Pantzar en Watson werd daar de component educatieve randvoorwaarden aan toegevoegd (Leemans, 2022; Shove, Pantzar, & Watson, 2012).

Figuur 4 Dimensies van een praktijk.

- **Cultureel-discursieve** randvoorwaarden: de manier waarop een organisatie over activiteiten communiceert, heeft een stimulerende of beperkende invloed op de instandhouding van een activiteit (Kemmis, et al., 2014). Zo is de kans bijvoorbeeld klein dat een partner geletterdheidsinitiatieven opstart als diezelfde organisatie niet spreekt over geletterdheid, of waar ze een andere visie nastreven.
- **Materieel-economische** randvoorwaarden: Ook de materiële en financiële middelen van een organisatie maken bepaalde activiteiten mogelijk of onmogelijk (Kemmis, et al., 2014). Zo kan een organisatie bijvoorbeeld kampen met een tekort aan financiële middelen, vrijwilligers... Anderzijds kunnen nieuwe apparatuur of specifieke

ontmoetingsruimtes geletterdheidspraktijken stimuleren. Ook het regulerend kader valt onder de materieel-economische randvoorwaarden.

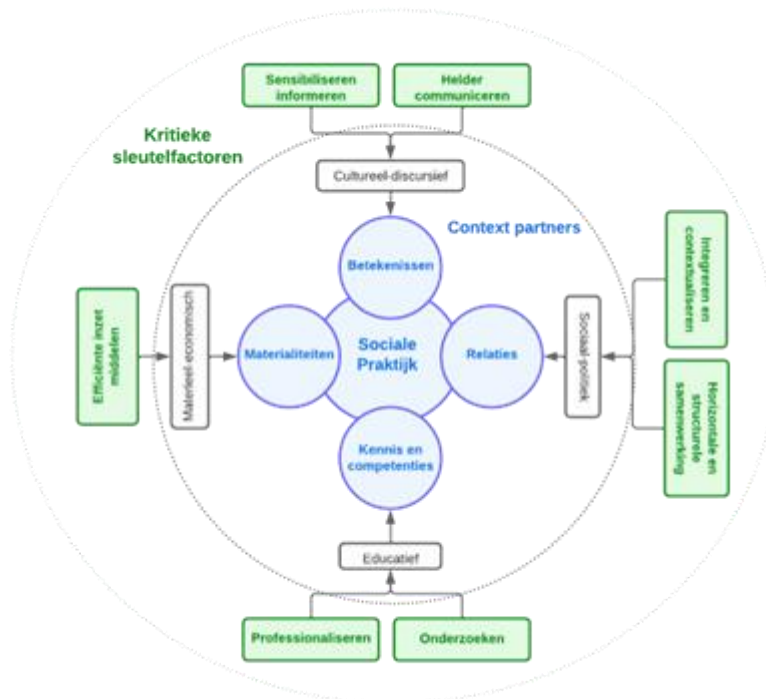
- **Sociaal-politieke** randvoorwaarden: Hoe personen zich binnen de organisatie verhouden ten opzichte van elkaar of hoe een organisatie zich opstelt naar (potentiële) partners is belangrijk om nieuwe activiteiten op te starten en in stand te houden (Kemmis, et al., 2014). Praktische afspraken, een duidelijke rolverdeling, leiderschap en communicatie binnen en over de organisatiegrenzen zijn een belangrijke randvoorwaarde om geletterdheidspraktijken te stimuleren.
- **Educatieve** randvoorwaarden: ten slotte is het noodzakelijk dat een organisatie over de nodige *knowhow* beschikt om de geletterdheidsvaardigheden van de burger te versterken (Shove, Pantzar, & Watson, 2012). Zo moeten eerstelijnsmedewerkers in eerste instantie weten wat geletterdheid is, hoe ze laaggeletterdheid kunnen herkennen en hoe ze kwetsbare mensen kunnen doorverwijzen of helpen. In tweede instantie is er veel kennis en vaardigheden nodig om die mensen vervolgens te versterken in Centra voor Basiseducatie, CVO's, armoedeorganisaties, Digibanken...

Dit betekent dat bij elke partner van het plan geletterdheid cultureel-discursieve, materieel-economische, sociaal-politieke en educatieve randvoorwaarden aanwezig moeten zijn, zodat ze geletterdheidspraktijken op een duurzame manier kunnen integreren in hun werking.

2.3.3 Kritieke succesfactoren

De concrete manier waarop het Plan Geletterdheid deze cultureel-discursieve, materieel-economische, sociaal-politieke en educatieve randvoorwaarden probeert in te vullen, is aan de hand van de zeven kritieke sleutelfactoren. Deze kritieke sleutelfactoren zijn een synthese van de kenniskring, de evaluatie van het tweede plan geletterdheid en het wetenschappelijk syntheseverslag. Ze beschrijven waarop een succesvol geletterdheidsbeleid moet inzetten om geletterdheid in Vlaanderen te verhogen (Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024, 2017).

Figuur 5 Kritieke sleutelfactoren en hun link met de dimensies van een praktijk.

2.3.3.1 Sensibiliseren en informeren

Zowel het wetenschappelijk syntheseverslag als de evaluatie van het tweede Strategisch Plan Geletterdheid wijzen op het belang van sensibiliseren en breed informeren. Niet alleen is het noodzakelijk dat de maatschappij bewust is van de impact van (laag)geletterdheid, maar ook van de oplossingen die bestaan om geletterdheid te versterken. Bovendien is het ook nodig om laaggeletterde mensen zelf te informeren en motiveren om leerkansen te benutten. Sensibiliseren en informeren is dus een sleutelfactor om de cultureel-discursieve randvoorwaarde mee vorm te geven (Schiepers, Gillard, Strobbe, & Vandommele, 2017; Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024, 2017).

2.3.3.2 Heldere en toegankelijke communicatie

Uiteraard is het belangrijk dat elke burger in Vlaanderen over gepaste en toegankelijke informatie beschikt. Helder geschreven en digitale communicatie, die elke burger kan lezen en begrijpen, maakt dat iedereen vlotter kan participeren. Het is dus van vitaal belang dat

overheidsdiensten en organisaties communiceren in begrijpbare en toegankelijke taal. Op lokaal niveau moeten burgers gestimuleerd worden om in contact te komen met rijke, geletterde contexten. Op die manier kan informeel leren gestimuleerd worden (Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024, 2017).

2.3.3.3 Efficiënte inzet van middelen

Het Plan Geletterdheid vertrekt vanuit een budgetneutraal kader. Deze keuze werd gemaakt ten voordele van de structurele financiering van het volwassenenonderwijs en de open-end financiering van de Ligo, Centra voor Basiseducatie. Een structurele, open-end financiering voor basiseducatie is namelijk een investering voor geletterdheid in Vlaanderen.

Dit betekent dat vanuit het plan geen middelen zijn om geletterdheidspraktijken rechtstreeks te ondersteunen. Toch is het belangrijk dat diverse financieringsstromen en regelgevende kaders samenwerkingen tussen partners stimuleren en geïntegreerde geletterdheidspraktijken mogelijk maken. De materiële, financiële en regelgevende kaders zijn dus een erg belangrijke voorwaarde om de geletterdheid in Vlaanderen te stimuleren (Schiepers, Gillard, Strobbe, & Vandommele, 2017) (Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024, 2017).

2.3.3.4 Structurele samenwerking en een horizontaal geletterdheidsbeleid

Op beleidsniveau nemen verschillende beleidsdomeinen maatregelen om de geletterdheidsvaardigheden in Vlaanderen te verhogen. Een duurzaam geletterdheidsbeleid verwacht dat deze beleidsinitiatieven elkaar aanvullen en versterken. Een horizontaal geletterdheidsbeleid vraagt dus een nauwe samenwerking van de betrokken beleidsdomeinen en sleutelorganisaties.

Lokaal kunnen geletterdheidspraktijken vaak slechts vorm krijgen als meerdere partners de handen in elkaar slaan. **Aangezien het Strategisch Plan Geletterdheid het projectmatige wil overstijgen en mikt op duurzame trajecten, probeert het plan structurele samenwerkingen tussen partners onderling te faciliteren.** Structurele samenwerking

tussen verschillende organisaties is met andere woorden een cruciale sleutelfactor (Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024, 2017).

2.3.3.5 Geletterdheid integreren en contextualiseren

Zoals bij de kritieke sleutelfactor 'structurele samenwerking en een horizontaal geletterdheidsbeleid' beschreven is, zijn geïntegreerde en gecontextualiseerde geletterdheidspraktijken vaak het gevolg van een structurele samenwerking tussen verschillende partners. Bovendien vereist de uitwerking van deze praktijken een specifieke visie op geletterdheid binnen de organisatie, die idealiter door iedereen gedragen is (Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024, 2017).

Geïntegreerd leren gebeurt in de sociale ruimtes waar (kwetsbare) mensen zich bevinden. Leerinhouden zijn daarbij best gecontextualiseerd: een vorm van leren die vertrekt uit concrete vragen, levensechte taken die relevant zijn voor de lerende. Zo beschouwen kwetsbare doelgroepen geletterdheidsvaardigheden aanleren als motiverender en effectiever in een specifiek traject naar werk (Schiepers, Gillard, Strobbe, & Vandommele, 2017; Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024, 2017).

2.3.3.6 Inzetten op professionalisering

Onze lesgevers in de centra voor basiseducatie en centra volwassenenonderwijs beschikken idealiter over de nodige pedagogische, didactische en vakdidactische kennis om laaggeletterde cursisten optimaal te begeleiden. Daarom is het belangrijk dat het Plan Geletterdheid de professionalisering van de lesgevers en medewerkers in het volwassenenonderwijs blijft stimuleren.

Ook in andere contexten komen medewerkers of vrijwilligers in contact met mensen met geletterdheidsnoden. In deze contexten is het belangrijk medewerkers te vormen, zodat zij de juiste signalen herkennen, correct informatie kunnen verstrekken, leerdrempels identificeren en wegnemen... Professionalisering is met andere woorden een belangrijke sleutelfactor om

gunstige educatieve voorwaarden te creëren (Schiepers, Gillard, Strobbe, & Vandommele, 2017; Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024, 2017).

2.3.3.7 Inzetten op onderzoek

Ten slotte is het belangrijk dat nieuw onderzoek de kennisbasis over geletterdheid blijft voeden. Onderzoek naar de effecten van geletterdheidstrajecten, kritieke sleutelfactoren, optimalisatie van leerprocessen en wegnemen van leerdrempels zijn een belangrijke voorwaarde om een *evidence-based* beleid te voeren, maar ook om in de praktijk met de meest recente inzichten aan de slag te gaan (Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024, 2017).

2.3.4 Acties en engagementen

Een geletterdheidsbeleid dat inzet op deze zeven kritieke sleutelfactoren komt tegemoet aan de vier contextdimensies die hierboven beschreven zijn. Dit betekent concreet dat we deze succesfactoren meegenomen hebben om de acties en engagementen van het plan geletterdheid te formuleren (Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024, 2017). Elke actie kan bijgevolg toegewezen worden aan een of meerdere succesfactoren.

Zo is de actie *“Pedagogische begeleidingsdiensten van de onderwijskoepels en het GO! professionaliseren leraren om werken aan geletterdheid op de klasvloer, geïntegreerd vorm te geven en in te bedden in het geletterdheidsbeleid van de secundaire scholen”* gebaseerd op de kritieke sleutelfactor professionalisering.

Het Strategisch Plan Geletterdheid rekt op het engagement, de slagkracht en het eigenaarschap van haar partners om deze acties uit te voeren (Figuur 1).

2.4 Structurele verankering als werk- en uitgangspunt

Een van de vaststellingen uit het wetenschappelijk syntheseverslag en de eindevaluatie van het tweede plan geletterdheid, was dat er heel veel waardevolle geletterdheidspraktijken bestaan. **De grote uitdaging met oog op een succesvol geletterdheidsbeleid vormde dan**

ook de verduurzaming van al deze sterke praktijken. Bijgevolg kwam er in het derde Strategisch Plan Geletterdheid een grotere nadruk op de structurele verankering van het geletterdheidsbeleid. In het plan formuleerden we deze structurele verankering als (Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024, 2017, p. 11):

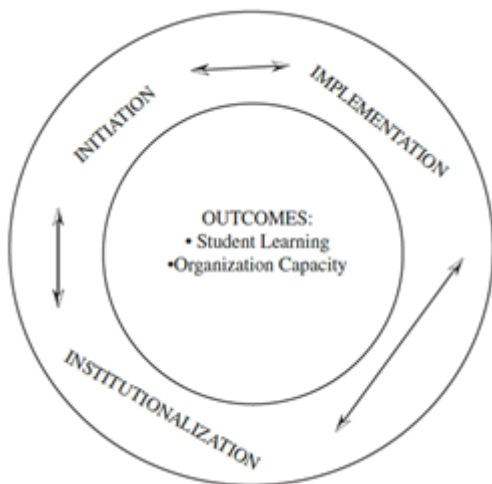
“Met structurele verankering doelen we op een samenhangend, systematisch en lange termijn geletterdheidsbeleid op macro- en microniveau dat een duurzame inbedding van een bepaalde maatregel, praktijk, actie of doelstelling op het werkveld ondersteunt en faciliteert zowel op het vlak van regelgeving als financiering met het oog op duurzame, maatschappelijke effecten.”

Op basis van het veranderingsmodel en deze definitie van structurele verankering stellen we dat verduurzaming van praktijken slechts mogelijk is als:

- het Strategisch Plan Geletterdheid de randvoorwaarden op macroniveau en mesoniveau blijft stimuleren (cultureel-discursief, materieel-economisch, sociaal-politiek en educatief).
- in praktijken op lokaal niveau een gunstige samenhang bestaat tussen materialiteiten, relaties, betekenissen en kennis en competenties.

Dit betekent dat we duurzaamheid van de praktijken als uitgangspunt van het plan nemen, en dus ook van de voorliggende evaluatie. De implementatietheorie van Fullan is een veelgebruikt kader om de mate van duurzaamheid van een praktijk te bespreken. Fullan spreekt over drie fases in het veranderingsproces van een praktijk: adoptie- of initiatiefase, implementatiefase en institutionaliseringsfase (Fullan, 2007; Verbiest, 2014).

Figuur 6 Veranderingsproces volgens Fullan (Fullan, 2007, p.66).

In de **initiatiefase** beslist een organisatie om een nieuwe praktijk vorm te geven (Fullan, 2007; Verbiest, 2014). In deze fase staat het team idealiter stil bij:

- de bruikbaarheid van de vernieuwing. Wat houdt de vernieuwing in? Hoe sluit de nieuwe praktijk aan bij de behoeften van de organisatie, medewerkers en de doelgroep?
- de bekwaamheid binnen de organisatie. Beschikt de organisatie over de nodige kennis, vaardigheden en attitudes? Beschikt de organisatie over de nodige faciliteiten? Is er een regelgevend kader? Hoe sluit de nieuwe praktijk aan bij de cultuur van de organisatie?
- de noodzakelijke bronnen. Bestaat er binnen de organisatie voldoende draagvlak? Is er nood aan (externe) ondersteuning? Beschikt de organisatie over voldoende tijd, financiële middelen en personeel om de verandering te ondersteunen (Leemans, 2022; Verbiest, 2014)?

Een voorbeeld van een actie in de initiatiefase is als twee actoren verkennende gesprekken voeren om op structurele manier samen geletterdheidspraktijken in te richten of als teams intern over de meerwaarde van een permanent vormingsaanbod discussiëren.

Na een verkennende fase komt de feitelijke uitwerking van de vernieuwing: de **implementatiefase**. De veranderingsplannen krijgen concrete vorm en worden in uitvoering

gebracht (Fullan, 2007; Verbiest, 2014). Tijdens de implementatiefase monitoren teams de werking van de nieuwe praktijk en sturen ze bij op basis van hun ervaringen. Daarbij zijn de volgende facetten erg belangrijk:

- Flexibel plannen. De organisatie werkt een heldere planning uit en beschrijft de verantwoordelijkheden en coördinatie. De organisatie stuurt deze plannen ook bij op basis van hoe de praktijk zich ontwikkelt.
- Ondersteuning en scholing. De organisatie ondersteunt haar medewerkers psychologisch zodat ze hun twijfels en onzekerheden kunnen bespreken. Een nieuwe praktijk roept immers veel emoties op bij de medewerkers. Daarnaast zorgt de organisatie voor de nodige ondersteuning, zodat medewerkers de nodige kennis en vaardigheden verwerven om de vernieuwing optimaal te implementeren.
- Empowerment. In de implementatiefase stimuleert de organisatie ook het initiatief van de medewerkers. Ze richt overlegmomenten in, organiseert werkgroepen die de innovatie in al haar facetten zal uitwerken...
- Leiderschap. Leidersfiguren hebben de taak te lokaliseren waar potentieel tot verbetering is en stemmen de bijscholing van medewerkers hierop af. Ze hebben ook de belangrijke opdracht om positieve feedback te geven en erop toe te zien dat de praktijk ook daadwerkelijk plaatsvindt (Leemans, 2022; Verbiest, 2014).

Een organisatie die een nieuw professionaliseringstraject aanbiedt aan haar werknemers en al enkele sessies heeft ingericht en bijgestuurd kan als voorbeeld van een actie in de implementatiefase dienen.

Een derde fase, de **institutionaliseringfase**, veronderstelt dat de nieuwe praktijk ingebed is in de werking van de organisatie en als dusdanig ophoudt een vernieuwing te zijn (Miles & Ekholm, 1991). Het maakt deel uit van de reguliere werking, de routines van een organisatie, en kan bijvoorbeeld vervanging van personeel overleven (Fullan, 2007; Miles & Ekholm, 1991; Verbiest, 2014). Structureel middelen vrijmaken en algemene acceptatie bij alle relevante actoren (*shared understandings*) bijvoorbeeld, maken de institutionalisering (duurzame

verankering) mogelijk. Structureel deel uitmaken van de organisatie betekent echter niet dat er geen tijd, middelen en aandacht meer uitgaan naar de praktijk: institutionalisering vereist een blijvende inspanning op de volgende vlakken (Verbiest, 2014):

- Permanente ondersteuning en scholing. Om ervoor te zorgen dat een praktijk duurzaam in de organisatie verankert, moet permanente ondersteuning (zowel psychologisch als qua professionalisering) in de organisatie aanwezig zijn. Idealiter bestaan er ook inwerkprogramma's voor nieuwe medewerkers, om verloop van personeel op te vangen.
- Leiderschap. Hoewel een vernieuwing uiteindelijk in de routines van een organisatie verankerd wordt, moeten leidersfiguren de praktijk onder de aandacht houden. Bovendien leveren ze informatie over de realisatie van de vernieuwing via hun interne kwaliteitsbeleid.
- Inbedding in het beleid. Om verduurzaming te garanderen, moet de organisatie de nieuwe praktijk inbedden in de organisatiestructuur. Op die manier zijn tijd, middelen en personeel structureel verbonden aan de praktijk. Ook is het belangrijk dat de organisatie de praktijk koppelt aan andere praktijken en vernieuwingen. Ten slotte moeten ook tegenstrijdige of concurrerende praktijken binnen de organisatie aan banden gelegd worden.

De drie verschillende subprocessen in het veranderingsproces kunnen de indruk geven dat een team van de ene naar de andere fase gaat. De drie fases van het vernieuwingsproces zijn echter allerm minst lineair: zo kan een team dat bezig is met een verandering in de implementatiefase ondervinden dat ze een partner missen en zo teruggaan naar de initiatiefase. De verschillende fases hebben bovendien een duidelijke invloed op elkaar: beslissingen in de initiatiefase beïnvloeden de implementatie en vice versa (Verbiest, 2014).

De kaders van Fullan en Kemmis en collega's vormen een aanvulling op elkaar: Praktijken kunnen slechts geïnstitutionaliseerd worden als in een organisatie materieel-economische voorzieningen (bv. tijd, middelen en personeel), cultureel-discursieve voorzieningen (bv.

gemeenschappelijke taal), sociaal-politieke voorzieningen (bv. personeelsverhoudingen, acceptatie bij relevante actoren, gedeeld begrip...) en educatieve voorzieningen (kennis, vaardigheden, attitudes) dit in de hand werken (Leemans, 2022). Dit vraagt consistentie in het micro-, meso- en macrobeleid voor geletterdheid (Verbiest, 2014).

2.5 Conclusie: de beleidstheorie van het Strategisch Plan Geletterdheid

De onderliggende assumptie van de beleidstheorie luidt dat het Strategisch Plan Geletterdheid en haar partners, op basis van de kritieke sleutelfactoren, gerichte acties en engagementen opnemen om een stimulerende context te scheppen. Deze stimulerende context moet ervoor zorgen dat onze partners geletterdheidspraktijken structureel inbedden in hun werking en mensen dus op een duurzame manier versterken in hun vaardigheden. De geletterdheidspraktijken kunnen slechts gedijen en verankerd worden als organisaties in hun kernpraktijk over voldoende competenties beschikken (educatieve dimensie), een gedeelde taal spreken over geletterdheid (cultureel-discursieve dimensie), over de nodige financiële en materiële voorzieningen beschikken (materieel-economische dimensie) en duidelijke rollen, afspraken en communicatie onderhouden (sociaal-politieke dimensie). De verhoogde aandacht en duurzame initiatieven moeten op hun beurt leiden tot een hogere geletterdheid in Vlaanderen, zodat we de streefcijfers uit het Strategisch Plan Geletterdheid behalen.

Zo proberen de kritieke sleutelfactoren die tegemoetkomen aan cultureel-discursieve randvoorwaarden het discours op lokaal niveau te beïnvloeden en zo geletterdheidspraktijken te stimuleren. Informeren en sensibiliseren zorgt er bijvoorbeeld voor dat medewerkers van verschillende partners in eenzelfde taal over geletterdheid kunnen communiceren, dat er klaarheid bestaat over wat geletterdheid precies inhoudt en waarom werken aan geletterdheid belangrijk is. Een doordrongen overtuiging en eensgezinde visie zijn belangrijke randvoorwaarden (betekenissen) en kunnen de praktijk op lokaal niveau veranderen (Merchie, Tuytens, Devos, & Vanderlinde, 2015).

Anderzijds hebben ook de praktijken een invloed op deze randvoorwaarden: goede praktijkvoorbeelden kunnen bijvoorbeeld onderzoek stimuleren (Kemmis, et al., 2014; Merchie, Tuytens, Devos, & Vanderlinde, 2015). Het is voor de evaluatie van de werking van het Strategisch Plan Geletterdheid dan ook belangrijk deze wederzijdse beïnvloeding tussen praktijken en voorzieningen bij onze partners te begrijpen. Zodoende kunnen we mee verklaren waarom en hoe acties en engagementen al dan niet gerealiseerd worden.

Hoofdstuk 3 Methodologie van de beleidsevaluatie

Het derde Strategisch Plan Geletterdheid verbindt een veertigtal stakeholders die elk verschillende engagementen opnamen om geletterdheid in Vlaanderen te versterken in de periode tussen 2017 en 2024. Het is evident dat we het geletterdheidsbeleid op het einde van deze beleidscyclus evalueren. In dit hoofdstuk lichten we toe hoe de eindevaluatie past binnen het evaluatiesysteem en hoe de eindevaluatie uiteindelijk vorm krijgt.

3.1 Eindevaluatie als beleidsevaluatie?

Een helder beeld van wat een beleidsevaluatie inhoudt, schept duidelijkheid voor zowel de lezer als evaluatoren. Voor de evaluatie van het Strategisch Plan Geletterdheid doen we een beroep op de volgende concept van een beleidsevaluatie:

"Evaluatie kan worden gezien als een gestructureerd proces dat informatie creëert en samenvat om het niveau van onzekerheid voor belanghebbenden over een bepaald programma of beleid te verminderen. Het is bedoeld om vragen te beantwoorden of hypotheses te testen, waarvan de resultaten vervolgens worden opgenomen in de informatiebestanden die worden gebruikt door degenen die belang hebben bij het programma of het beleid". (Vertaald volgens De Peuter, De Smedt, & Bouckaert, 2007, p. 30, eigen markeringen)."⁶

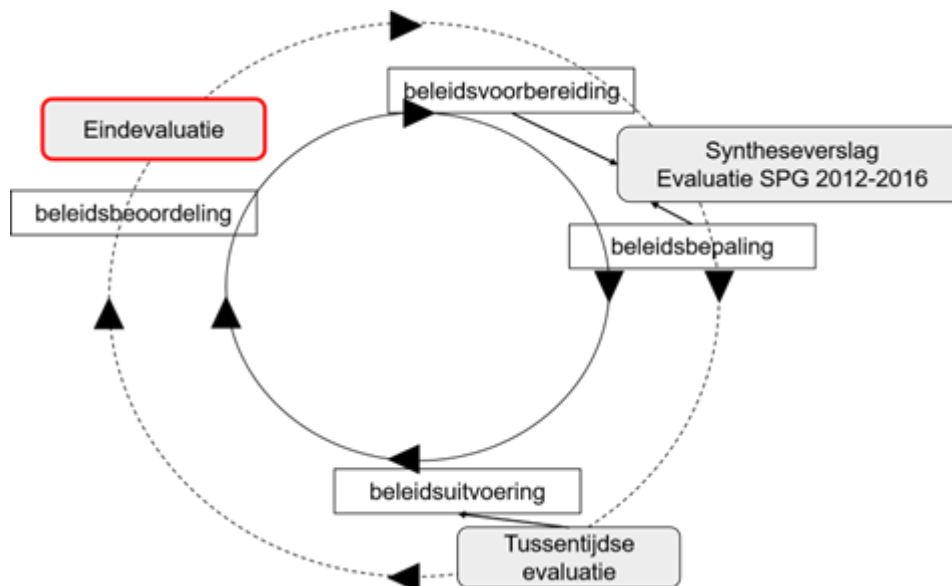
Uit deze concrete definitie volgen vier essentiële criteria voor een sterke beleidsevaluatie: een gestructureerd evaluatieproces, een helder motief, beantwoorden van vragen of hypothesen en het verwachte gebruik van de evaluatie.

⁶ "Evaluation can be viewed as a structured process that creates and synthesizes information intended to reduce the level of uncertainty for stakeholders about a given program or policy. It is intended to answer questions or test hypotheses, the results of which are then incorporated into the information bases used by those who have a stake in the program or policy.

3.1.1 Het evaluatieproces

De werkbare definitie benoemt een gestructureerd evaluatieproces als een van de fundamentele kenmerken van een beleidsevaluatie. Traditioneel gezien neemt de beleidsevaluatie steeds de laatste fase van de beleidscyclus voor zich. Toch kan een beleidsevaluatie bijzonder relevant zijn in alle fasen van de beleidscyclus (De Peuter, De Smedt, & Bouckaert, 2007). Vanuit dat standpunt werd voor de uitvoering en evaluatie van het Strategisch Plan Geletterdheid gekozen om een monitoringsysteem te ontwerpen met drie evaluatiemomenten. Op die manier zat beleidsevaluatie verweven in elke beleidsfase.

Figuur 7 Evaluatieproces van het Strategisch Plan Geletterdheid, gebaseerd op De Peuter, De Smedt & Bouckaert, 2007, p.36.

In aanloop naar de opmaak van het derde Strategisch Plan Geletterdheid publiceerde het Centrum voor Taal en Onderzoek (KU Leuven) een syntheseverslag over 21 jaar geletterdheidsbeleid anno 2017. Het onderzoek bracht de toenmalige theoretische kennis over geletterdheid en Vlaamse maatschappelijke trends in kaart. Naast het informerende luik bevatte het syntheseverslag ook een component beleidsaanbeveling (Schiepers, Gillard, Strobbe, & Vandommele, 2017). Het SPG is grotendeels gestoeld op de aanbevelingen en suggesties van dit syntheseverslag. Nog in de beleidsvoorbereiding bewaakte het Strategisch Plan de consistentie en compatibiliteit met andere beleidsmaatregelen en –initiatieven om

contraproductief beleid te vermijden. Het plan geletterdheid kreeg vervolgens op coöperatieve manier vorm via de waardevolle input, bijvoorbeeld op gebied van visie, acties en engagementen, van onze partners (Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024, 2017).

3.1.2 Een nieuw meetplan

Een van de suggesties uit het syntheseverslag kreeg concreet vorm in de uitwerking van een nieuw meetplan (Schiepers, Gillard, Strobbe, & Vandommele, 2017; Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024, 2017). Dit nieuwe meetplan stelde duidelijk wat, hoe en wanneer we zouden meten. Over een periode van zeven beleidsjaren zouden we op drie tijdstippen een meting afnemen. Bij de opstart van het plan in 2018 publiceerde de planleider een eerste nulmeting. Deze nulmeting probeerde een overzicht te bieden van alle geletterdheidsinitiatieven bij de partners van het plan en kon gebruikt worden als toetssteen voor toekomstige metingen.

Vervolgens vond in het voorjaar van 2021, drie jaar na de nulmeting, een tussentijdse evaluatie plaats. De cijfergegevens van deze tussentijdse meting refereerden naar kalenderjaren 2019 en 2020. Op basis van de conclusies konden de beleidsuitvoerders andere of bijkomende klemtonen leggen voor de verdere beleidscyclus. Ten slotte vond in 2023 de voorliggende eindevaluatie plaats met als doel het rapport begin 2024 aan te leveren.

In het monitoringsplan kwam er ook een onderscheid tussen algemene en specifieke indicatoren om de effecten van de verschillende engagementen in kaart te brengen.

De algemene indicatoren schetsen in welke mate het Vlaamse geletterdheidsbeleid erin slaagt geletterdheid onder haar bevolking te verhogen. Deze indicatoren zijn gelinkt aan de streefdoelen van de Vlaamse Regering en vormen dus de strategische doelen van het plan geletterdheid. Het is echter onmogelijk om een causaal verband te leggen tussen de algemene indicatoren en de acties in naam van het Strategisch Plan Geletterdheid. Geletterdheid is een multidimensionaal begrip en van veel meer factoren afhankelijk dan louter het SPG. Hogere

of lagere geletterdheid in Vlaanderen is met andere woorden niet rechtstreeks toe te wijzen aan het geletterdheidsbeleid.

Naast de algemene indicatoren bevatte het meetplan ook specifieke indicatoren. Deze indicatoren zijn een vertaling van de acties en engagementen die onze partners opnemen en zijn dus de gewenste output van het Strategisch Plan Geletterdheid. In het meetplan kozen de evaluatoren ervoor om met outputfactoren te werken. Outputfactoren geven namelijk een idee over het volume van een actie, het bereik...

3.2 Motief: beleidsleren

Het motief voor de evaluatie vormt het tweede criterium om van een beleidsevaluatie te kunnen spreken. Een evaluator kan een beleidsevaluatie om meerdere beweegredenen uitvoeren. In de kern is het doel steeds de onzekerheid over een bepaald beleid weg te nemen via een systematisch en objectief onderzoek. Het motief expliciteren is zeer belangrijk, aangezien het richting geeft aan het onderzoeksdesign, de relaties met stakeholders en het tijdschema (De Peuter, De Smedt, & Bouckaert, 2007).

Het voornaamste doel van de eindevaluatie (een evaluatie in de beleidsbeoordelende fase) was om een verband te zoeken tussen de missie van het Strategisch Plan, de beleidslogica en -maatregelen en de beleidsresultaten. We wilden nagaan in welke mate zeven jaar SPG erin slaagde om de geletterdheid in Vlaanderen te verhogen, en waarom het daar al dan niet in slaagde. Het is echter wel zo dat we geen causaal verband kunnen leggen tussen de acties van het Strategisch Plan en de resultaten. Wel kunnen we lessen trekken uit het beleid (en de resultaten) van de afgelopen 7 jaar aan geletterdheidsbeleid.

Omdat het SPG heel wat verschillende partnerorganisaties betreft, is het bijvoorbeeld erg belangrijk om rekening te houden met de specifieke contextfactoren van onze partners. Die context omvat verschillende facetten (sociaal-politiek, cultureel-discursief, materieel-economisch en educatief) die essentieel zijn voor de uitbouw en instandhouding van een geletterdheidspraktijk bij onze partners. Op die manier trachten de evaluatoren belangrijke

contextdata te verzamelen en analyseren, zodat we onze partners in de toekomst gerichter kunnen ondersteunen om geletterdheidspraktijken structureel in te bedden.

Als we het zowel het belang van context als zoeken naar verbanden tussen problematieken, beleidslogica en resultaten in beschouwing nemen, vormt **beleidsleren** het belangrijkste motief om een eindevaluatie te voeren.

Concreet wil de voorliggende evaluatie de werking van het derde Strategisch Plan Geletterdheid (2017-2024) onderzoeken. Daarvoor is het nodig om zicht te krijgen op:

- de geletterdheidssituatie in Vlaanderen;
- in welke mate de acties en engagementen van het plan werden uitgevoerd en duurzaam verankerd;
- of de voorwaarden voor een succesvol geletterdheidsbeleid werden vervuld.

Naast een helder evaluatiemotief (beleidsleren) verwijst de werkdefinitie van een beleidsevaluatie ook naar het gebruik van de resultaten en conclusies. In dat opzicht moet de eindevaluatie van het SPG op basis van de beschikbare data aanbevelingen genereren voor de nieuwe legislatuur in 2024. Ten tweede dient de evaluatie ook het SPG en onze partners: de evaluatie moet duidelijkheid scheppen waar onze partners sterk in zijn en hoe het geletterdheidsbeleid extra ondersteuning kan bieden.

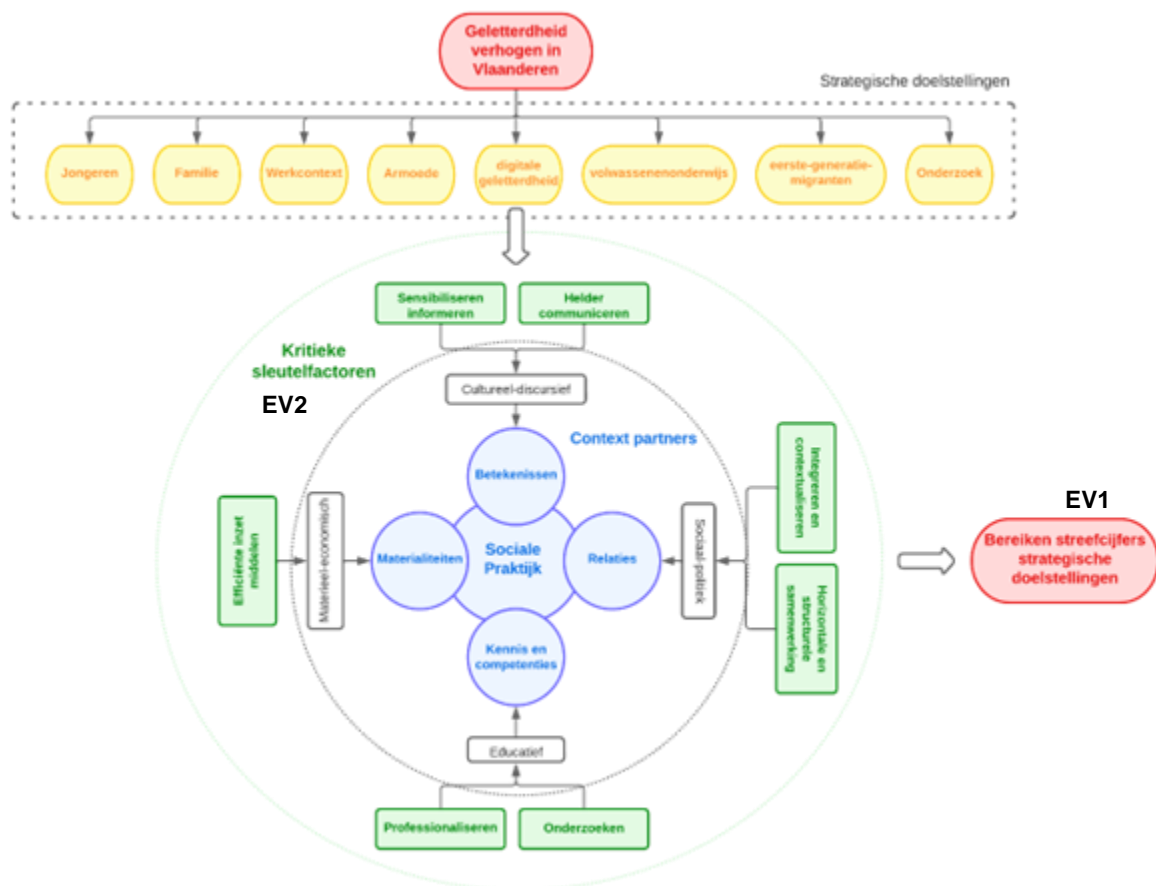
3.3 Evaluatievragen

Op basis van ons evaluatiemotief stelden we vervolgens een aantal onderzoeksvragen op. Deze onderzoeksvragen peilden naar de output, effecten en de duurzaamheid van het geletterdheidsbeleid tussen 2017 en 2024. Dit vormt meteen de inhoudelijke en tijdsafbakening van de evaluatie. Engagementen die buiten het Strategisch Plan de geletterdheid in Vlaanderen beïnvloedden, komen in deze evaluatie dus niet aan bod. De tijdsafbakening betekent bovendien dat we voor acties naar het einde van de beleidscyclus toe nog weinig duurzaamheid kunnen verwachten, aangezien beleid flink wat tijd nodig heeft

om ingebed te raken in de verschillende organisaties en agentschappen (Miles & Ekholm, 1991; Verbiest, 2014).

Om de hierboven geschetste motieven en doelen van de evaluatie tot een goed einde te brengen, vertaalden de evaluatoren deze doelen in twee evaluatiecriteria. Een evaluatiecriterium is belangrijk om het type evaluatie en de evaluatievragen te koppelen. Een goede evaluatievraag kent slechts één criterium, terwijl de volledige evaluatie meerdere criteria kan bevatten. Op hun beurt zetten we deze criteria om naar een meetbare evaluatievraag (De Peuter, De Smedt, & Bouckaert, 2007). Deze verschillende evaluatievragen zijn gebaseerd op de beleidslogica van het Strategisch Plan Geletterdheid.

Figuur 8 Evaluatiekader eindevaluatie SPG 2017-2024.

Ten eerste wilde de eindevaluatie van het Strategisch Plan Geletterdheid een antwoord bieden op de vraag in welke mate het Strategisch Plan de vooropgestelde doelstellingen

bereikte. Daartoe namen we voor het eerste evaluatiecriterium **doelbereiking** twee evaluatievragen op.

Concreet gaat het in eerste instantie om de ambities van de Vlaamse Regering die als streefcijfers in het Strategisch Plan zijn opgenomen. In het monitoringsplan zijn deze streefcijfers als algemene indicatoren geïntegreerd. Deze streefcijfers geven een indicatie in welke mate de inwoners van Vlaanderen geletterd zijn en dus kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven. Deze situatie is niet enkel een momentopname, maar is ook dynamisch over tijd. We willen dus eveneens in kaart brengen hoe de geletterdheidssituatie tijdens de uitvoering van het strategisch Plan evolueerde. De eerste evaluatievraag moet dus de (verhoopte) effecten van het Strategisch Plan Geletterdheid meten. We formuleerden de eerste evaluatievraag bijgevolg als:

EV1: In welke mate zijn de mensen in Vlaanderen geletterd en hoe evolueerde dit tussen 2017 en 2024?

- *Hoe geletterd zijn onze jongeren secundair onderwijs?*
- *Hoe geletterd zijn onze (jong)volwassenen?*
- *Hoe evolueerde de geletterdheidssituatie bij kwetsbare profielen?*

De lokale praktijken versterken de geletterdheidsvaardigheden van mensen. De geletterdheidspraktijken bij onze partners vinden niet in een vacuüm plaats. Bij elke partner zijn er randvoorwaarden (materieel-economisch, cultureel-discursief, sociaal-politiek en educatief) die een invloed hebben op de mate van inbedding. Deze randvoorwaarden schetsen het draagvlak om verandering en verduurzaming binnen een organisatie te creëren en verklaren dus waarom het geletterdheidsbeleid succesvol is of niet. Om deze gunstige voorwaarden te creëren, bevat het Strategisch Plan Geletterdheid heel wat acties en engagementen (output) die inzetten op de zeven kritieke sleutelfactoren. De tweede evaluatievraag moet met andere woorden peilen of het Strategisch Plan Geletterdheid er tussen 2017 en 2024 in slaagde om een rijke geletterdheidscontext te scheppen. Daartoe

evalueren we in welke mate de verwachte output is gegenereerd (EV2, bijvraag 1) en in welke mate hiermee voldaan is aan de kritieke succesfactoren om tot een succesvol geletterdheidsbeleid te komen (EV, bijvraag 3).

Ten slotte bleek uit het syntheseverslag dat er heel wat sterke initiatieven waren in Vlaanderen om geletterdheid te versterken. Het grote werkpunt daarbij vormde deze praktijken verduurzamen. Het Strategisch Plan Geletterdheid (2017-2024) legt dus een grotere nadruk op de verduurzaming van sterke praktijken bij onze partners en neemt structurele geletterdheidspraktijken als uitgangspunt. Bovendien is het zo dat de gegenereerde output (bijvragen 1 en 3) zich niet zomaar vertaalt in de gewenste effecten (EV1). In het Strategisch Plan Geletterdheid beschouwen we een duurzame en structurele verankering van de acties en engagementen als noodzakelijk om de gewenste effecten te laten voortbestaan. Het evaluatiecriterium **duurzaamheid** meet dus in bijvraag 3 de determinant die de translatie van output naar blijvende effecten mogelijk maakt (De Peuter, De Smedt, & Bouckaert, 2007):

EV2: In welke mate zijn de voorwaarden voor een succesvol geletterdheidsbeleid in Vlaanderen vervuld tussen 2017 en 2024?

- *In welke mate werden acties en engagementen uit het Strategisch Plan Geletterdheid uitgevoerd?*
- *In welke mate werden de acties en engagementen uit het Strategisch Plan Geletterdheid tussen 2017 en 2024 structureel verankerd?*
- *In welke mate werd aan de kritieke sleutelfactoren voor een succesvol geletterdheidsbeleid voldaan?*

3.4 Methode, dataverzameling en data-analyse

Om de evaluatievragen adequaat te kunnen beantwoorden, hebben we een grote verscheidenheid aan ruwe data en analyses nodig. Dit maakt de evaluatie ook een complexe oefening. Bijgevolg lichten we de methoden, dataverzameling en –analyse per evaluatievraag toe.

3.4.1 Methodologie evaluatievraag 1

Voor de eerste evaluatievraag, de mate waarin mensen in Vlaanderen geletterd zijn en de evolutie hierin, verzamelen de evaluatoren zowel primaire als secundaire data. In eerste instantie maken we gebruik van statistieken uit nationale en internationale onderzoeken die relevant zijn voor de streefcijfers. Deze relevante onderzoeken maken deel uit van het monitoringsplan, of zijn later toegevoegd. Het gaat bijvoorbeeld om PISA, PIAAC en Vlaamse peilingen secundair onderwijs en de barometer digitale inclusie. Ook werkloosheid- en armoedecijfers zijn in het monitoringsplan opgenomen vanwege de verwevenheid met geletterdheid.

Daarnaast maken de onderzoekers de deontologische keuze om de doelgroep (laaggeletterden) te betrekken bij deze situationele schets. Om ook hun stem in de evaluatie te laten klinken, verzamelen we primaire data via een enquête. Een grootschalige, kwantitatieve vragenlijst bij cursisten van Ligo, Centra voor Basiseducatie brengt hun leerdrempels en relevante ervaringen in de samenleving in beeld. De enquête behaalde echter een onvoldoende respons om op te nemen in deze evaluatie.

Het beschrijvende karakter van de onderzoeksvraag maakt dat de evolutie van de verschillende onderzoeken uit het monitoringsplan afgezet worden tegen de streefcijfers van de strategische doelstellingen. Zo komen we tot een uitspraak op strategisch niveau voor de verschillende strategische doelstellingen.

3.4.2 Methodologie evaluatievraag 2

De tweede evaluatievraag onderzoekt in welke mate de voorwaarden (zeven kritieke sleutelfactoren) voor een succesvol geletterdheidsbeleid tussen 2017 en 2024 vervuld zijn. De kritieke sleutelfactoren zitten vervat in de acties en engagementen van onze partners. Dit betekent dat de acties en engagementen uitvoeren synoniem staat voor de zeven kritieke sleutelfactoren bereiken. De onderzoeksvraag meet dus in feite de te bereiken output van het Strategisch Plan Geletterdheid (bijvraag 1).

Ten eerste verbinden we elke actie verbonden aan het Plan aan één kritieke sleutelfactor. In het geval dat meerdere kritieke sleutelfactoren betrekking hebben op één actie, kiezen we ervoor om de sleutelfactor toe te wijzen die de kern van de actie het best omhelst. Dit vereiste bij een aantal acties een keuze die door de evaluator werd gemaakt, aangezien niet elke actie SMART-geformuleerd was of toe te wijzen was aan één enkele sleutelfactor.

Net zoals in het monitoringsplan steunde de data-analyse op de secundaire data die onze partners zelf aanreikten. Concreet gaat het om data uit de monitoringssystemen van onze partners, waarbij ze input en output verzamelden met betrekking tot hun geletterdheidsacties. Deze gegevens zijn dus zowel kwantitatief als kwalitatief van aard. In februari stuurden we de vraag naar de verschillende partnerorganisaties om deze data te leveren. In de periode september tot december verwerkten en analyseerden we deze gegevens. In deze periode spraken we organisaties die nog geen data aanleverden een derde maal aan om informatie aan te leveren.

De vragenlijsten van onze partners zijn zo opgesteld dat de verschillende acties en engagements geordend zijn per randvoorwaarde. Zoals eerder gesteld is elke actie gelinkt aan een kritieke sleutelfactor, die op hun beurt onder de verschillende randvoorwaarden vallen.

Tabel 3 Randvoorwaarde en bijbehorende kritieke sleutelfactoren

Randvoorwaarde	Kritieke sleutelfactor
cultureel-discursief	sensibiliseren en informeren heldere en toegankelijke communicatie
materieel-economisch	efficiënte inzet van middelen
sociaal-politiek	geïntegreerde geletterdheidstrajecten horizontale en structurele samenwerking
educatief	professionaliseren onderzoek

Tijdens de outputbevraging selecteren onze partners zelf de huidige toestand van hun acties en engagementen (zie tabel 3). De keuzes omvatten het geoperationaliseerde veranderingsproces van Fullan:

Tabel 4 Operationalisering Fullan, gebaseerd op Verbiest, 2014.

Fase verandering	Keuzemogelijkheid partners
Geen vernieuwing	De actie is nog niet toegepast.
Initiatiefase	Het besluit is genomen om de actie toe te passen.
Implementatiefase	De actie wordt momenteel in de praktijk uitgevoerd.
Institutionaliseringfase	De actie is stevig in de organisatie verankerd en behoort tot de vaste routine.

We bekeken in eerste instantie of de toelichting van de partners strookte met de fase die ze aangaven voor de specifieke actie. In het geval dat niet in dezelfde lijn lag, hebben we ervoor gekozen om dit aan te passen. Indien er een actie aan meerdere partners werd toegewezen gaven we steeds de voorkeur aan het niveau van uitvoering dat het best aansloot bij de gezamenlijke toelichting van beide partners.

We analyseren vervolgens op het niveau van de vier dimensies van een sociale praktijk (horizontale analyse) in welke mate de verschillende acties en engagementen duurzaam geïntegreerd zijn in de werking van onze partnerorganisaties. Hoewel de mogelijkheid er is om ook per partner een analyse te maken, kiezen we er bewust voor om dit niet te publiceren. Het voornaamste motief is namelijk beleidsleren en niet verantwoording afleggen (welke partner werkt duurzaam en welke niet?). Een verticale analyse valt met andere woorden niet binnen het bestek van deze evaluatie.

Op basis van de input van onze partners kozen we ervoor de acties een dichotome variabele toe te kennen: behaald of niet behaald. In overeenstemming met het theoretisch kader beschouwden de evaluatoren acties die als label 'institutionaliseringfase' en 'implementatiefase' kregen als behaald. Dit zijn immers acties die in de praktijk zijn of worden uitgevoerd. Acties die als label 'geen data' of 'initiatiefase' kregen, beschouwden de

evaluatoren als 'niet behaald'. Deze acties werden immers niet in de praktijk omgezet. Vervolgens analyseerden we per strategische doelstelling en kritieke sleutelfactor het procentueel behaald aantal acties. Zo kunnen we een beeld scheppen of het Strategisch Plan Geletterdheid erin slaagt een gunstige context te creëren voor geletterdheidspraktijken.

De derde bijvraag ten slotte be vraagt in welke mate de acties en engagementen uit het Strategisch Plan Geletterdheid structureel verankerd zijn. Het duurzame karakter van deze acties vormt immers een noodzakelijke determinant om duurzame effecten te creëren. Om de evaluatievraag te beantwoorden, maken we gebruik van twee dataverzamelingen en - analyses.

3.5 Positie van de evaluator(en)

De evaluatoren maken deel uit van de organisaties die betrokken zijn bij de beleidsvoorbereiding en –uitvoering. Vanuit het motief voor beleidsleren is een interne evaluatie het meest aangewezen: de interne evaluatoren kennen de context en standpunten van de diverse partners. Evaluaties die de (geletterdheids)werking van organisaties onder de loep nemen, hebben bovendien toegang nodig tot vaak gevoelige informatie. Daarnaast beschikken we over een uitgebreide kennis van het Strategisch Plan Geletterdheid, de beleidslogica en hoe we die in de praktijk hebben gebracht. Deze kennis is noodzakelijk om de output en effecten van het Strategisch Plan te plaatsen (De Peuter, De Smedt, & Bouckaert, 2007).

Toch is er ook sprake van enkele (potentiële) zwaktes. Zo zijn de evaluatoren verantwoordelijk voor het te evalueren beleid, waardoor belangenvermenging en rolcomplexiteit mogelijk is (De Peuter, De Smedt, & Bouckaert, 2007).

3.6 Stuurgroep

Om dit zoveel als mogelijk tegen te gaan, werken we in het kader van het Strategisch Plan Geletterdheid een monitoringsplan uit, met zo objectief mogelijke criteria. Bovendien

contacteren we verschillende methodologische experts om een stuurgroep te vormen bij de opmaak van de eindevaluatie.

Deze stuurgroep heeft tot doel de evaluatie te coördineren, hulp te bieden tijdens het evaluatieproces en toe te zien op de verwerking en communicatie van de resultaten (De Peuter, De Smedt, & Bouckaert, 2007).

Hoofdstuk 4 Analyse

Dit hoofdstuk zoomt dieper in op de resultaten van het geletterdheidsbeleid in Vlaanderen, op basis van algemene en specifieke indicatoren die peilen naar de strategische en operationele doelstellingen zoals geformuleerd in het Strategisch Plan Geletterdheid. Het hoofdstuk neemt hiervoor de twee grote evaluatievragen als kapstok voor respectievelijke bevindingen, die ons in het volgende en laatste hoofdstuk zullen toestaan om tot algemene conclusies te komen, alsook tot een aantal aanbevelingen met het oog op het uitwerken van een nieuw Strategisch Plan in 2024.

4.1 Evaluatievraag 1: geletterdheid in Vlaanderen

Zoals hoger (zie 3.3) vermeld, werd de eerste evaluatievraag als volgt geformuleerd:

In welke mate zijn de mensen in Vlaanderen geletterd en hoe evolueerde dit tussen 2017 en 2024?

- *Hoe geletterd zijn onze jongeren secundair onderwijs?*
- *Hoe geletterd zijn onze (jong)volwassenen?*
- *Hoe evolueerde de geletterdheidssituatie bij kwetsbare profielen?*

Deze evaluatievraag peilt dus naar hoe de ambities van de Vlaamse Regering (uitgedrukt in streefcijfers zoals opgenomen in het Strategisch Plan Geletterdheid) in Vlaanderen tijdens de looptijd van het Plan al dan niet werden ingevuld.

4.1.1 Streefcijfers Strategisch Plan Geletterdheid

De streefcijfers die werden opgenomen in het Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024 zijn engagementen die de Vlaamse Overheid reeds nam binnen een andere context of die voortvloeien uit de geletterdheidsprestaties van de jongeren en/of volwassenen in Vlaanderen in het kader van (inter)nationale onderzoeken. Deze onderzoeken vormen dan ook de basis

voor onderstaande rapportage, en legt vooral de nadruk op trendbewegingen (stijgend, dalend, status quo).

Naast overkoepelende streefcijfers die van toepassing zijn op het Strategisch Plan in zijn geheel, werden er ook streefcijfers vooropgesteld per strategische doelstelling.

4.1.1.1 Overkoepelende doelstelling: laaggeletterdheid in Vlaanderen reduceren

Het Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024 sprak de ambitie uit om de laaggeletterdheid (16- tot 64-jarigen) in Vlaanderen van 15% in 2017 te reduceren naar 10% bij de PIAAC-meting in 2022. Aangezien de PIAAC-meting pas in het najaar van 2024 gepubliceerd zal worden, is het helaas **niet mogelijk een uitspraak te doen** over het behalen van dit overkoepelende streefcijfer (UGent, 2023).

4.1.1.2 SD1: Zorgen voor een significante toename van het aantal jongeren dat het secundair onderwijs verlaat met voldoende geletterdheidscompetenties

Om te voorkomen dat jongeren met onvoldoende geletterdheidsvaardigheden naar de arbeidsmarkt stromen, is een kwaliteitsvol curriculum in het leerplichtonderwijs essentieel. Wat betreft de geletterdheidsvaardigheden van jongeren in het Vlaams secundair onderwijs formuleerde het Strategisch Plan Geletterdheid drie streefcijfers.

Geletterdheid bij 15-jarigen

Het Strategisch kader – Onderwijs en opleiding 2020 van de Europese Commissie stelt het streefcijfer op **maximaal 15% van de 15-jarigen die onvoldoende scores voor leesvaardigheid, wiskundige geletterdheid en wetenschappelijke geletterdheid**. Concreet gaat het om leerlingen die onder niveau 2 scoren op de geletterdheidsschaal. Via het PISA-onderzoek monitorde het Strategisch Plan Geletterdheid dit streefcijfer.

Tabel 5 Geletterdheid bij jongeren, PISA 2022, 2018, 2015.

	Nulmeting 2017	Tussentijdse meting 2021	Eindmeting 2024

	PISA 2015 ⁷	PISA 2018 ⁸	PISA 2022 ⁹
Geletterdheid	17%	19%	23.9%
Gecijferdheid	17%	17%	22.4%
Wetenschappelijke geletterdheid	17%	18%	20.9%

De resultaten van de PISA 2022 tonen een significante terugval in de geletterdheid bij jongeren. Deze ligt in lijn met de trend van afgelopen jaren. Het gaat om bijna een kwart van de leerlingen in Vlaanderen die er niet in slagen om met dagdagelijkse problemen met betrekking tot leesvaardigheid om te gaan.

Met betrekking tot gecijferdheid haalt 22,4% van de 15-jarigen in Vlaanderen het referentiepunt voor wiskunde niet. Ook hier is sprake van een opvallende terugval bij de eindmeting, na initieel constant te zijn gebleven.

Tot slot is het aantal jongeren dat het PISA-referentiepunt voor wetenschappen niet haalt, ook opnieuw gestegen. Hier kunnen we spreken van een gestage en versnellende toename van het percentage.

Het streefcijfer van maximaal 15% jongeren die onvoldoende scores op de drie genoemde PISA-vaardigheden worden dus **niet gehaald**. Integendeel; de toename van deze groep is significant te noemen.

Aantal laaggeletterde 16- tot 25-jarigen

Daarnaast stelde het Strategisch Plan Geletterdheid voorop dat het **aantal <25-jarigen dat lager scoort dan niveau 2** op de geletterdheidsschaal wordt teruggebracht tot op **5%**. Hier gold PIAAC als referentie.

⁷ <https://www.pisa.ugent.be/uploads/files/Vlaamse-resultaten-PISA-2015.pdf>

⁸ <https://www.pisa.ugent.be/uploads/files/Vlaamse-resultaten-PISA-2018.pdf>

⁹ https://www.pisa.ugent.be/uploads/files/Vlaams-Rapport-PISA_2022.pdf

Tabel 6 Aantal laaggeletterde 16- tot 25-jarigen, PIAAC.

Nulmeting 2017 PIAAC 2012	Tussentijdse meting 2021 /	Eindmeting 2024 PIAAC 2022
9%	/	n.b. ¹⁰

Aangezien de PIAAC-meting pas in het najaar van 2024 gepubliceerd wordt, is het **niet mogelijk een uitspraak te doen** over het behalen van dit streefcijfer (UGent, 2023)

Eindtermen PAV

Ten slotte streefde het Strategisch Plan Geletterdheid ernaar dat het **aantal leerlingen uit het tweede jaar van de derde graad B-stroom** dat de **eindtermen (ET) behaalt**, in 2024 zou stijgen naar **85%**. De PAV-peilingen dienden hier als toetssteen. Tabel 7 toont het procentueel aantal leerlingen in het tweede jaar van de derde graad B-stroom dat de eindtermen behaalt voor functionele lees-, luister- en rekenvaardigheden.

Tabel 7 PAV-peilingen 2013-2021.

	Nulmeting 2017	Tussentijdse meting 2021	Eindmeting 2024
	Peiling PAV 2013	/	Peiling PAV 2021
Functionele leesvaardigheid	38%	/	34%
Functionele luistervaardigheid	39%	/	34%*
Functionele rekenvaardigheid	39%	/	26%*

* significant verschil ten opzichte van de PAV-peiling in 2013.

Op basis van de Peilingen PAV stelt het SPG een **daling over de gehele lijn** vast. Voor functionele luistervaardigheid en functionele rekenvaardigheid gaat het om statistisch

¹⁰ De resultaten van PIAAC 2022 worden in het najaar van 2024 gepubliceerd. Hierdoor kunnen deze resultaten niet opgenomen worden in de evaluatie voor het Strategisch Plan Geletterdheid.

significante dalingen ten opzichte van de nulmeting. Met name de functionele rekenvaardigheden daalden sterk. Dit streefcijfer werd bijgevolg **niet behaald**.

4.1.1.3 SD2: We zetten in op het verhogen van geletterdheid binnen de familieomgeving om het doorgeven van laaggeletterdheid van generatie op generatie te doorbreken

Geletterdheid in de familieomgeving is cruciaal om te voorkomen dat laaggeletterdheid van generatie op generatie wordt doorgegeven. Het SPG stelde op basis van internationaal onderzoek drie streefcijfers op.

Invloed socio-economische achtergrond op leerprestaties jongeren

Het Strategisch Plan Geletterdheid wilde de invloed van de socio-economische achtergrond op de prestaties van jongeren reduceren tot de OESO-gemiddeldes. Dit wordt in PIAAC gemeten als een procent van de variantie in leesvaardigheidsscores als gevolg van de socio-economische achtergrond van een leerling. Voor leesvaardigheid bedroegen deze streefcijfers 11,9% voor leesvaardigheid en 13% voor wiskundige geletterdheid 13%.

Tabel 8 Invloed socio-economische achtergrond, PISA.

	Nulmeting 2017	Tussentijdse meting 2021	Eindmeting 2024
	PISA 2015	PISA 2018	PISA 2022
Variantie leesvaardigheidsscores	16%	17%	n.b. ¹¹
Variantie wiskundige geletterdheid	16%	n.b. ¹²	18.8%

In Vlaanderen ligt de spreiding in wiskundeprestaties hoog in relatie tot het thuismilieu, namelijk 18,8%. Vlaanderen heeft in vergelijking met andere OESO-landen dus een **lagere sociaaleconomische eerlijkheid dan gemiddeld**.

¹¹ In PISA 2022 werd er enkel gekeken naar de wiskundige prestaties in relatie tot de socio-economische situatie.

¹² * De focus in 2018 lag op de leesvaardigheid van 15-jarigen. Hierdoor werd geen uitspraak gedaan over de variantie in rekenvaardigheidsscores ten gevolge van het thuismilieu.

Vroegtijdig schoolverlaten

Op basis van de PACT 2020-indicator stelde Vlaanderen een halvering van het aantal vroegtijdig schoolverlaters voorop. Het Strategisch Plan Geletterdheid monitorde deze indicator op basis van de administratieve gegevens van het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming.

Tabel 9 Vroegtijdig schoolverlaten, administratieve gegevens Ministerie van Onderwijs en Vorming.

Nulmeting 2017 VSV 2016-2017	Tussentijdse meting 2021 VSV 2019-2020	Eindmeting 2024 VSV 2020-2021
11,8%	9,4%	12%

Diploma hoger secundair onderwijs

Ten slotte richtte Vlaanderen zich op 90% van de 20- tot 34-jarigen die minstens een diploma hoger secundair onderwijs behaalde. Hiervoor baseerde het Strategisch Plan Geletterdheid zich op de Enquête naar Arbeidskrachten (EAK).

Tabel 10 Aantal 20- tot 34-jarigen met minstens een diploma hoger secundair onderwijs, EAK.

Nulmeting 2017 EAK 2016	Tussentijdse meting 2021 EAK 2020	Eindmeting 2024 EAK 2022
87,3%	87,1%	90,4%

De meest recente gegevens uit de EAK tonen aan dat in 2022 90,4% van de 20- tot 34-jarigen minstens een diploma hoger secundair onderwijs behaalt. Dat betekent dat 9,6% van deze bevolkingsgroep laaggeschoold is. Het streefcijfer van 90% midden- en hogeschoolden is met andere woorden **bereikt**.

4.1.1.4 SD3: We versterken de geletterdheidscompetenties van werkzoekenden en werkenden in het kader van hun beroepsopleiding, hun traject naar werk of binnen hun tewerkstelling, om de kans op het vinden en behouden van werk te verhogen en hen in staat te stellen bij te blijven met de evoluties op de arbeidsmarkt

Geletterdheidsvaardigheden van onze burgers hebben een grote impact op de kansen die deze burgers op de arbeidsmarkt krijgen. Werken aan geletterdheid heeft bovendien een gedocumenteerde invloed op welbevinden, productiviteit en efficiëntie... Daarnaast ervaren laaggeletterden eerder drempels in hun zoektocht naar werk. Daarom monitort het Strategisch Plan Geletterdheid het aantal laaggeletterden in de actieve beroepsbevolking (werkenden en werkzoekenden). Dit gebeurt via het PIAAC-onderzoek.

Tabel 11 Aantal laaggeletterden onder de actieve beroepsbevolking, PIAAC.

Nulmeting 2017 PIAAC 2012	Tussentijdse meting 2021 /	Eindmeting 2024 PIAAC 2022
87,3%	/	n.b.

Aangezien de PIAAC-meting pas in het najaar van 2024 gepubliceerd wordt, is het **niet mogelijk een uitspraak te doen** over het behalen van dit streefcijfer (UGent, 2023)

4.1.1.5 SD4: We versterken geletterdheidscompetenties van mensen in armoede, om hun kansen te vergroten om uit de armoede te geraken en hun participatie aan de samenleving te verhogen

Er is een sterke relatie tussen laaggeletterdheid, armoede en sociaaleconomische kansen. Daarom neemt het Strategisch Plan Geletterdheid streefcijfers op met betrekking tot de reductie van personen met een inkomen onder de armoederisicodrempel en het aantal laaggeletterden met een laag inkomen. Werken aan geletterdheid heeft immers een positieve relatie met een hoger inkomen en met meer sociaaleconomische kansen (Schiepers, Gillard, Strobbe, & Vandommele, 2017).

Inkomen onder de armoederisicodrempel

Deze indicator werd via de EU-SILC-enquête gemonitord.¹³ Het **streefcijfer** lag op **430 000 personen**. Belangrijk voor de interpretatie van de gegevens, is dat de cijfers steeds berekend zijn op basis van de beschikbare inkomens van huishoudens in het jaar voorafgaand aan de enquête. De cijfers van de enquête uit 2022 verwijzen dus naar de huishoudinkomens van 2021.

Tabel 12 Aantal personen met een inkomen onder de armoederisicodrempel, EU-SILC.

	Nulmeting 2017	Tussentijdse meting 2021	Eindmeting 2024
	EU SILC 2017	EU SILC 2020	EU SILC 2022
Aantal personen met inkomen onder de armoederisicodrempel	614 000	610 000	510 000
Procentueel aantal personen onder de armoederisicodrempel	10,5%	9,3%	7,7%

Ondanks het feit dat een vergelijking tussen 2017 en 2022 moeilijk te maken is door een verandering van de EU-SILC-enquête, heeft Vlaanderen het streefcijfer van 430 000 personen met een inkomen onder de armoederisicodrempel **niet behaald**.

Laaggeletterden met een laag inkomen

Personen met een laag inkomen lopen een hoger risico om laaggeletterd te zijn. Het SPG monitort aldus het percentage laaggeletterden onder de personen met een laag inkomen in de PIAAC-metingen. Het streefcijfer was een reductie naar 15%.

Tabel 13 Aantal laaggeletterden met een laag inkomen, PIAAC.

Nulmeting 2017	Tussentijdse meting 2021	Eindmeting 2024
----------------	--------------------------	-----------------

¹³ De EU-SILC-enquête veranderde drastisch in 2019. Daarom zijn vergelijkingen tussen data voor en na 2019 voorzichtig te maken.

PIAAC 2012	/	PIAAC 2022
20%	/	n.b.

Aangezien de PIAAC-meting pas in het najaar van 2024 gepubliceerd wordt, is het **niet mogelijk een uitspraak te doen** over het behalen van dit streefcijfer (UGent, 2023)

4.1.1.6 SD5: We zetten in op het verhogen van de digitale geletterdheid van jongeren en volwassenen, opdat zij meekunnen in de snel digitaliserende maatschappij.

In het Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024 zijn er **geen directe streefcijfers opgenomen** met betrekking tot digitale geletterdheid. Toch is het relevant om de evolutie te bekijken sinds 2017 op basis van internationale en nationale onderzoeken.

Digitale vaardigheden van 16- tot 74-jarigen

De Koning Boudewijnstichting publiceert sinds 2020 jaarlijks de Barometer Digitale Inclusie. Daarin rapporteert de stichting over de digitale vaardigheden van burgers en de kwalitatieve toegang tot internet en toestellen in Vlaanderen.

Tabel 14 Digitale vaardigheden in Vlaanderen, Barometer Digitale Inclusie.

	Nulmeting 2017	Tussentijdse meting 2021	Eindmeting 2024
	/	Barometer 2020 ¹⁴	Barometer 2022 ¹⁵
Niet-gebruiker	/	8%	7%
Lage digitale vaardigheden	/	32%	39%

Het rapport van 2022 maakte duidelijk dat 46% van de Vlamingen over onvoldoende digitale vaardigheden beschikt om mee te draaien in onze samenleving. Dit moet afgezet worden tegenover een context waarin steeds hogere eisen gesteld worden van onze burgers. Denk

¹⁴ <https://www.kenniscentrumvlaamsestedes.be/Gedeelde%20%20documenten/2020/KBS%20-%20Barometer%20Digitale%20Inclusie%202020.pdf>

¹⁵ <https://media.kbs-frb.be/nl/media/9837/Digitale%20Inclusie.%20Barometer%20Digitale%20Inclusie%202022>

aan de digitale aanmeldingssystemen, digitale dienstverlening en de opmars van online bankieren.

4.1.2 Conclusies

Tabel 15 Samenvattende tabel streefcijfers.

Streefcijfers	Behaald	Niet behaald	Niet bekend
Algemeen			
10% volwassenen laaggeletterd (PIAAC)			
SD1: Jongeren			
15-jarigen met onvoldoende geletterdheidsvaardigheden (15%)			
Aantal laaggeletterde <25-jarigen (5%)			
ET PAV derde graad B-stroom (85%)			
SD2: Familieomgeving			
Invloed socio-economische achtergrond (Lezen: 11,9%; Wis: 13%)			
Vroegtijdig schoolverlaten (halvering)			
Diploma hoger secundair onderwijs 20-34 jaar (90%)			
SD3: Werkcontext			
Laaggeletterdheid in de actieve beroepsbevolking (9%)			
SD4: Armoedecontext			
Aantal personen met inkomen onder armoederisicodrempel met 30% verminderen			
Laaggeletterde personen met laag inkomen (15%)			
SD5: Digitale geletterdheid			
n.v.t.			

Bovenstaande samenvattende tabel vat de deelconclusies voor de eerste evaluatievraag overzichtelijk samen. Pro memorie: die evaluatievraag luidde als volgt:

In welke mate zijn de mensen in Vlaanderen geletterd en hoe evolueerde dit tussen 2017 en 2024?

- *Hoe geletterd zijn onze jongeren secundair onderwijs?*
- *Hoe geletterd zijn onze (jong)volwassenen?*

- *Hoe evolueerde de geletterdheidssituatie bij kwetsbare profielen?*

Vooreerst dient opgemerkt dat het bij vier doelstellingen het niet mogelijk is om vandaag een uitspraak te doen over het al dan niet behalen van de vooropgestelde streefcijfers omdat de respectievelijke metingen bij de redactie nog niet beschikbaar waren. In dit geval ligt dit vooral aan het feit dat de laatste PIAAC-resultaten voor ons land reeds tien jaar achter ons liggen, en dat de PIAAC-meting 2022 pas in het najaar van 2024 zou worden gepubliceerd. De optie dient daarom bekeken of bij het uitschrijven en de uitrol van het volgend Strategisch Plan maximaal rekening kan worden gehouden met de timing van deze en andere rapportages.

Slechts één streefcijfer werd effectief bereikt; dat van 90% 20- tot 34-jarigen die minstens een diploma hoger secundair onderwijs behalen (SD2). Volgens de EAK-cijfers bedroeg dit aantal in 2022 90,4%.

Vijf streefcijfers werden niet behaald. Zo blijkt uit de PISA-onderzoeken dat de groep van 15-jarigen die niet het minimaal verwachte niveau bereikt significant toeneemt wat geletterdheid betreft (bijna een kwart van de leerlingen in Vlaanderen). Ook voor gecijferdheid zien we een opvallende terugval (na initieel stabiel te zijn gebleven). Ook voor wetenschappen zien we het aantal laagpresteerders opnieuw gestaag en versnellend toenemen. De invloed van het thuismilieu (socio-economische achtergrond) op de prestaties van deze jongeren neemt daarbij toe in plaats van af. Daarbij heeft Vlaanderen in vergelijking met andere OESO-landen een lagere sociaaleconomische eerlijkheid dan gemiddeld.

Het aantal leerlingen uit het tweede jaar van de derde graad B-stroom dat de eindtermen behaalt, diende te stijgen naar 85% in 2024. Hier tonen de PAV-peilingen evenwel een daling over de ganse lijn, en significante dalingen voor functionele luistervaardigheid en functionele rekenvaardigheid.

Daar waar de tussentijdse meting nog gewag maakte van een daling van het aantal vroegtijdige schoolverlaters, moeten we volgens de recentst beschikbare cijfers (2020-2021) opnieuw een stijging vaststellen tot 12% van het aantal leerlingen in het secundair onderwijs.

Ook het aantal terugdringen van het aantal personen met een inkomen onder de armoederisicodrempel werd niet gehaald. Volgens de EU-SILC-2022-enquête bedroeg dit aantal nog steeds 510 000. Ondanks een dalende trend, bevinden we ons dus nog ver van het vooropgestelde streefcijfer van 430 000 personen.

Deze trends tonen eens te meer aan dat er nog meer, nog sterker en meer structureel moet ingezet worden op een beleidsdomeinoverschrijdende en geïntegreerde aanpak van laaggeletterdheid in Vlaanderen. Door de multidimensionaliteit van geletterdheid is het evenwel onmogelijk om causale verbanden te leggen tussen het SPG en de geletterdheidssituatie in Vlaanderen.

In tegenstelling tot de andere strategische doelstellingen nam het Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024 bij de vijfde strategische doelstelling (verhogen van digitale geletterdheid) geen directe streefcijfers op. Deze kunnen dus ook niet worden afgetoetst. Wel werd dit ondervangen door de Barometer Digitale Inclusie die de Koning Boudewijnstichting sinds 2020 jaarlijks publiceert. Dat 46% van de burgers in Vlaanderen over onvoldoende digitale vaardigheden beschikt, is een zorg die in de toekomst zeker dient meegenomen.

4.2 Evaluatievraag 2: Output van het Strategisch Plan Geletterdheid

Nu we gepeild hebben naar de evolutie van de geletterdheid in Vlaanderen tijdens de looptijd van het Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024 (en dus naar de verwachte effecten daarvan), willen we met de tweede evaluatievraag analyseren of en in welke mate het Plan erin geslaagd is tussen 2017 en 2024 een rijke geletterdheidscontext te creëren.

Dit werd vertaald in de volgende evaluatievraag en drie bijvragen:

In welke mate zijn de voorwaarden voor een succesvol geletterdheidsbeleid in Vlaanderen vervuld tussen 2017 en 2024?

- *In welke mate werden acties en engagementen uit het Strategisch Plan Geletterdheid uitgevoerd?*
- *In welke mate werden de acties en engagementen uit het Strategisch Plan Geletterdheid tussen 2017 en 2024 structureel verankerd?*
- *In welke mate werd aan de kritieke sleutelfactoren voor een succesvol geletterdheidsbeleid voldaan?*

We baseren ons hierbij op de outputrapportage van onze partners. Daarbij is niet alleen van belang dat de in totaal 144 acties en engagementen van onze 40-tal partners de gewenste output hebben gegenereerd. Om werkelijk effectief te kunnen zijn, is het van belang dat deze acties en engagementen duurzaam en structureel worden verankerd. Voor die verduurzaming dienen randvoorwaarden ingevuld, aan de hand van de zeven onderscheiden kritieke sleutelfactoren.

4.2.1 In welke mate werden de acties en engagementen uit het SPG uitgevoerd?

Hieronder staan per strategische doelstelling en overkoepelende actie de operationele doelstellingen (dus: de acties en engagementen) van de partners genoteerd, alsook de toelichting die deze partners ons hebben bezorgd.

4.2.1.1 SD1: Zorgen voor een significante toename van het aantal jongeren dat het secundair onderwijs verlaat met voldoende geletterdheidscompetenties

OD1.1 tot 1.3

Deze operationele doelstellingen werden niet behaald.

OD1.4 Onderzoeken in welke mate de inspectie kan bijdragen aan de realisatie en de monitoring van het Strategisch Plan Geletterdheid.

Inspectie, departement Onderwijs en Vorming

De doorlichtingen zijn gebaseerd op het Referentiekader voor Onderwijskwaliteit.

Maximale geletterdheid voor alle leerlingen is een onderliggende doelstelling van de kwaliteitsverwachtingen.

OD1.5 Onderzoeken in samenwerking de mogelijkheid om geletterdheid duurzaam te integreren in de werking van de Centra voor Leerlingen Begeleiding.

Centra voor Leerlingen Begeleiding (CLB) en departement Onderwijs en Vorming

Er lopen al tal van acties, waarbij ingezet wordt op communicatie op maat van leerlingen en ouders, gezien de specifieke aandacht aan kansengroepen binnen de CLB. Zij zijn nog steeds onze prioritaire doelgroep. Vanuit onze basisopdracht als CLB binnen de leerlingenbegeleiding, waarbij leren en studeren een van onze domeinen is, komt geletterdheid aan bod, subsidiair aan de opdracht van de school en dus zodra de basiszorg en verhoogde zorg binnen de school onvoldoende zijn. Wij zetten blijvend in op toegankelijke communicatie met ouders, waarbij we klare taal als uitgangspunt nastreven.

OD1.6 Informeren en sensibiliseren de partners van deze actie over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties bij ouders via trefdagen en andere ondersteuningsactiviteiten (o.a. de Week van de Geletterdheid i.s.m. Netwerk Basiseducatie en Linc vzw).

Departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

Gezien onze opdracht en de aandacht voor kansengroepen is helder communicatie met ouders altijd al essentieel geweest en is het een blijvend aandachtspunt, waarbij de gesprekswijzer van het All een leidraad is. Momenteel werken we samen met Opgroeien aan een e-learning voor gesprekken met ouders op maat van CLB, er wordt werk gemaakt van gesprekken op maat in een diverse maatschappij waarbij verschillende alternatieven aan bod komen.

OD1.7 Stellen tweejaarlijks een Sensibiliseringsplan op.

Departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

Dit maakt deel uit van de vaste werking van het Strategisch Plan Geletterdheid. Sinds 2023 is dit ingeschreven in de decretale verankering van Vocvo.

OD1.8 Ondersteunen de partners van deze actie in het helder en toegankelijk maken van hun (mondelijke, schriftelijke en digitale) communicatie.

Departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

In 2023 organiseerde Vocvo, in samenwerking met Ligo, de Week van de Geletterdheid met als thema duidelijke communicatie, dienstverlening en duidelijk digitaal. Daarnaast is er ook een webinar over heldere communicatie voor de

ouderkoepels georganiseerd. Op Klasse worden geregeld tips gepubliceerd over communicatie met ouders.

OD1.9 Verbinden de acties van het Strategisch Plan Geletterdheid met de acties van het Actieplan Vroegtijdig Schoolverlaten.

Departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

Dit is gebeurd tijdens de opmaak van het nieuwe Actieplan Vroegtijdig Schoolverlaten (2022).

OD1.10 Zoeken naar mogelijke samenwerking met Ambrassade, Link in de kabel, Digidak,... om digitale geletterdheidskansen te creëren voor jongeren.

Departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

De coördinator van het Strategisch Plan Geletterdheid voerde verkennende gesprekken met zowel Digidak als Link in de kabel. Link in de kabel gaf na dit gesprek (2023) aan engagementen op te nemen in het kader van het Strategisch Plan Geletterdheid. Dit moet evenwel nog geconcretiseerd worden.

4.2.1.2 SD2: Zorgen voor een significante toename van het aantal jongeren dat het secundair onderwijs verlaat met voldoende geletterdheidscompetenties

OD2.1 Blijven aandacht hebben voor laaggeletterdheid bij ouders binnen hun basiswerking.

De ouderkoepels

Geen nieuwe data.

OD2.2 Informeren en sensibiliseren de ouderwerkingen voer de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties bij ouders. Sensibiliseren ouderwerkingen om helder en toegankelijk te communiceren met ouders. Implementeren de resultaten van het project ‘Oefenkansen voor ouders’ binnen ouderwerkingen.

De ouderkoepels

Enkele materialen voor ouderwerkingen specifiek rond geletterdheid:

- *Iedereen mee met ABC (aantal downloads sinds publicatie 2016: 276, herwerking in 2023)*
- *Oefenkans NL voor en door ouders (aantal downloads en aanvragen op papier sinds publicatie 2019: 288)*

Onze bevraging van ouders over de tevredenheid van de school is nu standaard meertalig en de vragen zijn in klare taal.

In samenwerking met VOCVO en Wablieft vzw organiseerden we in november 2021 een webinar rond ‘Heldere taal voor ouders en ouderwerkingen’. Tijdens dit webinar werden ouders en ouderwerkingen geïnformeerd over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid bij ouders. Het materiaal en de tips van het webinar zijn nog steeds online terug te vinden op onze website. Het webinar werd opgenomen en de opname is ook nog steeds te herbekijken. We maakten een uitgebreid dossier ‘Communicatie als basis voor ouderbetrokkenheid en participatie’. Dit online ‘dossier’ bestaat uit verschillende ‘hotspots’ die de gebruiker leidt naar meer info over brugfiguren, ouders met een andere thuistaal, tips voor ouderwerkingen, tips voor schoolteams, enz. We verwijzen ook naar externe partners of organisaties zoals bijvoorbeeld Wablieft. Het dossier kreeg ook een aparte rubriek in de ‘ouderinfotheek’ op onze website. Via onze nieuwsbrief ‘Ouderlink’ werd dit

dossier verspreid naar al onze contacten. We lieten ook een postkaart drukken met daarop een QR-code die geïnteresseerden leiden naar het online dossier. Deze postkaart nemen we nog steeds mee tijdens schoolbezoeken, contacten met voorzitters en/of andere organisaties. Relevante en belangrijke info over VOCVO, Wablieft en Geletterdheid in Vlaanderen deelden we de voorbije jaren via onze nieuwsbrief, sociale media en website. Ook in de toekomst kan dit zeker verdergezet worden. We behartigen ook de stem van ouders wat betreft klare en heldere taal in diverse overlegfora bijvoorbeeld in de VLOR, bij Katholiek Onderwijs Vlaanderen, bij ander netwerkorganisaties... Het informeren en sensibiliseren van ouderwerkingen blijft een permanent aandachtspunt voor het VCOV-team tijdens vormingen, workshops, schoolbezoeken, contacten met ouders/voorzitters, enz.

Zie toelichting vorige vraag voor materialen 'iedereen mee met het ABC' en 'oefenkans Nederlands voor en door ouders'

- andere materialen/acties met meer focus op laagdrempelige communicatie > ouderblik laagdrempelige schriftelijk communiceren > samenwerking Wablieft voor webinar voor ouderwerking 'bereik meer ouders met duidelijke taal'. De opname en bijhorende padlet wordt blijvend aangeboden en regelmatig gebruikt in begeleidingen -laagdrempelige ouderbevraging (herwerking instrument 'menukaart voor ouderbevragingen')(aanvragen sinds publicatie 2021: 19)

De bundel oefenkansen is gratis te downloaden op onze website

<https://koogo.be/aan-de-slag/tools/inspiratiemap-oefenkans-nederlands-voor-en-door-ouders> en wordt af en toe nog in papieren versie bij ons aangevraagd.

De inspiratiemap 'Oefenkans Nederlands voor en door ouders' werd ontwikkeld naar aanleiding van de projectoproep 'Nederlands oefenen' van het Agentschap Integratie en Inburgering. De drie erkende ouderkoepelverenigingen GO! ouders, KOOGO en VCOV dienden een project in om informele oefenkansen Nederlands te organiseren op school voor niet-Nederlandstalige ouders. Het goedgekeurde project ging van

start in september 2017.

De inspiratiemap helpt ouderwerkingen en scholen om laagdrempelige activiteiten te organiseren. Elk van deze activiteiten schept kansen voor ouders om Nederlands te oefenen. Dit is het resultaat van een samenwerking met 11 pilootscholen die gedurende een schooljaar verschillende methodieken en materialen uittestten.

De map bevat 26 methodieken met bijhorend materiaal, die op school georganiseerd kunnen worden. Alle ouders kunnen deelnemen aan de activiteiten, zowel ouders die goed Nederlands spreken als ouders voor wie het nog moeilijk is. De methodieken zijn bovendien opgedeeld in verschillende taalniveaus. De methodieken richten zich in de eerste plaats op ouders met kinderen in het basisonderwijs. In het secundair onderwijs kunnen ze voor de ouders van de leerlingen van de eerste graad gebruikt worden. Het materiaal en de info in de map is tijdloos en duurzaam inspiratiemateriaal. Het project schoot in 2017 uit de startblokken en wordt sindsdien elk jaar opnieuw aangeboden aan scholen en ouderwerkingen. Geïnteresseerde ouderwerkingen, scholen en/of andere organisaties kunnen de interactieve, online versie van de map gratis downloaden van onze website of een papieren versie aanvragen. Ook tijdens (online) vormingen, begeleidingen, workshops... verwijzen we naar het inspiratiemateriaal in de map. Tijdens schoolbezoeken en/of gesprekken met directies of voorzitters van ouderwerkingen nemen we de map mee en geven we indien nodig meer duiding. Het samen verkennen van de inspiratiemap geeft vaak al aanleiding tot een volwaardige begeleiding of coaching vanuit de VCOV. Tijdens de coronacrisis waren er geen begeleidingen/coachings ter plaatse om toelichting te geven bij de map of om scholen en ouderwerkingen op weg te zetten. Er was ook minder vraag naar omdat zowel scholen als ouderwerkingen andere prioriteiten hadden. Door de strikte coronamaatregelen waren ouders ook niet meer toegelaten binnen de schoolmuren. We zien dat de situatie zich in 2022 opnieuw hersteld heeft en dat ouderwerkingen en scholen weer volop inzetten op het betrekken van ouders en het organiseren van (informele) oefenmomenten

Nederlands.

De map 'oefenkansen Nederlands voor en door ouders' blijft beschikbaar om te downloaden(cijfers zie vorige vraag), wordt in de kijker gezet in onze nieuwsbrief en tijdens begeleidingen. In de schooljaren 2022-2023 en 2023-2024 starten we een nieuw project 'Onder Wijze Ouders' waarin we schoolteams en ouderwerkingen willen warm maken om oefenkansen NL op school te voorzien voor ouders, daarin zal de inspiratiemap Oefenkansen een belangrijke rol spelen en opnieuw ingezet worden.

OD2.3 Nemen geletterdheidsondersteuning structureel op in hun begeleidingsplannen. Ondersteunen scholen in het verder vormgeven van ouderparticipatie met specifieke aandacht voor de betrokkenheid van laaggeletterde ouders. Sensibiliseren scholen en Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB) om ouders door te verwijzen naar het geletterdheidsaanbod binnen de volwasseneneducatie.

Pedagogische begeleidingsdiensten van de onderwijskoepels en het GO!

Sinds november 2023 is er een geletterdheidsmodule beschikbaar op maat van CLB-medewerkers. Daarin is correct doorverwijzen naar aanbieders van geletterdheidsondersteuning opgenomen. In 2024 moet nog verder gekeken worden wat de beste plaats is om deze module te ontsluiten.

OD2.4 Onderzoeken in samenwerking de mogelijkheid om geletterdheid duurzaam te integreren in de werking van de Centra voor Leerlingen Begeleiding.

Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB) en departement Onderwijs en Vorming

Sinds november 2023 is er een geletterdheidsmodule beschikbaar op maat van CLB-medewerkers. Daarin is correct doorverwijzen naar aanbieders van geletterdheidsondersteuning opgenomen. In 2024 moet nog verder gekeken worden wat de beste plaats is om deze module te ontsluiten.

OD2.5 Organiseren in samenwerking met scholen van het leerplichtonderwijs een geïntegreerd en functioneel geletterdheidsaanbod op maat van ouders.

De Centra voor Basiseducatie

In 10 van de 13 CBE's lopen er meerdere succesvolle trajecten bij scholen. Enkele voorbeelden:

- Kaap: door Ligo en CVO in basis- en secundaire scholen. Anderstalige ouders kunnen lessen Nederlands volgen op de school van hun kind. Doelpubliek: we programmeren met NT2-modules, maar in praktijk zowel NT2 als Alfa-cursisten. Doel: ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie verhogen*
- Schoolklap samenwerking met schoolbrug. 1x per week taal oefenkans/conversatie rond schoolse thema's, opvoeding, verhogen van ouderbetrokkenheid. Mijn kind gaat naar school, ik ook. Inhoud: NI leren, wat gebeurt er in de klas, hoe pakt de leerkracht het aan, hoe kan ik mijn kind thuis ondersteunen?*
- Welkom in de klas (WIK-project) in de kleuterklassen. Wat: ouders wekelijks een kwartiertje uitnodigen in de klas om een activiteit te doen in de klas in de thuistaal. Doel: band ouder-leerkracht en ouder-kind versterken, talig moment in de klas, de thuistaal een plaats geven en aantonen hoe belangrijk communicatie is met je kind.*
- Digikriebels: sinds 2010 reeks van vier lessen voor ouders en grootouders van kleuters in de derde kleuterklaslessen gaan door in de school. Wat: via educatieve spelletjes ontdekken ze verschillende ontwikkelingsdomeinen die ook in de klas aanbod komen. Doel: inzicht geven in het leerproces van hun kind. Vooral inzicht in alle*

basisvaardigheden die vereist zijn om op een comfortabele manier de stap naar het eerste leerjaar te zetten.

- De school, mijn kind en ik. Inspelen op de noden van de ouders, mix van Taal/MO/ICT. Aanbod onder de noemer: Ouderbetrokkenheid verhogen: communicatie met de school + versterken van de digitale vaardigheden van de ouders. 1 brugfiguur voor alle lagere scholen + zorgjuf/zorgcoördinatoren meer in klassen aan het werk omwille van personeelstekort. Flyers gemaakt door Ligo. Zelf aan schoolpoort gestaan en daardoor is zorgjuf mee op de kar gesprongen. Inhoudelijk aanbod: praatronde + pc-les, zorgjuf was aanwezig tijdens de praatronde. 10 deelnemers waarvan 5 met Ligo-profiel, zowel alfa's, WS'ers als NT1'ers (anderstaligen). Geen Nederlands moedertaalsprekers bereikt. 1 à 2 collega's per lessenreeks. Ken je schoolkleuterscholen en basisscholenmiddelen van de stad in samenwerking met SAAMO en gemeente/stad in het begin van het schooljaar intensief, nadien terugkommomentenleertrajectendoel: ouderbetrokkenheid te vergroten. Toeleiding gebeurt door de scholen, is ook vaak een probleem, afhankelijk van wie dit opneemt, als er iemand is in de school die er tijd voor krijgt en zich op toelegt dan werkt het, anders moeilijk lessen smartschool Digipunten aantal weken op bepaald dagdeel aanwezig zijn waarop ouders met technische vragen kunnen langskomen, maar ook inhoudelijk vragen gaat door op de school zelf op een vast moment 1 op 1 in sommige scholen op afspraak, in andere scholen vrije ingang

- De school, mijn kind en ik - (+/- 20 samenwerkingen - MO-module reguliere middelen 1 lesopdracht geen extra uren) betrokkenheid en participatie aan schoolgebeuren verhogen kijken in de klassen hoe bepaalde onderdelen worden aangeleerd en hoe kan ik mijn kind daarin kan ondersteunen 3-jarig traject met vooral MO-modules, eenmaal de ouders in het project zitten en regelmatig aanwezig zijn, zijn ze vaak gemotiveerd om te blijven komen omdat ze kind zien evolueren en ze nieuwe noden zien opduiken. Zo lang ze noden hebben, kunnen ze blijven komen

= schoolproject en geen taallessen NI werving: samenwerking met zorg, inspanning van scholen wordt gevraagd maar is vaak pover, oa ook zelf aan schoolpoort staan diploma secundair onderwijs, deze cursisten worden geweigerd, hoewel nu toch sprake is van versoepeling school doet eerste check naar diploma, nadien korte intake vanuit Ligo MO opvoeden - "ouders en school" kleuter- en basisscholenfocus: ouders van kinderen 3e kk + 1^e lj ouderbetrokkenheid verhogen samenwerking met verschillende scholen 2 scholen jaartraject, andere scholen modules MO (30u)1x/week (3u) bijeenkomst met lesgever Ligo-lesgever Ligo heeft hiervoor 6u werktijd (3u voorbereiding + 3u les geven) specifiek voor anderstalige ouders, 1 school met Belgische ouders geen samenwerking met CVO, soms wel cursisten CVO in de groepen vervolgaanbod met dezelfde groep ouders, indien gewenst, met andere MO modules bijv. module samenwerken of leren leren. Smartschool eventueel geïntegreerd of in uitbreiding lestijdwerving vertrekt vanuit de school, met ondersteuning van de lesgever Ligo basisaanbod= geen Edusprong. In de overige 3 centra is men nog zoekende. In Ligo Limino loopt er een Edusprong project om de mogelijkheden in de regio te onderzoeken. Deze resultaten zouden niet zo mooi zijn zonder de grote inspanningen van stafmedewerkers van Ligo, en keuzes van het centrum om hierin te investeren. Verschillende van deze projecten zijn zodanig zinvol dat centra hierop willen inzetten, ondanks dat dit niet binnen reguliere middelen kan. Bijvoorbeeld: WIK. Ook geven centra aan dat er erg veel tijd gaat naar werving: scholen contacteren, overleggen met scholen, acties ondernemen om voldoende cursisten te bereiken, ... Ook dit moet allemaal gebeuren buiten de gefinancierde uren.

OD2.6 Evolueren naar meer geletterdheidsaanbod op maat van ouders binnen de context van het leerplichtonderwijs van hun kinderen.

De Centra voor Basiseducatie

Zie actie 5.2.

OD2.7 Informeren en sensibiliseren scholen uit het leerplichtonderwijs over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties bij ouders via trefdagen en andere ondersteuningsactiviteiten (o.a. de Week van de Geletterdheid i.s.m. Netwerk Basiseducatie en Linc vzw).

Departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

In 2019 was het thema 'Tijd voor Geletterdheid'. Het doel was toen aandacht te vragen voor geletterdheid bij leraren en medewerkers

basisonderwijs, zorgcoördinatoren, brugfiguren, directies en andere mensen die vaak in contact komen met ouders. Er werd een spel ontwikkeld om deze actoren te activeren een geletterdheidsbeleid uit te werken voor hun organisatie. De uitwerking van dit spel was een samenwerking tussen Vocvo, Mediawijs, het Departement Onderwijs en Vorming, Netwerk Basiseducatie, Linc vzw, Klasse en Wablieft.

<https://www.vocvo.be/nl/publicaties/spel-tijd-voor-geletterdheid>

https://www.youtube.com/playlist?list=PLktUKW_c0A2Ss-0VFiiwIDpsDLNPtoKip

OD2.8 Stellen tweejaarlijks een Sensibiliseringsplan op.

Departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

Dit maakt deel uit van de vaste werking van het Strategisch Plan Geletterdheid.

Sinds 2023 is dit ingeschreven in de decretale verankering van Vocvo.

OD2.9 Ondersteunen de partners van deze actie in het helder en toegankelijk maken van hun communicatie.

Departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

In 2023 organiseerde Vocvo, in samenwerking met Ligo, de Week van de Geletterdheid met als thema duidelijke communicatie, dienstverlening en duidelijk digitaal.

OD2.10 Ondersteunen de Centra voor Basiseducatie om geïntegreerd en functioneel te werken met ouders om hun geletterdheid te verhogen binnen de context van de school van hun kinderen.

Vocvo en de Federatie Centra voor Basiseducatie

De PBD verhuisde in 2022 van Vocvo naar Federatie Ligo. De federatie onderzoekt op dit moment hoe ze deze rol verder zullen invullen. Centra ondersteunen in functioneel en geïntegreerd werken is alvast een speerpunt. Er vonden al meerdere uitwisselingen en inspiratiemomenten plaats voor medewerkers die lesgeven in de context van het leerplichtonderwijs.

OD2.11 Breiden 'Medianest' verder uit.

Kenniscentrum Mediawijs en Linc vzw

LINC:

We zijn kernpartner van Medianest en gebruiken het materiaal voor mediawijze workshops. Die worden ook via organisator Mediawijs aangeboden (via Mediamenu).

MEDIAWIJS:

De MediaNest werking over mediaopvoeding voor ouders en opvoeders en de website MediaNest.be zijn stevig verankerd in de werking van Mediawijs, de werkingsovereenkomst met de Vlaamse overheid en de cofinanciering voor het Belgian Safer Internet Center Betternet vanuit de EU. Binnen die werking

ontwikkelde Mediawijs bovendien samen met enkele LIGO's en AGII [materiaal om ouders te ondersteunen bij mediaopvoeding](#). Dit kan gebruikt worden tijdens de lessen en werd ook ingezet tijdens het project 'Digitaal mee met je kadee'. Hierbij werd ook een video ontwikkeld om op een laagdrempelige manier de basics over mediaopvoeding mee te geven. Daarvoor werd onder ander input verzameld op het Betternetlab Maatschappelijk kwetsbare ouders (<https://www.mediawijs.be/nl/kalender/archief/betternet-lab-maatschappelijk-kwetsbare-oudersvan>).

OD2.12 Informeren en sensibiliseren over 'Medianest'.

Kenniscentrum Mediawijs en Linc vzw

LINC:

Via sociale media en onze nieuwsbrief bieden we de informatie aan. We verdelen ook het promotiemateriaal van Mediawijs.

MEDIAWIJS:

Aan de hand van [het lesmateriaal](#), een [gratis bestelbare folder](#), een [gratis bestelbare affichereeks](#) en [het dossier mediaopvoeding](#) stelt Mediawijs heel wat materiaal beschikbaar voor professionals om ouders te informeren en sensibiliseren. Dit wordt onder andere systematisch mee opgenomen in de Mediacoach-opleiding.

OD2.13 Breidt het aantal vormingen 'Veilig online' verder uit naar kansengroepen en laaggeletterden.

Gezinsbond

Veilig Online biedt de vormingen mediawijsheid gratis aan voor kansengroepen en kwetsbare ouders. Dit maakt deel uit van onze vaste werking.

Cijfers:

- in 2021: 8 kansengroepen (op een totaal van 64 vormingen)
- in 2022: 7 kansengroepen (op een totaal van 134 vormingen)
- in 2023: 26 kansengroepen (op een totaal van 206 vormingen).

OD3.1 Onderzoeken hoe in samenwerking een geletterdheidsaanbod uitgewerkt kan worden op maat van ouders in armoede, dat hen versterkt in de opvoeding van hun kinderen.

Kind en Gezin, Centra voor Basiseducatie en Vocvo

K&G: Er is niet verder ingezet op de concrete uitvoering van deze actie.

Tijdens structureel overleg tussen Ligo en Agentschap Opgroeien houden we de vinger aan de pols omtrent het geletterdheidsaanbod op maat van ouders in armoede. Doorheen de loop van het SPG zijn er enkele zeer mooie projecten opgestart (zie voorbeeld Taalbubbels plus), voornamelijk met middelen vanuit AMIF en de vernieuwende projecten van Opgroeien. Ligo is betrokken in 12 van de 24 Vernieuwende projecten: Tongeren, mama-Lier, Brussel-Laken, Willebroek, Heusden-Zolder, Baldemore, Zorgregio Ieper, Aalst, Antwerpen-Antwerpen Noord, Oostende, Geraardsbergen.

Structurele financiering vinden blijft een uitdaging.

OD3.2 Werken samen een 'bouwstenenaanbod' uit voor ouders gericht op topics zoals opvoeding, digitale vaardigheden, taalontwikkeling (taalrijke omgeving), communicatie,....

Kind en Gezin, Centra voor Basiseducatie en Vocvo

AO: in 2019 werd een bevraging gedaan bij de lokale teams van Kind en Gezin, Ligo's en Huizen van het Kind over de voorkeurthema's en randvoorwaarden voor de uitvoering van themapaketten. We verzamelden 135 antwoorden maar er werden geen vervolgstappen ondernomen wegens corona en personeelwissels bij verschillende partners.

Ligo: er werd een bevraging afgenomen bij verschillende partners. Sindsdien is dit niet verder opgenomen, onder andere omwille van personeelwissels. We bekijken of het nog relevant is om opnieuw op te nemen.

OD3.3 Sluiten een samenwerkingsovereenkomst af voor actie 3.

Kind en Gezin, Centra voor Basiseducatie en Vocvo

Er is een gezamenlijk kader ontwikkeld door Ligo, de agentschappen Integratie en Inburgering en Opgroeien in opvolging van de AMIF-proeftuinen inburgering op maat van laaggeletterde vrouwen met jonge kinderen. Maar de overeenkomst waar hiernaar verwezen wordt, gaat wellicht over iets anders.

Ligo: Agentschap Opgroeien en federatie Ligo werken structureel samen. Er is geen formele samenwerkingsovereenkomst.

OD3.4 Evolueren naar meer geletterdheidsaanbod op maat van ouders in armoede.

De Centra voor Basiseducatie en Kind en Gezin

Er is geen gezamenlijk kader of gezamenlijk actieplan ontwikkeld maar in de praktijk van KOALA's (Kind en Ouder Activiteiten voor Lokale Armoedebestrijding) en Vernieuwende projecten Huizen van het Kind lopen sterke samenwerkingen tussen Huizen van het Kind, lokale teams Kind en Gezin, Ligo's en andere lokale partners.

OD3.5 Informeren en sensibiliseren de Huizen van het Kind over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties bij ouders. Plaatsen en onderhouden een themapagina 'Geletterdheid' op de website van EXPOO. Er is een afgewerkte leermodule 'Geletterdheid' beschikbaar voor professionals van Kind en Gezin, Gezinsondersteuning en Kinderopvang (nieuw engagement).

Kind en Gezin en EXPOO

Op de website van Opgroeien is een themadossier 'Geletterdheid' aangemaakt met goede praktijken, basisinformatie, informatie over helder en toegankelijk communiceren: <https://www.opgroeien.be/kennis/themas/geletterdheid>.

Er werd een leermodule over geletterdheid ontwikkeld samen met Vocvo en Ligo. Deze bestaat uit twee delen en is via de website van Opgroeien beschikbaar voor alle geïnteresseerde professionals. In de Week van de Geletterdheid 2022 werd een gezamenlijke webinar georganiseerd door Vocvo, Ligo en Opgroeien om de leermodule breed bekend te maken. Tijdens de Week van de Geletterdheid wordt het themadossier bekend gemaakt in de nieuwsbrieven kinderopvang, gezinsondersteuning en EXPOO. Het kennisdossier geletterdheid werd overgezet van EXPOO.be naar Opgroeien.be. Kennisdossiers staan vanaf voorjaar 2023 op Opgroeien. De inhoud wordt geregeld geactualiseerd met nieuwe inhoud, materialen en inspiratie. De online leermodule 'Geletterde ouders = geletterde kinderen' werd in september op de pagina geplaatst.

OD3.6 Sensibiliseren de lokale teams van Kind en Gezin en de Huizen van het Kind om hun doelpubliek met geletterdheidsnoden door te verwijzen naar het geletterdheidsaanbod binnen de volwasseneneducatie. Nemen geletterdheid op als

aandachtspunt binnen de gesprekswijzer die hun medewerkers gebruiken bij contacten met ouders.

Kind en Gezin en EXPOO

De leermodule 'Geletterdheid' werd in twee onderdelen ('Geletterde ouders = geletterde kinderen' en 'Geletterdheid: aan de slag!') online geplaatst op Vlimpers, het leerplatform van de Vlaamse overheid. In 2022 werd 'geletterdheid' als prioritair thema vooropgesteld voor de gezinsondersteuners en sociaal werkers van de lokale teams van Kind en Gezin. Zij gingen op eigen tempo door de leermodule. In februari 2023 ging een intervisie (door Ligo gegeven) door waar teamleden vrijblijvend konden aan deelnemen. Er sloten 7 medewerkers van Kind en Gezin bij aan.

OD3.7 Sensibiliseren de lokale teams van Kind en Gezin en de partners van de Huizen van het Kind om helder en toegankelijk te communiceren met ouders.

Kind en Gezin en EXPOO

Deze doelstelling kreeg uitgebreid plaats in de leermodule 'Geletterdheid: aan de slag!'

Binnen de online cursus 'Gesprekswijzer' is communiceren met eenvoudig Nederlands als thema opgenomen:

<https://www.kindengezinacademie.be/course/index.php?categoryid=7>.

In de Gesprekswaaier (tool voor ondersteunen communicatie en inzetten brugfuncties) is 'eenvoudig Nederlands' met tips voor heldere communicatie een onderdeel.

OD3.8 Faciliteren het overleg tussen Kind en Gezin, Federatie Centra voor Basiseducatie en de overkoepelende armoedeorganisaties om tot een geletterdheidsaanbod op maat van ouders in armoede te komen.

Het departement Welzijn, het departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

Er zijn diverse overleggen geweest tussen de diverse instellingen, voortgevloeid uit de werkgroep welzijn van de Kick-off. Daar zijn onder meer drempels geformuleerd, ook de AMIF-projecten zijn aan bod gekomen. In 2018 organiseerde de samenwerking ook de trefdag 'Leren vergroot kansen'. Ook de themapaketten opvoedingsondersteuning werden via deze werkgroep bij de armoedeverenigingen gepolst. Dit is na 2022 niet meer opgenomen.

OD3.9 Verbinden de acties uit het Strategisch Plan Geletterdheid met de acties van het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding (VAPA) met betrekking tot ouders en opvoeders in armoede.

Het departement Welzijn, het departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

Dit is gebeurd tijdens de opmaak van het VAPA.

OD3.10 Informeren en sensibiliseren de medewerkers van welzijnsorganisaties (m.i.v. gezinsondersteuners van Kind en Gezin) over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties bij ouders in armoede aan de hand van trefdagen en andere ondersteuningsactiviteiten (o.a. Week van de Geletterdheid i.s.m. Netwerk Basiseducatie en Linc vzw).

Het departement Welzijn, het departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

In het kader van de Week van de Geletterdheid 2017 verscheen er een uniek magazine: 'TROEF'. Dat staat vol met herkenbare verhalen en handige tips over geletterdheid, gericht op mensen in (kans)armoede. Het magazine is geschreven in duidelijke taal (i.s.m. Wablieft), zodat het toegankelijk is voor iedereen. TROEF werd gratis verdeeld binnen armoedeorganisaties. En het was een samenwerking tussen: Centra voor Basiseducatie, De Link, GO! Ouders, het Departement Onderwijs en Vorming, KOOGO, LINC vzw, Minderhedenforum, Netwerk tegen Armoede, Stad Kortrijk, VCOV, Vocvo en Welzijnsschakels.

OD3.11 Stellen tweejaarlijks een Sensibiliseringsplan op.

Het departement Welzijn, het departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

Dit maakt deel uit van de vaste werking van het Strategisch Plan Geletterdheid.

Sinds 2023 is dit ingeschreven in de decretale verankering van Vocvo.

OD3.12 Ondersteunen de partners van de actie 3 in het helder en toegankelijk maken van hun communicatie.

Het departement Welzijn, het departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

In 2023 organiseerde Vocvo, in samenwerking met Ligo, de Week van de Geletterdheid met als thema duidelijke communicatie, dienstverlening en duidelijk digitaal.

OD3.13 Ondersteunen de Centra voor Basiseducatie om geïntegreerd en functioneel te werken met ouders in armoede om hun geletterdheid te verhogen binnen de context van een welzijnsorganisatie.

Vocvo en de Federatie Centra voor Basiseducatie

In samenwerkingen met armoedeverenigingen focussen we voorlopig niet expliciet op ouders.

OD3.14 Faciliteren en versterken de samenwerking tussen welzijnsorganisaties en Centra voor Basiseducatie, gericht op de organisatie van geïntegreerde en functionele leertrajecten op maat van ouders in armoede.

Netwerk tegen armoede, Welzijnsschakels en vzw De Link

Geen data.

OD3.15 Informeert en sensibiliseert de openbare besturen over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties bij ouders in armoede.

VVSG

Geen data.

4.2.1.3 SD3: *We versterken de geletterdheidscompetenties van werkzoekenden en werkenden in het kader van hun beroepsopleiding, hun traject naar werk of binnen hun tewerkstelling, om de kans op het vinden en behouden van werk te verhogen en hen in staat te stellen bij te blijven met de evoluties op de arbeidsmarkt*

OD4.1 Organiseren een geletterdheidsaanbod voor werkzoekenden in functie van bemiddeling naar werk, werkplekieren en beroepsopleiding. Het gaat onder meer om trajecten digitale geletterdheid i.k.v. bemiddeling, geletterdheidslabo's en geletterdheid op de opleidingsvloer. Ze stemmen de leerinhouden van het aanbod daarbij af op bemiddeling, beroepsopleiding of werkplekieren. De opleiding geletterdheid op de werkvloer wordt zo veel mogelijk op de opleidingsvloer of werkplek gegeven. Het aanbod is ook toegankelijk voor anderstaligen.

VDAB, de Centra voor Basiseducatie, Federatie Centra voor Basiseducatie en Vocvo

**G-coaching: In een aantal beroepsopleidingen wordt er samengewerkt met een g-coach vanuit Ligo (in 3 provincies). Momenteel wordt er intern bekeken hoe we dit breder kunnen uitrollen (de actie wordt in de praktijk uitgevoerd).*

**In sommige regio's geeft Ligo rekenles op een VDAB-locatie.*

**Digitale geletterdheid: Bemiddelaars vinden informatie op intranet terug en kunnen klanten met digitale noden doorverwijzen naar een cursus 'basis-ICT' of 'aan de slag met VDAB.be'. Ze kunnen ook doorverwijzen naar de digibank of zelf kleine acties opzetten, bv. a.d.h.v. 123digit (de actie wordt in de praktijk uitgevoerd).*

**Zelfbedieningspc's: Momenteel werken we een traject uit om bemiddelaars basisdienstverlening te ondersteunen in het coachen van klanten aan de zelfbedieningspc's (Het besluit is genomen om de actie op te starten).*

**Momenteel rollen we een aantal workshops uit om te leren werken met digitale tools gebruikt binnen de beroepsopleidingen (Het besluit is genomen om de actie op te starten).*

**Instructeurs hebben de mogelijkheid om de opleiding 'G-krachtig aan de slag in de beroepsopleiding' van CTO te volgen (2x een halve dag), die hen stimuleert en handvatten geeft om in te spelen op geletterdheidsnoden van cursisten. Sinds mei 2022 hebben 51 instructeurs de opleiding gevolgd. 17 instructeurs zijn ingeschreven*

voor de komende sessies.

**Online rekenmodules: de online modules basisrekenen krijgen een update in 2022 en 2023.*

Ligo: Alle 13 Ligo-centra hebben structurele samenwerkingen lopen met de VDAB.

Dit resulteert in een geletterdheidsaanbod voor (laaggeletterde) werkzoekenden.

Hieronder een opsomming:

Basis ICT: Basis ICT is een startmodule waarin we met werkzoekende cursisten de eerste stappen zetten in het versterken van hun digitale vaardigheden. Onderdelen die aan bod komen zijn: bellen en berichten versturen contacten beheren een foto maken en opslaan apps verkennen en installeren instellingen aanpassen informatie zoeken via het internet. Afhankelijk van het niveau van de groep, gaan we ook al een stap verder en verkennen we Mijn Loopbaan, vacatures zoeken, solliciteren,... Deze opleiding werd opgestart in 2020 en liep toen in alle dertien Ligo-centra. Vorig alsook dit schooljaar merkten we een terugval omwille van verschillende redenen (te kleine groepen om op te starten, uitdagingen mbt. doorverwijzing,...). Toch zijn er nog een 7-tal centra die dit schooljaar (meerdere) reeksen programmeerden.

BENO: BENO staat voor 'Basiseducatie na Okan'. Dit geïntegreerde traject werd ontwikkeld voor jongeren die na een traject binnen Okan nog niet klaar zijn om te starten aan een beroepsopleiding, een vervolgtraject in regulier onderwijs en/of om te werken en wordt door 8 Ligo-centra ingericht. Het traject loopt van september tot en met juni en omvat Nederlands, wiskunde, ICT, communicatie, praktijkmodules, loopbaanoriëntatie en begeleiding van VDAB en MO. Ligo is dus trekker in deze trajecten, al is BENO een samenwerking tussen Ligo, VDAB, CVO, AGII/Atlas en evt vrijetijdsorganisaties.

Flankerende geletterdheid: Binnen Edusprong zijn er drie Ligo-centra die momenteel een project 'flankerende geletterdheid bijberoepsgerichte opleidingen' lopen hebben.

Hierbinnen wordt ingezet op een geïntegreerd geletterdheidsaanbod, flankerende geletterdheidsondersteuning (g-coaching/Nederlands op de

opleidingsvloer/ondersteuning vaktechnische leraar/...) of proberen we de brug te slaan tussen 2 opleidingen. Er wordt ingezet op nauwe samenwerking met verschillende partners voor verschillende (beroeps)opleidingen, waaronder ook met VDAB. Door het delen en beschikbaar maken van de expertise uit elk centrum, kunnen we outreachend te werk gaan, inzetten op geletterdheidsvaardigheden in een beroepsgerichte context en een brede waaier aan (potentiële) cursisten bereiken. Dit project richt zich rechtstreeks op de 4 speerpunten: We zetten in op levenslang leren, zorgen dat de kansen op de arbeidsmarkt verhogen, werken aan digitale competenties en door samen te werken met CVO's binnen de regio zetten we gericht in op kwalificatie. Met dit project spelen we in op verschillende noden die in de regio's geformuleerd werden namelijk: • Ontwikkelen van kwalificerende trajecten ondersteund door een breed partnerschap • Ontwikkelen van diverse opleidingen (taal, ict,...) op de werkvloer • Uitbouwen van geïntegreerde trajecten • Inzetten op het voorkomen van ongekwalificeerde uitstroom • Aanbieden van leerkanalen- en mogelijkheden dmv diverse initiatieven • Samenwerken met organisaties die actief zijn in het bereiken en begeleiden van volwassenen naar werk. Belangrijk te weten is dat dit project kadert binnen Edusprong. Dit wil zeggen dat de centra dit project momenteel uittesten en evaluatie (met oog op eventuele verduurzaming ervan) nog dient te gebeuren. PST alfa. Een project dat al een 6-tal jaren loopt in een 4-tal regio's. Het gaat hier om een opleiding professionele schoonmaaktechnieken voor anderstalige analfabeten. 11 weken opleiding: 3 weken technisch Nederlands (enkel Ligo, 5 keer per week), 5 weken taalcoaching (Ligo 3 keer per week tijdens en naast technische lessen VDAB), 6 weken werkplekleren (Ligo-lesgever gaat op bezoek in de stageplaats terwijl de cursisten bezig zijn + 1 terugkoment per week). Alfa naar werk: Gestart in schooljaar 2014-2015 in Oostende, bij de PST-opleiding. Na 2 edities in Oostende een schooljaar in Brugge en dan alternerend Oostende-Brugge. In Oostende was er ook eens een jaar én binnen de PST- én binnen de keukenopleiding (1 jaar). Vroeger betaalde VDAB dit, dan Ligo. Laatste editie in

Oostende in 2021-2022. Opstart in 2022-2023 in Brugge is niet doorgedaan. Daar dan als alternatief in samenwerking met CVO's geprobeerd, soort alfa naar werk 2.0 in Brugge → lightversie vanaf januari 2023.

Sector 2: Sector 2 is een schakelpakket Nederlands dat de anderstalige werkzoekende cursisten beroepsmatig en educatief voldoende redzaam maakt om door te stromen naar de opleidings- of werkvloer van de secundaire sector. Elke Ligo-cursist die kiest voor een way stage professioneel perspectief komt in Sector 2 terecht. WS 1 =Nederlands voor werk, WS 2 = Sector 2. Indien geslaagd, kan de cursist doorstromen naar een opgevangen in het OLC in de VDAB ofwel naar het open wiskunde-aanbod in Ligo worden doorverwezen, en dit kan zowel tijdens de VDAB-uren alsook naar de avondgroep in Ligo of sommigen komen op de beide momenten.

Leerwerkplaats bouw/industrie/verkoop Ligo Oost-Brabant: Leerwerkplaats bestaat al meer dan 10 jaar. Dit is een soort open leercentrum in het competentiecentrum van VDAB Heverlee. Toegankelijk voor de cursisten uit bouw, industrie en verkoop. We bedienen er intussen ook een aantal UCLL-cursisten met een industrie-gelinkte opleiding en zelfs een paar uit de opleiding verpleegkunde. In de praktijk vooral rekenvragen, maar soms ook talige ondersteuning. Instructeurs kunnen cursisten aanmelden, ze kunnen ze ook op de vaste momenten (er is een collega op maVM en doVM) langs sturen. Na intake bepalen we een traject van 1 of een aantal keren dat ze naar de leerwerkplaats komen om rond hun vragen/noden te werken. Voor sommige groepen (Maximarkt, metsers) bedienen we vaak een hele groep een aantal lessen.

Solliciteren: Vroeger deed een andere organisatie dit, maar toen zij dit niet langer konden opnemen, werd dit door Ligo opgenomen binnen het alfa naar werk traject. Dit was dus iets van de laatste edities (2020 en 2021) en was een 75-tal uur meteen mix van doelen uit: communiceren; werk zoeken, werknemer zijn en slim op weg.

G-coaching: Verschillende Ligo-centra organiseren G-coachingstrajecten op de

opleidingsvloer. De G-coach staat in voor brede geletterdheidsversterking (Nederlands, ICT, rekenen, cijfers,...) bij cursisten (werkzoekenden) in een opleiding (bouwplaatsmachinist, wegenwerker, torenkraan, bekister,...). Daarnaast ondersteunt de G-coach ook de opleiders/technische instructeurs. De coach legt bloot welke geletterdheidseisen voorop staan bij een technische opdracht en ondersteunt bij problemen. Gekende G-coachingstrajecten op de opleidingsvloer van VDAB lopen in Ligo Zuid-Oost Vlaanderen, Ligo Kempen, Ligo Midden- en Zuid-West Vlaanderen, Ligo Antwerpen, Ligo Brugge-Oostende-Westhoek.

Rijbewijs (theorie rijbewijs B): Deze module bereidt werkzoekenden voor op het theorie-examen rijbewijs B. De lessen worden gegeven in duidelijke taal, oefeningen en proefexamens worden ingeoeffend. Er wordt gewerkt met foto's en filmpjes om verkeerssituaties beter te begrijpen. Ook krijgen de cursisten opdrachten om thuis zelf te oefenen. Op het einde van de cursus begeleiden we de cursisten naar het vertraagde examen. BO of naar werk. De rol van de VDAB in Sector 2 is beperkt tot het aanleveren van de locatie waarbinnen de lessen gegeven worden en de originele versie van de cursus en de bijhorende luisterfragmenten.

Rekenlabo's: Is al opgestart rond het jaar 2010... met wisselend succes: vrijwel jaarlijks in Ieper - in Brugge ook rond de beginjaren 2010 opgestart, maar heeft ook aantal jaren stil gelegen (oa owv hogere beroepsprofielen) maar is sinds enkele jaren opnieuw aan het bloeien. Nu gaat dit nog door in Ieper en Brugge - in Oostende zijn we vorig schooljaar nog opgestart maar daar slinkt het aantal beroepsopleidingen en zijn we ook met de Flankerend geletterdheidscoaches aanwezig, waardoor cursisten ofwel door hen worden

OD4.2 Evolueren naar een verdere groei van een gestructureerd geletterdheidsaanbod op maat voor werkzoekenden.

VDAB, de Centra voor Basiseducatie, Federatie Centra voor Basiseducatie en Vocvo

Tussen februari 2018 en februari 2023 zijn er 2892 uitgevoerde acties 'begeleiding geletterdheid' en 'begeleiding basis ICT' geregistreerd. 'Begeleiding basis-ICT' bevat zowel acties voor mensen met geen tot weinig digitale vaardigheden als acties om digitale vaardigheden te verfijnen in functie van een specifiek beroep.

Cijfers 'Aan de slag met vdab.be': tussen 2018 en 2021 volgden bijna 6000 klanten een workshop 'aan de slag met vdab.be'.

Cijfers 'G-krachtig aan de slag in de beroepsopleiding' (sinds mei 2022):

51 deelnemers hebben de opleiding gevolgd

Er staan 17 instructeurs ingeschreven voor de komende sessies

Hoeveel bestekken G-coaching: 4

Samenwerkingsovereenkomsten LIGO +overleg met LIGO (2 à 3 jaarlijks strategisch en tweemaandelijks operationeel overleg)

Ligo: Naar aanleiding van het Strategisch Plan Geletterdheid ondertekenden de federatie van Ligo en VDAB in 2020 een samenwerkingsovereenkomst. Hierin werden een aantal gedeelde afspraken in opgenomen:

*het sensibiliseren van VDAB-bemiddelaars en -instructeurs rond de problematiek van laaggeletterdheid geven van wederzijds advies kennisdeling opleiding voorzien voor laaggeletterden (bv. opleiding 'Basis ICT' voor werkzoekenden)
driejaarlijks structureel overleg tweemaandelijks operationeel overleg.*

Ook de 13 Ligo-centra hebben verschillende keren per jaar provinciaal overleg alsook lokaal overleg met VDAB in kader van aanbod en/of lopende projecten. Begin 2023 maakte VDAB een hernieuwde regionale samenwerkingsovereenkomst tussen de Ligo-centra en VDAB op. Deze namen we samen onder de loep, zodat ze nog meer afgestemd is op de werking van beide organisaties.

OD4.3 Herwerken de online module Geletterdheid voor de medewerkers van de VDAB en stellen deze open voor een breder publiek.

VDAB, de Centra voor Basiseducatie, Federatie Centra voor Basiseducatie en Vocvo

De module is beschikbaar voor alle medewerkers van VDAB en werd als opdracht meegegeven op een digitale brugdag. De module was enige tijd beschikbaar voor het brede publiek. Door de gestopte samenwerking tussen VDAB en het platform waarop de module beschikbaar was, is de module niet meer beschikbaar voor het brede publiek. Momenteel wordt er bekeken of en hoe we deze terug open kunnen stellen. De module wordt jaarlijks gereviewed en aangepast indien nodig.

De module werd in de periode tot december 2022 759 keer doorlopen door VDAB-medewerkers.

Instructeurs die zich inschrijven voor de opleiding 'G-krachtig aan de slag in de beroepsopleiding' worden geadviseerd om de module ter voorbereiding door te nemen.

OD4.4 Maken afspraken over doorverwijzing tussen VDAB en de Centra voor Basiseducatie.

VDAB, de Centra voor Basiseducatie, Federatie Centra voor Basiseducatie en Vocvo

Trajecten i.s.m. Ligo die voor VDAB worden georganiseerd zijn opgenomen in de toeleidingswijzer (instrument waarin de bemiddelaar het competentieversterkend aanbod dat erkend wordt door VDAB kan terugvinden). Daarin vinden bemiddelaars de afspraken terug om toe te leiden naar het aanbod. Op de intranetpagina over

geletterdheid wordt er ook verwezen naar Ligo en naar de samenwerkingsovereenkomst tussen de federatie van Ligo en VDAB.

Ligo: Voor aanbod dat Ligo organiseert voor VDAB worden daarvoor afspraken gemaakt in de addenda. Samenwerkingen met Ligo worden opgenomen in de toelidingswijzer van de VDAB, daar vinden bemiddelaars de afspraken terug om toe te leiden naar ons aanbod. Afspraken mbt. doorverwijzing naar open aanbod van Ligo worden op centrum- en provincieniveau gemaakt.

OD4.5 Sluiten voor deze engagementen (4.1-4.4) een samenwerkingsovereenkomst af. De praktische samenwerking wordt aansluitend vastgelegd in regionale overeenkomsten.

VDAB, de Centra voor Basiseducatie, Federatie Centra voor Basiseducatie en Vocvo

Er zijn lopende samenwerkingsovereenkomsten met de federatie van de Ligo's en de regionale Ligo's. Ze werden recent geüpdatet naar de meest recente afspraken. Zowel regionaal als centraal is er regelmatig overleg tussen Ligo en VDAB.

OD4.6 Informeert en sensibiliseert haar medewerkers over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties bij werkzoekenden. Maakt de online module Geletterdheid bekend bij de medewerkers van de VDAB en onderneemt actie om het gebruik ervan te stimuleren.

VDAB

**We hebben meerdere intranetpagina's over het thema geletterdheid.*

Bezoekersaantallen vind je terug via deze link:

<https://docs.google.com/spreadsheets/d/1SMAHG39nmc-yKhFZmQ8sVCqIc3xLUagTUX7dlmmzDmc/edit#gid=493203161>

**De module wordt geadviseerd aan instructeurs die de opleiding 'G-krachtig aan de slag in de beroepsopleiding' volgen.*

**De module staat vermeld op de intranetpagina over geletterdheid.*

** De module werd als opdracht aan alle VDAB-medewerkers als keuzemogelijkheid meegegeven tijdens een digitale brugdag.*

**Er zijn meerdere pagina's rond het thema geletterdheid terug te vinden op het intranet.*

**Interne communicatie-actie tijdens de Week van de Geletterdheid met uitnodiging voor webinars en verwijzing naar www.geletterdophetwerk.be: Er werd een nieuwsbericht geplaatst op het intranet. Dit bericht werd 516 keer bekeken.*

De intro van het nieuwsbericht was te lezen in de nieuwsbrief. Interne nieuwsbrieven hebben een gemiddelde 'open rate' van 75%.

Er werd tijdens de Week van de Geletterdheid een leertip voor de webmodule 'laaggeletterdheid' verspreid. De leertip werd 81 keer bekeken.

**Er worden provinciale sensibiliseringsacties rond geletterdheid opgezet, bv. in de nieuwsbrief van West-Vlaanderen.*

**Tweemaandelijks is er een intern overleg geletterdheid waarin actuele informatie wordt gedeeld en afspraken gemaakt worden voor de uitrol van projecten.*

Ligo: Module 'Omgaan met laaggeletterdheid': opgesteld door Ligo ism VDAB.

Alle medewerkers bij VDAB kunnen de module volgen. Momenteel bekijken we de module voor eventuele herwerkingen. Daarnaast wordt vanuit VDAB ook onderzocht hoe de module opengesteld kan worden aan partners en werkgevers. Daarnaast heeft VDAB een interne themapagina in kader van geletterdheid. Op deze pagina kan je onder andere terugvinden:

een lijst met knipperlichten: wat zijn signalen van laaggeletterdheid?, tips & tricks

mbt. digitale geletterdheidstips voor een bemiddelingsgesprek, een gespreksleidraad,..., nuttige tools

Ook krijgen VDAB-instructeurs de mogelijkheid om een opleiding te volgen rond geletterdheid, al is dit laatste facultatief. Ook worden zij geadviseerd om module op voorhand door te nemen.

OD4.7 Zet een interne campagne op rond heldere en toegankelijke communicatie met werkzoekenden (en andere klanten) en engageert zich om de communicatie naar werkzoekenden (en andere klanten) te laten beoordelen door testpanels.

VDAB

**opleiding 'heerlijk helder schrijven': 72 voltooid, 18 medewerkers ingeschreven voor volgende sessie (sinds juli 2021)*

**opleiding 'taalchecken': 55 voltooid, 22 medewerkers ingeschreven voor volgende sessie (sinds oktober 2021)*

**communicatie naar werkzoekenden worden maximaal in heldere taal geschreven (B1).*

**testpanels: We hebben geen weet van de organisatie van testpanels. We vroegen info aan dienst communicatie maar hebben geen antwoord.*

OD4.8 Ondersteunen de Centra voor Basiseducatie om geïntegreerd en functioneel te werken met werkzoekenden om hun geletterdheid te verhogen.

Vocvo en de Federatie voor Basiseducatie

Hier verwijzen we graag naar onze agogische visie die we als sector expliciteerden.

Binnen deze agogische visie staat functioneel en geïntegreerd werken centraal.

Deze visie plaatst de cursist en diens leefwereld, leernoden en -vragen centraal.

Tijdens verschillende workshops, vormingen en uitwisselingen trachten we handen en voeten aan deze visie te geven. Zo willen we lesgevers de tools in handen geven om FUGE te werken in hun eigen lespraktijk. Voorbeelden hiervan zijn onder andere

- sessies die we organiseerden op netwerkdagen, opgebouwd rond de 6 pijlers van onze agogische visie (kijk, inspireer, verbind, verleg grenzen, zorg, activeer)*
- een vorming leervraagdetectie voor lesgevers, die we organiseerden in oktober en november 2022 en die inzette op uitwisseling van methodieken*
- de ontwikkeling van nieuw NT2-materiaal, waarmee we in het najaar van 2022 gestart zijn. Rode draad voor dit materiaal is eveneens onze agogische visie. Ook werkten we als sector materiaal uit voor het lerend netwerk 'sector 2'. Concreet werd het materiaal van VDAB onder de loep genomen door onze lesgevers en "Ligo-proof" gemaakt, dwz: met aandacht voor functioneel en geïntegreerd werken, op maat van onze (werkzoekende) doelgroep.*

OD4.9 Ontwikkelen en organiseren in samenwerking een geletterdheidsaanbod op maat van OCMW-cliënten binnen een traject naar werk.

Centra voor Basiseducatie, Vocvo en VVSG

*Geen nieuwe feedback.*¹⁶

¹⁶ De tussentijdse evaluatie van 2021 meldt: 'De nood aan een specifiek geletterdheidsaanbod voor OCMW-cliënten moet verder onderzocht worden. Er lopen geïntegreerde trajecten naar werk in samenwerking met Ligo, VDAB en OCMW. Het blijkt echter zeer moeilijk om correcte cijfers m.b.t. deze samenwerkingen weer te geven. De cijfers lijken een daling aan te geven, en hoewel de coronacrisis een zekere negatieve impact heeft gehad op het opzetten van deze samenwerkingen, toch zijn deze cijfers, volgens Ligo, een onderschatting van het aantal effectieve samenwerkingen. We bekijken met de partners hoe we i.k.v. de eindevaluatie een correcter beeld kunnen weergeven', [https://onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/2022-06/Tussentijdse evaluatie 2021 Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024.pdf](https://onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/2022-06/Tussentijdse%20evaluatie%202021%20Strategisch%20Plan%20Geletterdheid%202017-2024.pdf)

OD4.10 Evolueren naar meer geletterdheidsaanbod op maat voor OCMW-cliënten binnen een traject naar werk.

Centra voor Basiseducatie, Vocvo en VVSG

Zie 4.9.

OD4.11 Sluiten voor deze actie een samenwerkingsovereenkomst af.

Centra voor Basiseducatie, Vocvo en VVSG

*Geen data.*¹⁷

OD4.12 Ondersteunen de Centra voor Basiseducatie om geïntegreerd en functioneel te werken met OCMW-cliënten om hun geletterdheid te verhogen binnen een traject naar werk.

Vocvo en de Federatie Centra voor Basiseducatie

Alle Ligo-centra hebben samenwerkingen lopen met OCMW's. De focus ligt vooral op het vinden van werk. Modules die worden aangeboden: sociale vaardigheden, solliciteren, gezondheid, kennismaken met de arbeidsmarkt, op stap, Nederlands op de werkvloer, jobclub, ken je stad, budgetteren, tablet, Facebook,...

OD4.13 Faciliteren het overleg tussen VDAB en de Federatie Centra voor Basiseducatie om tot een geïntegreerd en functioneel geletterdheidsaanbod op maat van werkzoekenden te komen.

¹⁷ De tussentijdse evaluatie van 2021 meldde dat er geen samenwerkingsovereenkomst was gesloten, [https://onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/2022-06/Tussentijdse evaluatie 2021 Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024.pdf](https://onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/2022-06/Tussentijdse%20evaluatie%202021%20Strategisch%20Plan%20Geletterdheid%202017-2024.pdf)

Departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

Tijdens de looptijd van het Strategisch Plan Geletterdheid zijn er diverse overlegmomenten geweest tussen Vocvo, de VVSG en de Federatie Ligo.

OD4.14 Informeren en sensibiliseren de VDAB, lokale besturen, de sociale partners, de economische sectoren,... over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties bij werkzoekenden aan de hand van trefdagen en andere ondersteuningsactiviteiten (o.a. Week van de Geletterdheid i.s.m. Netwerk Basiseducatie en Linc vzw).

Departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

Dit maakt deel uit van de vaste werking van het Strategisch Plan Geletterdheid. Sinds 2023 is dit ingeschreven in de decretale verankering van Vocvo. Zo focuste de Week van de Geletterdheid van 2022 in het kader van het thema werk, waarbij een webinar werd gelanceerd over geletterdheid, en een didactische werkvorm 'video-cv' werd toegelicht.

OD4.15 Stellen tweejaarlijks een Sensibiliseringsplan op.

Departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

Dit maakt deel uit van de vaste werking van het Strategisch Plan Geletterdheid. Sinds 2023 is dit ingeschreven in de decretale verankering van Vocvo.

OD4.16 Ondersteunen de partners van actie 4 in het helder en toegankelijk maken van hun communicatie.

Departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

In 2023 organiseerde Vocvo, in samenwerking met Ligo, de Week van de Geletterdheid met als thema duidelijke communicatie, dienstverlening en duidelijk digitaal.

OD5.1 Werken samen het aanbod 'geletterdheid op de werkvloer' verder uit.

Vocvo en de Federatie Centra voor Basiseducatie

Zie G-coachings-trajecten. Alle Ligo-centra hebben samenwerkingen lopen met maatwerkbedrijven, waar een geletterdheidsaanbod wordt uitgewerkt voor werknemers. Daarnaast verkennen we binnen 3 Edusprong-projecten ook samenwerkingen met bedrijven. Daarnaast worden er regelmatig uitwisselingen georganiseerd voor het Ligo-Netwerk, voorlesgevers die lesgeven op werkvloeren. Methodieken, tips & tricks en ervaringen worden gedeeld. Volgend schooljaar maakt het Ligo-netwerk een oefening rond het ontwikkelen van een sectorvisie op samenwerkingen, waarbij ook het aanbod op werkvloeren onder de loep zal worden genomen.

OD5.2 Ondersteunen de Centra voor Basiseducatie om geïntegreerd en functioneel te werken op de werkvloer om geletterdheid te verhogen.

Vocvo en de Federatie Centra voor Basiseducatie

Zie G-coachings-trajecten. Alle Ligo-centra hebben samenwerkingen lopen met maatwerkbedrijven, waar een geletterdheidsaanbod wordt uitgewerkt voor werknemers. Daarnaast verkennen we binnen 3 Edusprong-projecten ook samenwerkingen met bedrijven. Daarnaast worden er regelmatig uitwisselingen georganiseerd voor het Ligo-Netwerk, voorlesgevers die lesgeven op werkvloeren.

Methodieken, tips & tricks en ervaringen worden gedeeld. Volgend schooljaar maakt het Ligo-netwerk een oefening rond het ontwikkelen van een sectorvisie op samenwerkingen, waarbij ook het aanbod op werkvloeren onder de loep zal worden genomen.

OD5.3 Informeren en sensibiliseren economische sectoren over de gevolgen van laaggeletterdheid op de werkvloer en de mogelijkheden om geletterdheid te verhogen. Hierbij zetten ze de Toolbox 'Geletterdheid op de werkvloer' in.

Vocvo en de Federatie Centra voor Basiseducatie

In 2022 en 2023 werden er verschillende acties op poten gezet mbt. het informeren en sensibiliseren van (economische) sectoren omtrent laaggeletterdheid. Hieronder een overzicht:

10/05/2022: Online info- en inspiratiemoment i.k.v. "21ste-eeuwse vaardigheden en geletterdheid", een initiatief van de SERV, Ligo en VDAB. Tijdens dit netwerkmoment maakt en sectoren kennis met de werking en het aanbod van Ligo. Ook werden twee samenwerkingen toegelicht, enerzijds met een bedrijf in West-Vlaanderen, anderzijds met de Stad Brugge.

10/10/2022: Deelname Ligo aan de Dag van de Inclusie, georganiseerd door de SERV samen met 30 sectoren. Tijdens deze dag nodigden sectoren hun bedrijven uit met als doelstelling hen op pad te zetten om inclusief ondernemen toe te passen als antwoord op hun bedrijfsuitdagingen. Ligo nam deel als standhouder aan de inclusiebeurs. Tijdens deze beurs kregen we als partner de kans om aanwezige bedrijven te informeren over onze dienstverlening ter ondersteuning van inclusief ondernemen.

13/10/2022: Opmaak van een info- en inspiratiefiche "Geletterdheid" in kader van de opmaak van de nieuwe generatiesectorconvenants. Deze fiche had als doel om

sectoren enerzijds te informeren omtrent (laag)geletterdheid en anderzijds te inspireren om het werken aan geletterdheid op de werkvloer op te nemen als actie binnen hun nieuwe sectorconvenant.

17/11/2022: Volgend op de inspiratiefiche organiseerden we in november een infomoment voor sectoren waar Ligo een presentatie "Samen-werken met Ligo" uitwerkte. Voor deze uiteenzetting vertrokken we vanuit de huidige werkloosheidscijfers/arbeidskrapte en belichtten we onder andere het aandeel laaggeletterde werknemers per sector. Ook gaven we concrete tips over het herkennen van laaggeletterdheid op de werkvloer het wegwerken van laaggeletterdheid op de werkvloersamenwerkingsmogelijkheden met Ligo. In januari en februari 2023 stelden sectoren de eerste versies van hun sectorconvenant voor. Een medewerker van Ligo woonde een aantal van deze presentaties bij en gaf feedback, met name voor de sectoren met een groot aandeel laaggeschoolde en/of -geletterde werknemers.

Februari 2023: Opmaak van een sensibiliseringsfiche Geletterdheid op vraag van de SERV. De fiche heeft als doelstelling om gericht naar bedrijven te kunnen toewerken. Ze dient als mogelijke gespreksdraad voor wanneer de sectorconsulenten bedrijfsbezoeken uitvoeren en merken dat een bedrijf baat zou hebben aan ondersteuning van Ligo.

Gepland in oktober 2023: Een tweede deelname aan de Dag van de Inclusie in de vorm van een webinar. Voor deze tweede editie zal gevraagd worden aan ondernemingen om een (laagdrempelige) actie op de werkvloer uit te voeren. Op 03/10 worden de acties van ondernemingen dan in de kijker gezet. Vanuit Ligo stellen we als mogelijke 'actie' voor om een webinar te volgen rond (laag)geletterdheid. De focus zal liggen op informeren en sensibiliseren enerzijds en anderzijds een onderneming aan het woord laten die getuigt over een samenwerking met Ligo. Eind juni worden de mogelijk te volgen acties voorgesteld aan de ondernemingen.

OD5.4 Profileren zich naar de economische sectoren als partner om geletterdheidstrajecten op de werkvloer aan te bieden.

Centra voor Basiseducatie

Zie 5.3. Daarnaast verkennen een aantal centra momenteel binnen Edusprong hoe Ligo zich als partner kan profileren naar bedrijven toe. Deze projecten zijn momenteel lopende en aldus nog niet geëvalueerd.

Ligo Kempen: “Sterk Werk”. Met dit project wordt ingezet op een ‘arbeidsmarktscanner’ die de arbeidsmarkt in de Kempen onderzoekt, bevraagt, leert kennen, die integreert in relevante netwerken, expertise inzet en opbouwt, ... Op basis van deze exploratie willen we concrete partnerschappen met ‘de arbeidsmarkt’ aangaan die kunnen leiden tot concrete experimenten met geletterdheidsaanbod (met lesgevers Ligo) op de werkvloer tijdens de projectfase en tot brede, duurzame partnerschappen voor de toekomst inteken van de cruciale ‘win-win’ en met het uiteindelijke doel: meer arbeidsmarktkansen voor laaggeletterden in de Kempen.

Ligo regio Mechelen: “Bedrijven werven Ligo Mechelen aan”. Met dit project willen de sectoren en bedrijven eindelijk leren kennen. Vooraleer we kunnen samenwerken moeten we ons eerst professionaliseren en kennismaken. We richten ons op de drie sectoren waar volgens de cijfers van FOD Economie de meeste laaggeschoolden zijn tewerkgesteld: de horecasector, de bouwsector en de logistieke sector. Finaal willen we inzetten op het verhogen van kansen van laaggeletterde werknemers op de arbeidsmarkt. Dit impliceert zowel het bijscholen als het omscholen van deze werknemers.

Ligo Waas en Dender: Focus op bedrijven. De doelstellingen die dit project wil bereiken zijn: laaggeletterde werknemers sterker maken op de werkvloer laaggeletterde werknemers meer kans geven op het behouden van een job en duurzame tewerkstelling het samenwerken op de werkvloer verbeteren: collega’s

begrijpen elkaar, begrijpen de (veiligheids-)instructies bedrijven toolsgeven om rekening te houden met laaggeletterde werknemers zodat zij hen langer in dienst kunnen houden het wegwerken van geletterdheidsdrempels op de werkvloer.

OD5.5 Organiseren in bedrijven een geïntegreerd en functioneel geletterdheidsaanbod op maat van laaggeletterde werknemers en ondersteunen de werkomgeving inzake omgaan met laaggeletterde werknemers aan de hand van de Toolbox 'Geletterdheid op de werkvloer'.

Centra voor Basiseducatie

Zie ook 5.4. De afgelopen jaren zijn er her en der regionaal samenwerkingen opgestart met kleine KMO's waarvoor Ligo een geletterdheidsaanbod op maat uitwerkte voor laaggeletterde anderstalige werknemers. Een voorbeeld hiervan is een samenwerking opstart vanuit Ligo Midden- en Zuid-West-Vlaanderen met Uienbedrijf Roussel. Daarnaast werken alle Ligo-centra ook samen met maatwerkbedrijven, zij het binnen G-coachingstrajecten waarbij enerzijds een functioneel en geïntegreerd aanbod op maat (ICT, Nederlands, communicatie,...) uitgewerkt wordt voor medewerkers, en waarbij anderzijds ingezet wordt op sensibilisering van omkaderend personeel/werkgevers.

OD5.6 Evolueren naar meer geletterdheidsaanbod op maat voor werknemers.

Centra voor Basiseducatie

Zie 5.4 en 5.5.

OD5.7 Stemmen hun visie en praktijk af rond geletterdheidsondersteuning op de werkvloer.

Centra voor Basiseducatie en VDAB

VDAB:

Volgens onze kennis en inzichten is er geen specifieke geletterdheidsondersteuning op de werkvloer. Werkzoekenden kunnen wel tewerkgesteld worden via een IBO-T: een technische opleiding op de werkvloer + NT2. Als de werkgever het nodig vindt om de basisvaardigheden van de nieuwe werknemer te versterken, kan die er voor kiezen om hierop in te zetten.

Volgens onze kennis en inzichten is er geen specifieke geletterdheidsondersteuning op de werkvloer.

Deze afstemming gebeurt tweemaandelijks tijdens het overkoepelend overleg tussen VDAB en de federatie van Ligo.

OD5.8 Maken het geletterdheidsaanbod op de werkvloer (Toolbox 'Geletterdheid op de werkvloer') bekend bij de werkgevers.

Centra voor Basiseducatie en VDAB

De nieuwe website werd intern gepromoot tijdens de Week van de Geletterdheid 2022.

Zie 5.3 en 5.4, <https://www.geletterdophetwerk.be/inspirerende-voorbeelden>

OD5.9 Actualiseren en werken samen het educatief 'bouwstenenaanbod' verder uit voor werknemers met geletterdheidsnoden van openbare besturen.

Centra voor Basiseducatie, Vocvo en VVSG

Ligo werkte eind 2022 een aanbod uit ikv de vormingsfondsen Kinderopvang, Thuiszorg en Ouderenzorg voor medewerkers (categorie D en E) van lokale besturen. De opleidingen worden aangeboden in alle provincies.

Horen, zien en dan pas praten (communicatie met klanten/collega's): de cursus, die zich specifiek richt naar medewerkers op niveau D en E, wordt inhoudelijk en organisatorisch op uw maat ontwikkeld. Onze lesmaterialen vertrekken vanuit een brede leercontext en met voorbeelden van op de werkvloer om maximaalleerrendement te bereiken. Onze aanpak stemmen we af op het opleidingsniveau van de deelnemers en eventuele geletterdheidsnoden. We houden rekening met het niveau Nederlands bij de groepssamenstelling en de uitwerking van de cursus. Mogelijke inhouden: basisinzichten en vaardigheden in verbale en non-verbale communicatie stilstaan bij de impact van het eigen gedrag op de ander assertief omgaan met vragen of opmerkingen in een gesprek met bewoners of hun netwerk op een professionele manier een probleem signaleren, een mening formuleren of feedback geven, actief luisteren naar anderen, respectvol omgaan met verschillen. We gaan aan de slag met eigen voorbeelden van de deelnemers: reageren op conflicten, gepast omgaan met bewoners met specifieke zorgbehoeften, omgaan met verlies, negatieve reacties van bewoners of hun netwerk, lastige boodschap geven.

De eerste klik maken (digitale vaardigheden): de cursus, die zich specifiek richt naar medewerkers op niveau D en Er wordt inhoudelijk en organisatorisch op uw maat ontwikkeld. Onze lesmaterialen vertrekken vanuit een brede leercontext en gebruiken voorbeelden van op de werkvloer om maximaalleerrendement te bereiken. Onze aanpak stemmen we af op het opleidingsniveau van de deelnemers en eventuele geletterdheidsnoden. We houden rekening met het niveau Nederlands bij de groepssamenstelling en de uitwerking van de cursus. De vorming kan de mogelijke inhouden omvatten: smartphone, tablet of computertoestel leren kennen: ontgrendelen, toestel aanzetten, knoppen gebruiken, symbolen op het scherm,

batterij opladen, vingerbewegingen, contactenboek hanteren en bellen, het antwoordapparaat, sms-berichten schrijven, verwijderen, vast internet, Wifi, 4G, info zoeken via internet en surfen naar websites, foto's maken en bekijken i.f.v. de werkvloer, rekening houdend met beleid van de dienst, apps van de dienst kunnen gebruiken, mails versturen, beantwoorden, verwijderen, mail etiquette,...

OD5.10 Ondersteunen openbare besturen bij het realiseren van een geletterdheidsaanbod voor werknemers en het omgaan met laaggeletterde werknemers.

Centra voor Basiseducatie, Vocvo en VVSG

Zie 5.9.

OD5.11 Sensibiliseert en ondersteunt openbare besturen om het educatief 'bouwstenenaanbod' te organiseren.

VVSG

Geen data gerapporteerd.

OD5.12 Sensibiliseert lokale besturen om helder en toegankelijk te communiceren met werknemers.

VVSG

Geen data gerapporteerd.

OD5.13 Nemen werken aan geletterdheidscompetenties van laaggeletterde werknemers en adequaat omgaan met laaggeletterdheid op de werkvloer blijvend op als een focus binnen de sectorconvenants.

Departement Werk en Sociale Economie, departement Onderwijs en Vorming, Vocvo en de economische sectoren

De planleider van het Strategisch Plan Geletterdheid gaf in 2023 feedback op de sectorconvenants inzake geletterdheid op de werkvloer.

OD5.14 Zoeken via de SERV naar mogelijke samenwerking met sectoren en sociale partners om geletterdheidskansen te creëren op de werkvloer.

Departement Werk en Sociale Economie, departement Onderwijs en Vorming, Vocvo en de economische sectoren

De SERV was opgenomen in de werkgroep voor de Week van de Geletterdheid 2022. In de loop van 2023 was de SERV ook betrokken in een werkgroep om geletterdheid op de werkvloer te stimuleren. Deze werkgroep kwam omwille van contextfactoren slechts tweemaal samen.

OD5.15 Faciliteren het overleg tussen de partners van deze actie om tot een geletterdheidsaanbod op maat van werkenden te komen.

Departement Werk en Sociale Economie, departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

Er zijn tijdens de looptijd van het Strategisch Plan Geletterdheid diverse overlegmomenten geweest tussen diverse partners die rond geletterdheid op de werkvloer actief zijn (VDAB, Ligo, DWSE, Sterpunt Inclusief Ondernemen...).

OD5.16 Informeren en sensibiliseren de sociale partners, de economische sectoren,... over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties bij werkenden aan de hand van trefdagen en andere ondersteuningsactiviteiten.

Departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

We informeren via de nieuwsbrief van het Strategisch Plan Geletterdheid, het up-to-date houden van de website, de Week van de Geletterdheid...

OD5.17 Stellen tweejaarlijks een Sensibiliseringsplan op.

Departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

Dit maakt deel uit van de vaste werking van het Strategisch Plan Geletterdheid. Sinds 2023 is dit ingeschreven in de decretale verankering van Vocvo.

OD5.18 Ondersteunen de partners van deze actie in het helder en toegankelijk maken van haar communicatie.

Departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

In 2023 organiseerde Vocvo, in samenwerking met Ligo, de Week van de Geletterdheid met als thema duidelijke communicatie, dienstverlening en duidelijk digitaal.

OD5.19 Zoeken naar mogelijke samenwerking met het Agentschap Overheidspersoneel om geletterdhedskansen te creëren voor werknemers van de Vlaamse overheid.

Departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

In deze zin zijn er gesprekken gevoerd met het Agentschap Onderwijspersoneel. Dit heeft echter niet geleid tot concrete initiatieven of samenwerking.

OD5.20 Analyseert de Toolbox 'Geletterdheid op de werkvloer' op haar inpasbaarheid in het concept van de Toolbox Talentontwikkelaar.

Departement Werk en Sociale Economie

Geen data gerapporteerd.

OD5.21 Verspreidt de Toolbox 'Geletterdheid op de werkvloer' via de Toolbox Talentontwikkelaar en/of de sectorale werking.

Departement Werk en Sociale Economie

Geen data gerapporteerd.

4.2.1.4 SD4: We versterken geletterdhedskompetenties van mensen in armoede, om hun kansen te vergroten om uit de armoede te geraken en hun participatie aan de samenleving te verhogen

OD6.1 Organiseren een geletterdheidsaanbod op maat van de werking van armoedeverenigingen.

Centra voor Basiseducatie

Zo goed als elk CBE heeft anno 2023 een structurele samenwerking in een armoedevereniging. Een greep uit dat aanbod:

ICT, MO, NT1 modules: computerlessen, slim beheer, gezond koken, leren leren, creagroep, stress aanpakken, ... Structurele geletterdheidsondersteuning: een vaste medewerker verschillende momenten per week aanwezig in de armoedevereniging om vertrouwensband op te bouwen en leerkansen op te pikken. Dit verlaagt de drempel naar leren aanzienlijk.

Structurele geletterdheidsondersteuning wordt door zowel Ligo, armoedeverenigingen en bezoekers van armoedeverenigingen als erg waardevol geëvalueerd. Dit is helaas zeer duur voor Ligo: niet elk uur levert LUC's op. De meeste centra kunnen dit daarom niet organiseren.

OD6.2 Evolueren naar meer geletterdheidsaanbod op maat voor mensen in armoede.

Centra voor Basiseducatie

Zie vorige vraag omtrent samenwerkingen met OCMW's. Ook in ons open aanbod zien we veel OCMW-cliënteel.

OD6.3 Ontwikkelen en organiseren een geletterdheidsaanbod op maat van OCMW-cliënten binnen een begeleidingstraject.

Centra voor Basiseducatie

Zie vorige vraag omtrent samenwerkingen met OCMW's. Ook in ons open aanbod zien we veel OCMW-cliënteel.

OD6.4 Evolueren naar meer geletterdheidsaanbod op maat voor OCMW-cliënten binnen een begeleidingstraject.

Centra voor Basiseducatie

Zie vorige vraag omtrent samenwerkingen met OCMW's. Ook in ons open aanbod zien we veel OCMW-cliënteel.

OD6.5 Ondersteunen de Centra voor Basiseducatie om geïntegreerd en functioneel te werken op maat van de werking van armoedeverenigingen en voor OCMW-cliënten om hun geletterdheid te verhogen binnen een begeleidingstraject.

Vocvo en de Federatie Centra voor Basiseducatie

a) We faciliteren uitwisseling tussen lesgevers. Doel: lesgevers versterken in hun aanpak en didactiek in het lesgeven binnen welzijnsorganisaties.

b) We organiseren netwerkmomenten tussen lesgevers van Ligo en groeps werkers van VWAHWN. Doel: de organisaties leren elkaar beter kennen ifv meer en beter afgestemd aanbod in de welzijnsorganisatie.

OD6.6 Faciliteren en versterken de samenwerking tussen welzijnsorganisaties en de Centra voor Basiseducatie, gericht op geïntegreerde leertrajecten voor mensen in armoede.

Netwerk tegen armoede en Welzijnsschakels

a) We faciliteren uitwisseling tussen lesgevers. Doel: lesgevers versterken in hun aanpak en didactiek in het lesgeven binnen welzijnsorganisaties.

b) We organiseren netwerkmomenten tussen lesgevers van Ligo en groeps werkers van VWAHWN. Doel: de organisaties leren elkaar beter kennen ifv meer en beter afgestemd aanbod in de welzijnsorganisatie.

OD6.7 Sluiten voor deze actie een samenwerkingsovereenkomst af.

**Netwerk tegen armoede, Welzijnsschakels, Vocvo en Centra voor
Basiseducatie**

Tijdens de looptijd van het Strategisch Plan Geletterdheid zijn er verkennende gesprekken tussen Ligo, Netwerk tegen Armoede en Vocvo geweest om een samenwerkingsovereenkomst af te sluiten. Dit is echter nooit gematerialiseerd.

OD6.8 Informeren en sensibiliseren het beleid, het middenveld, de onderwijssector en het brede publiek over armoede in relatie tot de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties en leerkansen.

**Netwerk tegen armoede, Welzijnsschakels, vzw De Link,
Samenlevingsopbouw, Minderhedenforum**

Geen nieuwe rapportage.¹⁸

OD6.9 Ondersteunen de Centra voor Basiseducatie, Centra voor volwassenenonderwijs en Vocvo in het wegwerken van drempels naar leren voor mensen in armoede.

**Netwerk tegen armoede, Welzijnsschakels, vzw De Link,
Samenlevingsopbouw en Minderhedenforum**

Door regelmatige vorming en uitwisseling worden lesgevers en centra zich steeds meer bewust van drempels.

OD6.10 Leidt de lokale besturen toe naar het aanbod dat ontwikkeld en georganiseerd wordt door de Centra voor Basiseducatie en Vocvo.

VVSG

¹⁸ De tussentijdse evaluatie van 2021 vermeldt evenwel heel wat data van uitgevoerde acties, [https://onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/2022-06/Tussentijdse evaluatie 2021 Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024.pdf](https://onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/2022-06/Tussentijdse%20evaluatie%202021%20Strategisch%20Plan%20Geletterdheid%202017-2024.pdf)

Geen data.

OD6.11 Informeert en sensibiliseert de medewerkers van openbare besturen over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties binnen de begeleidingstrajecten van OCMW.

VVSG

Geen data gerapporteerd.

OD6.12 Sensibiliseert de medewerkers van OCMW's om helder en toegankelijk te communiceren.

VVSG

Geen data gerapporteerd.

OD6.13 Faciliteren het overleg tussen VVSG, de armoedeorganisaties en de Federatie Centra voor Basiseducatie om tot een geletterdheidsaanbod op maat van mensen in armoede te komen.

Departement Onderwijs en Vorming, departement Welzijn en Vocvo

Tijdens de looptijd van het Strategisch Plan Geletterdheid hebben Vocvo en het Departement Onderwijs en Vorming diverse overlegmomenten gefaciliteerd tussen VVSG, Ligo en armoedeorganisaties.

OD6.14 Verbinden de acties uit het Strategisch Plan Geletterdheid met de acties van het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding (VAPA) met betrekking tot mensen in armoede.

Departement Onderwijs en Vorming, departement Welzijn en Vocvo

Geen nieuwe rapportage.¹⁹

OD6.15 Informeren en sensibiliseren de armoedeorganisaties en openbare besturen over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties aan de hand van trefdagen en andere ondersteuningsactiviteiten.

Departement Onderwijs en Vorming, departement Welzijn en Vocvo

Spreker op infodagen, netwerkdag + nieuwsbrief

OD6.16 Stellen tweejaarlijks een Sensibiliseringsplan op.

Departement Onderwijs en Vorming, departement Welzijn en Vocvo

Dit maakt deel uit van de vaste werking van het Strategisch Plan Geletterdheid.

Sinds 2023 is dit ingeschreven in de decretale verankering van Vocvo.

OD6.17 Ondersteunen de partners van deze actie in het helder en toegankelijk maken van hun communicatie.

Departement Onderwijs en Vorming, departement Welzijn en Vocvo

In 2023 organiseerde Vocvo, in samenwerking met Ligo, de Week van de Geletterdheid met als thema duidelijke communicatie, dienstverlening en duidelijk digitaal.

OD6.18 Werken drempels van het reguliere geletterdheidsaanbod van de Centra voor Basiseducatie en de Centra voor Volwassenenonderwijs weg voor mensen in armoede.

¹⁹ De tussentijdse evaluatie van 2021 bevat een uitgebreide rapportage, [https://onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/2022-06/Tussentijdse evaluatie 2021 Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024.pdf](https://onderwijs.vlaanderen.be/sites/default/files/2022-06/Tussentijdse%20evaluatie%202021%20Strategisch%20Plan%20Geletterdheid%202017-2024.pdf)

Centra voor Basiseducatie, Centra voor Volwassenenonderwijs en Vocvo

Dit behoort niet tot de decretale opdrachten van de pedagogische begeleidingsdienst. Algemeen genomen zet OVSG uiteraard wel in op het wegwerken van drempels voor mensen in armoede. Specifiek gericht op de geletterdheidsmodules, zullen onze centra hier ongetwijfeld ook op inzetten. Een voorbeeld hiervan is de invoering van de NT2-test en de betaling daarvan. De overheid vraagt dat de cursist voor het 1/3-moment het inschrijvingsgeld betaalt. Centra mogen met afbetalingsplannen werken, maar op eigen risico (indien cursisten niet betalen, past het centrum uit werkingsmiddelen bij). Zowel OVSG als onze centra bepleiten bij de overheid een aanpassing van deze regels. Daarnaast willen onze centra ook niet zonder meer meestappen in de vraag uit de sector om te weigeren om met afbetalingsplannen te werken omdat cursisten zo in de kou zouden blijven staan. Het bewustzijn rond armoede, kansen en drempels is heel erg verankerd zowel in de organisatie als bij onze centra!

Deze actie wordt door de PBD GO! team volwassenenonderwijs niet of heel beperkt opgenomen.

Ligo: Door regelmatige vorming en uitwisseling worden lesgevers en centra zich steeds meer bewust van drempels.

OD6.19 Vormen en ondersteunen hun medewerkers in het omgaan met mensen in armoede en leerkansen, onder meer in samenwerking met ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting.

Centra voor Basiseducatie, Centra voor Volwassenenonderwijs en Vocvo

We onderzoeken in welke mate dit opportuun is om als thema op te nemen voor een netwerkdag van de projectgroep geletterdheid.

Deze actie wordt door GO! PBD team volwassenenonderwijs niet of slechts beperkt opgenomen. Tijdens verschillende lerende netwerken komt het thema armoede eerder sporadisch aan bod. In het lerend netwerk coördinatoren NT2 werd het in

het afgelopen jaar besproken ikv de gestandaardiseerde NT2-test. Nav de outputbevraging hebben we het thema besproken op enkele vergaderingen. Tijdens dit overleg leek dat de GO! CVO's nagenoeg allemaal een doorverwijsfunctie hanteren voor mensen in armoede: cursisten die tijdens inschrijving of intake aangeven financiële problemen te hebben worden gericht doorverwezen naar diverse instanties. De meeste CVO's houden een concrete lijst bij van contactpersonen bij deze instanties. Uiteraard gebeurt deze doorverwijzing in alle discretie. De trajectbegeleiders, secretariaatsmedewerkers of collega's die betrokken kunnen zijn bij de inschrijvingen zijn naar verluidt op de hoogte van deze manier van werken. Vanuit GO! PBDteam volwassenenonderwijs hebben we verder geen inhoudelijk onderzoek gedaan naar dit topic.

LIGO: Netwerk tegen Armoede geeft op vraag van Ligo vorming van anderhalve dag aan Ligo-centra. Doelpubliek: alle lesgevers, vanuit het idee dat laaggeletterdheid en kansarmoede een sterke link hebben en elke lesgever basiseducatie dus regelmatig mensen in armoede in de les heeft. Eventueel ook voor administratief medewerkers: kan besproken worden met de vormingsmedewerkers.

Aantal medewerkers: max 15 Doel vm: Kaders wie zijn de mensen die armoede en uitsluiting ondervinden?

theoretische kaders/inzichten over armoede en sociale uitsluiting confrontatie met concrete ervaringen van een ervaringsdeskundige (confrontatie met) eigen referentiekader en eigen beeldvorming

Doel nm: link leggen met de lespraktijk Drempels voor mensen in armoede om les te volgen in Ligo.

Hoe kansarme groepen bereiken en behouden? Hoe creëer je een vertrouwde en veilige leeromgeving? Hoe ontwikkel je persoonlijke en sociale vaardigheden om de realiteit van de cursist te begrijpen? (Empathie, actief luisteren,...)

Hoe creëer je een humane, anti-discriminerende en stimulerende leeromgeving?

Methodiek:

1 volledige dag vorming door vormingsmedewerker en ervaringsdeskundige van Netwerk tegen Armoede. Ervaringsdeskundige Cindy volgt momenteel nog les op dinsdag en donderdag bij CVO om haar diploma secundair te halen. Zij is in het eerste semester dus enkel beschikbaar op maandag, woensdag en vrijdag. 1 terugkommoment na een tweetal maanden (halve dag): reflectie + nadenken over inbedding in het centrum, ook begeleid door de mensen van NtA

4.2.1.5 SD5: We zetten in op het verhogen van de digitale geletterdheid van jongeren en volwassenen, opdat zij meekunnen in de snel digitaliserende maatschappij.

OD7.1 Organiseren en ondersteunen de werkgroep e-inclusie. Brengen de verschillende actoren die werken aan en activiteiten rond e-inclusie en webtoegankelijkheid in kaart en communiceren hierover naar partners die werken rond digitale geletterdheid. Ondersteunen het overleg tussen de partners die werken rond digitale geletterdheid.

VVSG, Kenniscentrum Mediawijs, departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

Mediawijs:

- *Mediawijs en VVSG coördineren het lerend netwerk digitale inclusie met meer dan 500 leden.*
- *We ontwikkelden de publicatie “Digitale inclusie in Vlaanderen” om het digitale-inclusieveld zichtbaar te maken voor alle actoren die willen werken aan digitale inclusie.*
- *De financiering hiervan loopt mogelijk eind 2024 ten einde bij einde van de*

projectfinanciering in het kader van het relanceplan Vlaamse Veerkracht en het bijhorende programma Iedereen Digitaal van ABB - gelijke kansen.

OD7.2 Bieden inspiratie over e-inclusie en digitale basisvaardigheden aan, o.a. naar lokale besturen.

Kenniscentrum Mediawijs, Cultuurconnect, Linc vzw

Cultuurconnect:

We voorzien in het najaar van 2023 een reeks rond geletterdheid binnen de organisatie. Het doel van onze reeks is: 1 sensibiliseren, 2 informeren en 3 inspireren. Momenteel in gesprek met partners/sprekers hiervoor.

Linc:

We ontwikkelden trainingen rond e-inclusie voor bibliotheken en lokale overheden, die we 'firestarters' doopten. De bedoeling van zo'n firestarter is om een digihelperwerking of een aanbod aan digitale oefenkansen op gang te zetten, dat daarna zelfstandig kan blijven bestaan. We doen dat met twee train-the-trainerprogramma's, telkens een drieluik: twee opleidingsdagen en een dag voor intervisie en uitwisseling van ervaringen. De programma's zoomen in op hoe bibliotheekmedewerkers bijvoorbeeld een digihelperwerking met vrijwilligers kunnen opstarten, of oefenkansen kunnen creëren voor het brede publiek. Denk aan cursussen, themasessies, toepassingsgericht begeleid oefenen, baliemoment met een pc-dokter...We hebben de firestarters inmiddels uitgetest in Beringen, Oud-Heverlee en Heers. Door deze firestarters over heel Vlaanderen aan te bieden, komen er meer locaties waar mensen op dit moment nog niet terecht kunnen met hun digitale vragen. We hebben ook een workshop die zich specifiek richt op de bouwstenen van een goed e-inclusiebeleid.

Mediawijs:

- Mediawijs bundelt goede praktijken en inspiratie in verschillende publicaties en op de website <http://www.digitaleinclusie.be>.

- Mediawijs organiseert elk jaar de inspiratiedag digitale inclusie met verschillende partners waar we goede praktijken aan het woord laten en andere inspiratie bieden. Daarnaast organiseren we ook regelmatig webinars met nieuwe inzichten, inspiratie en onderzoeksresultaten.

OD7.3 Ondersteunt, op hun vraag, organisaties die aandacht willen besteden aan digitale geletterdheid.

Socius

Geen data gerapporteerd.

OD7.4 Ontwikkelen en organiseren een opleiding Mediacoach op maat van de Centra voor Basiseducatie.

Kenniscentrum Mediawijs, Vocvo en de Federatie Centra voor Basiseducatie

Mediawijs:

Mediawijs organiseert in partnerschap met het CTO in 2023-2024 een Mediacoach traject voor medewerkers van Ligo, gefinancierd door het Iedereen Digitaal programma van ABB Gelijke kansen in het kader van de relance.

OD7.5 Passen de mediaprofieltest aan naar opleidingen, organisaties,... om de digitale vaardigheden te bepalen en hoe je er organisatiebreed mee aan de slag kan.

Kenniscentrum Mediawijs, Vocvo en de Federatie Centra voor Basiseducatie

Mediawijs:

In het voorjaar 2024 zal Mediawijs het technisch mogelijk maken om als organisatie de resultaten van je doelgroep uit de mediaprofieltest te genereren. Daarna – najaar 2024 – volgen een aantal inhoudelijke aanpassingen zodat ook mensen met diginoden gebruik kunnen maken van de mediaprofieltest (uitrol voorjaar 2025).

OD7.6 Integreren elementen uit de opleiding Mediacoach op maat van Centra voor Basiseducatie in het professionaliseringsaanbod voor de Basiseducatie.

Vocvo en de Federatie Centra voor Basiseducatie

De opleiding Mediacoach werd voor het eerst gevolgd door medewerkers van Ligo in schooljaar 2018-2019. Onderdeel van deze opleiding was het creëren van een eindwerk/eindproduct dat onmiddellijk bruikbaar was in het Ligo-centrum waar de medewerker actief was. Ondertussen heeft elk centrum een aantal mediacoaches, sommige centra hebben zelfs een heuse ICT-ambassade. De COVID-19-crisis heeft het nut van de mediacoaches nog sterker in de verf gezet. De uiteindelijke realisatie en implementatie van afstandsonderwijs via gecombineerd leren in de Ligo-praktijk is in hoge mate te danken aan de ondersteuning en de coaching van de mediacoaches. De opleiding Mediacoach werd dan ook als positief geëvalueerd, maar kende ook wel een minpunt: alle opleidingsonderdelen waren eerder generiek (vooral op jongeren gericht) en moesten een vertaling naar de context van laaggeletterde volwassenen krijgen. Om dit euvel te verhelpen en deze praktijk nog beter in de organisatie te verankeren zal Mediawijs in het schooljaar 2023-2024 een aparte opleiding inrichten voor de Ligo-centra en de AGII. Om deze opleiding inhoudelijk te stofferen met opleidingsonderdelen op maat van onze medewerkers en dus ook van onze cursisten werd vanuit Mediawijs een focusgroep ingericht bij het lerend netwerk ICT van Ligo. De resultaten van deze focusgroep worden op dit moment verwerkt.

Op dit moment staat wel al vast dat deze opleiding plaats zal bieden aan 30 medewerkers uit Ligo.

Het lerend netwerk ICT (ingericht door de Federatie Ligo en vormgegeven door het Netwerk Ligo) waarvan hierboven sprake, verdient het om in dit verband ook vermeld te worden. Het is van start gegaan in het schooljaar 2022-2023 en loopt verder in het daaropvolgende schooljaar. Het bevat een ICT-pedagogisch en een ICT-technisch luik. Het eerste luik is dus een uitwisseling tussen mediacoaches en daar worden goede praktijken gedeeld, vormingen gesuggereerd en wordt ook nagedacht over de rol en het mandaat van de mediacoaches in de verschillende centra. In die zin wordt ook verder gewerkt aan het implementeren van diverse elementen uit de opleiding Mediacoach in het professionaliseringsaanbod van de Ligo-centra.

OD7.7 Onderzoeken of het kenniscentrum Mediawijs de opdracht van Mediacoach kan verruimen naar de cultuursector.

Kenniscentrum Mediawijs, departement Onderwijs en Vorming, departement Cultuur, Jeugd en Media en Vocvo

Dep CJM:

Het Departement CJM is back up geweest voor Mediawijs en Socius in de uitvoering van de acties 7.7, 7.8 en 8.14. Zo onder meer door de middelen in het kader van het relanceplan Vlaamse Veerkracht te beheren en erover te rapporteren/communiceren. Bijkomende stappen in de acties heeft het departement evenwel niet ondernomen.

Mediawijs:

Mediawijs organiseert vanuit de basissubsidiëring van de Minister van Armoede, Brussel, Jeugd en Media jaarlijks een Mediacoach-opleiding die zich toespitst op jeugdwerk (inclusief jeugdambtenaren van lokale vrijetijdsdiensten) en bibliotheken. In het verleden ondersteunden ze het eenmalige initiatief van Faro om een dergelijke

opleiding voor de Erfgoed- en Archiefsector te organiseren. Binnen de huidige legislatuur koos de Minister van Cultuur er niet voor om een opleiding meer op maat van Vlaamse of bovenlokale cultuurspelers te financieren, waardoor die ook niet kon georganiseerd worden.

OD7.8 Informeert en ondersteunt de lokale ouderenraden en ouderenverenigingen/seniorenraden over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van digitale laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties. Informeert en ondersteunt lokale ouderenraden en ouderenverenigingen/seniorenraden over het opleidingsaanbod ter ondersteuning van vrijwilligers en lesgevers (o.a. aanbod Mediacoach). Informeert medewerkers van ouderenverenigingen over de mogelijkheden om ouderen door te verwijzen naar het geletterdheidsaanbod binnen de volwasseneneducatie. Stimuleert de uitwisseling van signalen en goede praktijken rond digitale geletterdheid van ouderen binnen zijn werking.

Vlaamse Ouderenraad

Dep CJM:

het Departement CJM is back up geweest voor Mediawijs en Socius in de uitvoering van de acties 7.7, 7.8 en 8.14. Zo onder meer door de middelen in het kader van het relanceplan Vlaamse Veerkracht te beheren en erover te rapporteren/communiceren. Bijkomende stappen in de acties heeft het departement evenwel niet ondernomen.

OD7.9 Maakt de websites van de Vlaamse Overheid toegankelijk conform de 'Europese richtlijn inzake toegankelijkheid van overheidswebsites'.

Informatie Vlaanderen

Geen data gerapporteerd.

OD7.10 Informeren en sensibiliseren de partners van deze actie over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van digitale laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties via trefdagen en andere ondersteuningsactiviteiten (o.a. Week van de Geletterdheid i.s.m. Netwerk Basiseducatie en Linc vzw).

Departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

We informeren via de nieuwsbrief van het Strategisch Plan Geletterdheid, het up-to-date houden van de website, de Week van de Geletterdheid...

4.2.1.6 OA 1 Volwassenenonderwijs versterken

OD8.1 Neemt de leerloopbaanbegeleiding in Vlaanderen en Brussel, in navolging van het GOAL-project, als prioriteit op binnen de beleidsvoorbereiding (voorbereiding van het regeerakkoord 2019, eventueel beleidsnota, beleidsbrief,...).

Departement Onderwijs en Vorming

De projecten voor leerloopbaanbegeleiding-initiatieven in het kader van het relanceplan Edusprong zijn van start gegaan op 1 januari 2023 en kennen een looptijd van drie jaar. Vijf leerwinkels gaan aan de slag om leerloopbaanbegeleiding in Vlaanderen en Brussel te versterken en uit te breiden. Op die manier kunnen meer (kwetsbare) volwassenen met een leernood of leervraag geholpen of ondersteund worden. Een eerste financiële rapportering van september 2023 leert ons alvast dat sterk is ingezet op het aanwenden van extra personeel binnen de leerwinkel. Een eerste inhoudelijke rapportering zal uiterlijk op 30 juni 2024 worden ingediend.

OD8.2 Past de eindtermen AAV met focus op geletterdheid aan, conform aan de hervormde eindtermen Secundair onderwijs.

Departement Onderwijs en Vorming

De eindtermen AAV en deze voor de ASO-opleidingen van het volwassenenonderwijs zijn nog niet aangepast aan de nieuwe eindtermen van het secundair onderwijs.

OD8.3 Onderzoekt de lacunes in het regelgevend kader om binnen het volwassenenonderwijs meer geïntegreerd te werken en past, op basis van de resultaten, het regelgevend kader aan.

Departement Onderwijs en Vorming

Het rapport over de monitoring voor het nieuwe financieringssysteem wordt uitgesteld tot er voldoende kwantitatieve gegevens zijn zonder corona-effect. De bevraging van de centra en de stakeholders van het volwassenenonderwijs over hun ervaringen met het nieuwe financieringssysteem is intussen wel al gebeurd. De resultaten van deze bevraging zullen later samen met de conclusies uit de monitor deel uitmaken van de globale evaluatie in functie van een eventuele bijsturing van het financieringssysteem.

In kader van het Partnerschap Levenslang Leren werd ook onderzoek uitgevoerd naar de diverse drempels die in de wetgeving aanwezig waren m.b.t. levenslang leren, waaronder het volwassenenonderwijs.

OD8.4 Nemen geletterdheid op als één van de prioriteiten binnen de samenwerkingsovereenkomst volwassenenonderwijs.

De pedagogische begeleidingsdiensten van het volwassenenonderwijs (de onderwijskoepels en het GO!) en Vocvo

GO! PBD, team VWO maakt deel uit van de samenwerkingsovereenkomst die werd ondertekend door de nethoofden. De leden van de projectgroep geletterdheid en de voorbestemde taken zijn beschreven in deze samenwerkingsovereenkomst.

Geletterdheid is een van de thema's waarvoor de pedagogische begeleidingsdiensten en Ligo een samenwerkingsovereenkomst af sloten. Deze overeenkomst is ondertekend door alle nethoofden. Ondanks de besparingen op de begeleidingsdiensten volwassenenonderwijs, werd geletterdheid als prioritair thema bij alle organisaties weerhouden en werd de samenwerking daarvoor bestendigd. Elke organisatie zet structureel mensen en middelen in voor dit thema. Jaarlijks worden er acties bepaald en via de jaarverslagen wordt over deze acties gerapporteerd.

OD8.5 Werken een actieplan uit binnen de projectgroep 'geletterdheid'.

Professionaliseren leraren om werken aan geletterdheid op de klasvloer, geïntegreerd vorm te geven en in te bedden in het geletterdheidsbeleid van de Centra voor Volwassenenonderwijs. Sensibiliseren de Centra voor Volwassenenonderwijs om helder en toegankelijk te communiceren met cursisten.

De pedagogische begeleidingsdiensten van het volwassenenonderwijs (de onderwijskoepels en het GO!) en Vocvo

De wijze van opmaak van begeleidingsplannen en de rapportering van acties is door de overheid gewijzigd. Daardoor is de werking met actieplannen en jaarverslagen die ingeburgerd was, onderhevig aan wijzigingen. We zijn met de projectgroepen in transitie naar een aangepaste wijze van plannen en rapporteren. Uiteraard hebben we ook dit jaar met een plan van aanpak gewerkt dat we zullen evalueren.

Actieplan wordt jaarlijks opgesteld binnen de projectgroep Geletterdheid in het VWO.

De projectgroep geletterdheid organiseert jaarlijks een studiedag. Dit jaar waren er 122 onderwijsprofessionals ingeschreven. Vanuit de projectgroep Geletterdheid in het VWO wordt jaarlijks een netoverschrijdende studiedag georganiseerd waar geletterdheid als centraal thema wordt behandeld. overzicht van de laatste initiatieven: - 2020-2021: G-krachtige didactiek

- 2021-2022: digitale geletterdheid

-2022-2023: taalondersteuning in beroepsopleidingen

Net als onze CVO's neemt GO! PBD, team VWO geletterdheid in de brede zin van het woord op tijdens nascholingsactiviteiten, verandertrajecten die in de centra worden opgestart of professionele leergemeenschappen. voorbeelden initiatieven voor GO! medewerkers:

- verandertraject Evaluatiebeleid volwassenenonderwijs*
- Professionele leergemeenschap (PLG) coördinatoren NT2*
- PLG-coördinatoren technische opleidingen*
- PLG AAV (Algemeen aanvullende vorming)*
- PLG Moderne vreemde talen*
- PLG coördinatoren ICT*

Vanuit de projectgroep geletterdheid is het de ambitie om kruisverbindingen te maken met alle andere projectgroepen zodat het thema geletterdheid een rode draad is en overal wordt meegenomen.

Zo kleurde de inspiratiedag van mee met NT2 dit jaar heel erg geletterd, we faciliteren een werkgroep voor de opstart van vospa, op de trefdag voor AAV zetten we ook UDL in de picture.

Als OVSG zetten we sterk in op zorg in het algemeen. We communiceren over de verschillende initiatieven, zo hebben we ook het advies van de VLOR over zorg in het volwassenonderwijs in de picture geplaatst en de materialen die de ESF-

projecten inclusief 1 en 2 opleverden mee verspreid. Bij de overheid bepleiten we middelen voor trajectbegeleiding, zodat centra hun cursisten hier ook effectief beter in kunnen begeleiden. Heel wat centra zetten hierover acties op het getouw, maar de middelen om hier structureel op in te zetten en hier beleid rond te voeren blijven achterwege. De thema's tijdens de jaarlijkse studiedag die wordt georganiseerd door de projectgroep zijn te linken aan het sensibiliseren en het versterken van mensen. Naast deze netwerkdagen bestaan er:

- inspiratiedag Mee met NT2 (vroegere NT2020), waar aandacht is voor de duidelijke communicatie met cursisten.*
- VOSPA-werkgroep (Voortraject Social Profit - eensamenwerking tussen VDAB en verschillende CVO's)*
- lerend netwerk Sector 2*

Specifiek voor GO! PBD, team VWO verwijzen we graag naar de inspiratiedag secretariaatsmedewerkers.

OD8.6 Ontwikkelen de basisopleiding Functioneel en geïntegreerd werken voor de leraar Basiseducatie.

Vocvo en de Federatie Centra voor Basiseducatie

Deze opleiding werd ontwikkeld door VOCVO.

OD8.7 Onderzoeken de mogelijkheid om deze basisopleiding formeel te verankeren in het onderwijsaanbod (gekoppeld aan een pedagogisch bekwaamheidsbewijs).

Vocvo en de Federatie Centra voor Basiseducatie

Deze mogelijkheid werd onderzocht. Of de federatie Ligo hier effectief tijd voor kan maken de komende jaren, zal afhangen van het resultaat van een operationele

doelstelling in haar nieuw beleidsplan, namelijk een visietekst ontwikkelen over haar rol in het sensibiliseren van doelgroepen.

OD8.8 Informeren en sensibiliseren leraren in opleiding over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties van cursisten. (Zie ook 1.2).

Verstrekkers van lerarenopleidingen

Geen data gerapporteerd.

OD8.9 Bieden strategieën aan om cursisten te versterken in hun geletterdheid. (Zie ook 1.3).

Verstrekkers van lerarenopleidingen

Geen data gerapporteerd.

OD8.10 Stelt leermiddelen ter versterking van cursisten met geletterdheidsnoden.

Klascement

Geletterdheid heeft eigen themapagina op Klascement. Klascement zet ook elk jaar de themapagina in de kijker tijdens de Week van de Geletterdheid.

OD8.11 Stelt leermiddelen, modellen en methodieken ter versterking van cursisten met geletterdheidsnoden ter beschikking en wisselt uit.

EPALE

Geen data gerapporteerd.

OD8.12 Biedt inspiratie en informatie aan medewerkers uit het sociaal-cultureel volwassenenwerk om laaggeletterdheid in de maatschappelijke contextanalyse van het beleidsplan 2021 – 2025 mee te nemen.

Socius

Geen data gerapporteerd.

OD8.13 Informeert en sensibiliseert de medewerkers van de Vormingplus-centra over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties van cursisten.

Socius

Geen data gerapporteerd.

OD8.14 Sensibiliseren en motiveren medewerkers van de Vormingplus-centra en de Centra voor Basiseducatie tot het aangaan van samenwerkingen met het oog op wederzijdse doorstroom van cursisten en het opzetten van gezamenlijke praktijken.

Socius, departement Onderwijs en Vorming, departement Cultuur, Federatie

Centra voor Basiseducatie, Vormingplus en Vocvo

Dep CJM: het Departement CJM is back-up geweest voor Mediawijs en Socius in de uitvoering van de acties 7.7, 7.8 en 8.14. Zo onder meer door de middelen in het kader van het relanceplan Vlaamse Veerkracht te beheren en erover te rapporteren/communiceren. Bijkomende stappen in de acties heeft het departement evenwel niet ondernomen.

OD8.15 Informeren en sensibiliseren de partners van deze actie over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties bij cursisten in het volwassenenonderwijs via trefdagen en andere ondersteuningsactiviteiten (o.a. de Week van de Geletterdheid i.s.m. Netwerk Basiseducatie en Linc vzw).

Departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

We informeren via de nieuwsbrief van het Strategisch Plan Geletterdheid, het up-to-date houden van de website, de Week van de Geletterdheid...

OD8.16 Stellen tweejaarlijks een Sensibiliseringsplan op.

Departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

Dit maakt deel uit van de vaste werking van het Strategisch Plan Geletterdheid. Sinds 2023 is dit ingeschreven in de decretale verankering van Vocvo.

OD8.17 Ondersteunen de partners van deze actie in het helder en toegankelijk maken van hun communicatie.

Departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

In 2023 organiseerde Vocvo, in samenwerking met Ligo, de Week van de Geletterdheid met als thema duidelijke communicatie, dienstverlening en duidelijk digitaal.

OD8.18 Zoeken naar mogelijke samenwerking met alle verstrekkers (VLHORA, VLIR,...) van lerarenopleidingen om geletterdhedskansen te creëren voor cursisten in het volwassenenonderwijs.

Departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

Er is overleg geweest tussen DOV en de VLIR en VLOHRA. Uiteindelijk resulteerde dit mee in de studiedag PAV in oktober 2022. Er werd dus weinig effectief bereikt met betrekking tot het succesvol behalen van deze doelstelling.

4.2.1.7 OA 2 Geletterdheid eerste-generatie-migranten versterken

OD9.1 Hebben binnen het inburgeringsprogramma aandacht voor brede geletterdheidsvaardigheden. Daarbij wordt er in de inburgeringstrajecten niet enkel aan taalverwerving, maar ook aan andere geletterdheids- en sleutelvaardigheden gewerkt.

De Agentschappen Integratie en Inburgering/ Huis van het Nederlands Brussel

In kaart brengen van de doelgroep: We werken actief mee aan de Digimeter (onderzoek VUB) door een selectie van de Digimeter vragen te vertalen en te verspreiden onder inburgeraars i.f.v. dataverzameling. De voorbereidingen hiervoor starten vanaf 2023 i.f.v. dataverzameling in 2024. De VUB verkrijgt zo de data van de Digimeter enerzijds, anderzijds krijgen we beter inzicht in de noden en het mediagebruik binnen de doelgroep inburgeraars. We werken in samenwerking met Digitaal Vlaanderen en Mediawijs aan een screeningstool die ons in staat stelt om digitale basisvaardigheden te meten van de klant. Op basis van deze screeningstool kunnen we verder inzetten op een aanbod op maat van deze klant.

Ondersteunen medewerkers: We ontwikkelen in samenwerking met Mediawijs een opleiding voor eerstelijnsmedewerkers om onder andere digitale oefenkansen in te bouwen doorheen contactmomenten met de klant, waaronder trajectbegeleiding en de cursus maatschappelijke oriëntatie. Binnen het inburgeringstraject

Overkoepelend: De lees-en schrijftest (zowel voor CBE- als voor CVO-profielen) blijft geïntegreerd in de intake NT2, via het behoefteplan en NT2-overleg stemmen we het

aanbod Latijns schrift af op de noden bij de NT2-leerders. In alle talen MO is er aandacht voor geletterdheid in het Nederlands, standaard begrippen worden in het Nederlands gebruikt en toegelicht. Bij de prescreening van de certificerende testen wordt er getoetst naar de digitale vaardigheden van de kandidaat. Bij negatief advies voor deelname aan de test (wegens te weinig digitale vaardigheden) kan worden doorverwezen naar het aanbod ICT van Ligo. Ook bij negatief advies op het onderdeel Nederlands wegens vermoeden van verminderde talige geletterdheid kan er worden doorverwezen naar het passende aanbod van Ligo.

Tijdens de cursus maatschappelijke oriëntatie: Ons grootste aanbod aan cursussen MO bestaat uit een digitaal aanbod. Mensen die minder digitaal vaardig zijn verwijzen we niet door naar dit aanbod maar wel naar een blended- of fysiek aanbod. Vanuit eerder opgedane ervaringen onderzoeken we de mogelijkheid om een voortraject aan te bieden zodat meer cursisten een digitale cursus kunnen volgen. Binnen de cursus geven we mee dat digitale vaardigheden belangrijk zijn voor hun zelfredzaamheid en tonen de verschillende sites en tools (oa. Google tools) die hierbinnen kunnen gebruikt worden. We oefenen hiermee met inburgeraars die al over digitale vaardigheden beschikken. Daarnaast zullen we ook inzetten op instructievideo's (beschikbaar in verschillende talen) over het werken met Google Classroom. Tijdens de cursus leren we de inburgeraars de minimale digitale vaardigheden aan om de test maatschappelijke oriëntatie digitaal te kunnen afleggen. We blijven ook inzetten op het uitlenen van Chromebooks voor inburgeraars die niet over de geschikte hardware beschikken om de lessen maatschappelijke oriëntatie te volgen. Tijdens de cursussen MO is er aandacht voor de talige en digitale geletterdheid, sleutelvaardigheden qua geletterdheid zitten niet in opgenomen in de cursus maatschappelijke oriëntatie.

OD9.2 Onderzoeken de mogelijkheden tot verankering van het AMIF-project voor laaggeletterde anderstalige moeders

De Agentschappen Integratie en Inburgering, Kind en Gezin, Agentschap Binnenlands Bestuur, de Centra voor Basiseducatie, VVSG en Vocvo

AGII:

Het AMIF-project voor laaggeletterde anderstalige moeders is sinds 2021 een verankerd project in onze werking. Kanga is een geïntegreerd aanbod, waarin een cursus maatschappelijke oriëntatie, meestal in de eigen taal, wordt gecombineerd met Nederlandse lessen en met kinderopvang op locatie, opvoedingsondersteuning en een welzijnsaanbod. Er is een nauwe samenwerking tussen de leerkracht Nederlands, de medewerker van de kinderopvang en de leerkracht maatschappelijke oriëntatie. Wanneer de vraag voldoende groot is richten we een aanbod in.

Ligo:

Deze vraag leeft actief binnen Ligo. De planleider van het SPG trekt dit proces.

OD9.3 Afhankelijk van de onderzoeksresultaten, sluiten de partners een samenwerkingsovereenkomst af in het kader van een structurele werking.

De Agentschappen Integratie en Inburgering, Kind en Gezin, Agentschap Binnenlands Bestuur, de Centra voor Basiseducatie, VVSG en Vocvo

AGII:

Er is nog geen Vlaamse samenwerkingsovereenkomst. Vanuit VOCVO zou de oorspronkelijke stuurgroep wel opnieuw opgericht worden en samenwerken in de toekomst.

Opgroeien:

Er is een gezamenlijke visie en operationeel kader uitgewerkt in april 2020, als afronding van de AMIF-proeftuinen. Er lopen een aantal projecten (bv. enkele van de

vernieuwende projecten Huizen van het Kind), maar er is geen structurele verankering gebeurd in Vlaanderen en Brussel.

Opgroeien:

Er werd in april 2020 een visietekst en operationeel kader

'INBURGERINGSAAVBOD LAAGGELETTERDE OUDERS MET JONGE KINDEREN' uitgewerkt met Integratie & Inburgering, Ligo en Opgroeien.

Er zijn een aantal lokale praktijken die dit sterke geïntegreerd aanbod realiseren, maar een brede structurele verankering is er nog niet.

Dus de actie wordt DEELS in de praktijk uitgevoerd.

OD9.4 Informeren en sensibiliseren hun medewerkers over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties bij inburgeraars.

De Agentschappen Integratie en Inburgering/ Huis van het Nederlands Brussel

In onze ondersteuning rond taalbeleid staan we zowel stil bij de anderstalige en laaggeletterde doelgroep; en waarom en op welke manier een taalbeleid eveneens een meerwaarde voor deze doelgroep vormt. We informeren deelnemers over hoe laaggeletterdheid zich in hun praktijk concreet kan uiten, schetsen - onder andere door middel van (digitale) getuigenissen – welke consequenties er voor de doelgroep in het dagelijks leven aan verbonden zijn. Op basis van deze inzichten reiken we vormingen aan die trainen op vaardigheden om geschikte taalhulpmiddelen op maat van verschillende klanten in te zetten: denk aan het inzetten van visuele ondersteuning, gestructureerde brieven, korte en actieve zinnen, Dit aanbod wordt ook opengesteld voor onze eigen medewerkers. In 2024 willen dit beter gaan verankeren binnen een intern taalbeleid.

OD9.5 Sensibiliseren hun medewerkers om inburgeraars door te verwijzen naar het geletterdheidsaanbod binnen de volwasseneneducatie.

De Agentschappen Integratie en Inburgering/ Huis van het Nederlands Brussel

In het geval van de doorverwijzingen naar NT2 is alfabetisering de belangrijkste indicator in onze profielbepaling van kandidaat-cursisten. Tijdens de NT2 screening wordt dit in kaart gebracht door de lees-en schrijftesten voor CBE profielen en de meer recente LSA (lezen en schrijven voor andersgealfabetiseerden)-test voor CVO profielen. Op basis van het resultaat worden kandidaat-cursisten doorverwezen naar een aanbod om hen te ondersteunen in lezen en schrijven in het Latijns Schrift. Daarnaast gebruiken we ook een screeningsinstrument om digitale vaardigheden en geletterdheid in kaart te brengen maar deze resultaten worden nog te weinig gekoppeld aan het aanbod van CVO/CBE. Binnen de lessen maatschappelijke oriëntatie lichten de leerkrachten maatschappelijke oriëntatie het aanbod binnen CVO en CBE toe, ze motiveren de inburgeraars om deel te nemen en wijzen hen op het belang van dit aanbod.

OD9.6 Sensibiliseren hun medewerkers om helder en toegankelijk te communiceren.

De Agentschappen Integratie en Inburgering/ Huis van het Nederlands Brussel

In onze leermodules rond taalhulpmiddelen en communiceren in duidelijke taalmondeling/schriftelijk focussen we op de doelgroep anderstalige personen. We staan er expliciet bij stil welke taalhulpmiddelen ook kunnen worden ingezet om de communicatie met de doelgroep laaggeletterde personen te ondersteunen en waarom ze voor deze doelgroep een meerwaarde zijn: bijvoorbeeld het inzetten van visuele ondersteuning, het structureren van het gesprek, de terugvraag methode... Dit aanbod is ook opengesteld voor eigen medewerkers. In 2024 willen met een intern taalbeleid dit beter in de organisatie inbedden.

OD9.7 Organisaties kunnen een beroep doen op de Agentschappen en Huis van het Nederlands Brussel om hun medewerkers te sensibiliseren en informeren over de multi-problematiek, de oorzaken en gevolgen van anderstaligheid. Ze kunnen ook advies krijgen rond het wegwerken van talige drempels.

De Agentschappen Integratie en Inburgering/ Huis van het Nederlands Brussel

Het Agentschap Integratie en Inburgering biedt lokale besturen en organisaties standaard een vormingsaanbod en leermodules aan rond toegankelijk communiceren, taal oefenkansen en taalbeleid via onze open leerkalender (<https://www.integratie-inburgering.be/nl/wat-kunnen-we-voor-jou-doen/ondersteuning-voor-je-organisatie-of-lokaal-bestuur/vormingen>). Hiermee trachten we het integratiebeleid in een gemeente en/of organisatie maximaal te ondersteunen.

OD9.8 Onderzoeken de mogelijkheid om structureel te kunnen inzetten op brede geletterdheidsvaardigheden naast de Nederlandse taalverwerving binnen het inburgeringstraject.

De Agentschappen Integratie en Inburgering/ Huis van het Nederlands Brussel, Centra voor Volwassenenonderwijs, de Centra voor Basiseducatie en Vocvo

In het geval van de doorverwijzingen naar NT2 is alfabetisering de belangrijkste indicator in onze profielbepaling van kandidaat-cursisten . Tijdens de NT2 screening wordt dit in kaart gebracht door de lees-en schrijftesten voor CBE profielen en de meer recente LSA (lezen en schrijven voor andersgealfabetiseerden)-test voor CVO profielen. Op basis van het resultaat worden kandidaat-cursisten doorverwezen naar een aanbod om hen te ondersteunen in lezen en schrijven in het Latijns Schrift.

Daarnaast gebruiken we ook een screeningsinstrument om digitale vaardigheden en geletterdheid in kaart te brengen maar deze resultaten worden nog te weinig gekoppeld aan het aanbod van CVO/CBE. Tijdens de cursus maatschappelijke oriëntatie geven we mee dat digitale vaardigheden belangrijk zijn voor hun zelfredzaamheid en tonen de verschillende sites of tools (oa. Google tools) die hierbinnen kunnen gebruikt worden. We oefenen hiermee met inburgeraars die al over digitale vaardigheden beschikken. Mensen die minder digitaal vaardig zijn verwijzen we door naar een blended aanbod van maatschappelijke oriëntatie. Wat wel aangeleerd wordt tijdens de cursus zijn die minimale digitale vaardigheden om de test maatschappelijke oriëntatie te kunnen afleggen of een voortraject om de cursus digitaal te kunnen volgen.

Ligo: Volgens de nieuwe agogische visie van Ligo werken wij in alle cursussen geïntegreerd aan brede geletterdheidsvaardigheden.

OD9.9 Subsidieert het Centrum voor Taal en Onderwijs (KULeuven) voor het onderhoud, de uitbreiding en de optimalisatie van Nedbox.

Het Agentschap Binnenlands Bestuur

ABB kende een subsidie toe aan het CTO met het oog op de hosting, het onderhoud en actualisatie van Nedbox. De projectperiode van de subsidie liep van 1 februari 2021 tot 31 januari 2022. De financiering van Nedbox werd daarna verlengd. Het Agentschap Binnenlands Bestuur onderzoekt om vanaf 2025 een structurele financiering te voorzien.

OD9.10 Breidt 'Nedbox' verder uit (onder meer naar een alfa-doelpubliek) (onder voorwaarde van engagement 9.9).

Centrum voor Taal en Onderwijs (CTO)

Net als de vorige jaren werd NedBox ook tijdens de schooljaren 2021-2022 en 2022-2023 wekelijks aangevuld met gemiddeld 1-2 nieuwe items (in totaal ruim 80 nieuwe items per schooljaar). Een item is een filmpje of artikel met bijbehorende oefeningen voor verschillende vaardigheden en op verschillende niveaus. Eén van die niveaus is NedBox Alfa, een niveau dat in 2020 aan NedBox werd toegevoegd om het platform nog toegankelijker te maken voor het alfa-doelpubliek. NedBox Alfa werd in de voorbije periode uitgebreid met een 20-tal nieuwe oefenmodules.

Naast de uitbreiding van het aanbod op de NedBox-website, ontwikkelden we in 2022-2023 ook een NedBox-app met een aanvullend mobiel aanbod. Die app zal gelanceerd worden in het begin van het schooljaar 2023-2024 en zal een 180-tal oefenmodules bevatten.

OD9.11 Blijft acties ondernemen om 'Nedbox' bekend te maken bij de doelgroep.

Centrum voor Taal en Onderwijs (CTO)

Om (nieuwe) gebruikers aan te trekken en te informeren en de betrokkenheid van de gebruikers te verhogen, werden de volgende acties ondernomen:

- NedBox werd voortdurend aangevuld met nieuwe items zodat de inhoud actueel blijft en gebruikers gestimuleerd worden om terug te keren (zie engagement 9.10)*
- NedBox werd op regelmatige basis adaptief onderhouden via innovaties die het platform nog beter laten aansluiten op de behoeften van de doelgroep. Zo werd er in de periode 2022-2023 een NedBox-app ontwikkeld (zie engagement 9.10) met een bijkomend mobiel aanbod om in te spelen op het toenemend mobiel gebruik van NedBox door de doelgroep.*
- Er werden NedBox-postkaartjes en -affiches verspreid.*
- Via sociale media en een maandelijkse nieuwsbrief werden de NedBox-gebruikers*

regelmatig op de hoogte gebracht van nieuws m.b.t. NedBox. De communicatie via die kanalen richtte zich niet enkel op de eindgebruikers van NedBox, maar ook op leerkrachten, begeleiders en andere intermediairen die op die manier gestimuleerd worden om NedBox bekend te maken bij de doelgroep.

Het aantal gebruikers van NedBox kende een piek tijdens de vorige rapporteringsperiode omwille van de corona-lockdown en het afstandsonderwijs. Ook na die coronapijk bleven de gebruikersaantallen (gemeten via Google Analytics) opvallend hoger dan in de periode ervoor.

-schooljaar 2021-2022: 236.457 gebruikers (+49% t.o.v. het schooljaar voor corona)

- schooljaar2022-2023 (nog niet afgelopen op moment van rapportering): 227.796

t.e.m. 24/05/2023 (+36% in vergelijking met dezelfde periode in 2021-2022)

Deze cijfers tonen duidelijk aan dat NedBox zijn functie als laagdrempelige online oefenkans blijft waarmaken en extra belangrijk is in tijden waarin online en blended leren, ook voor laaggeletterde volwassenen, een stroomversnelling kent.

OD9.12 Ondersteunen de Centra voor Basiseducatie om geïntegreerd en functioneel te werken met eerste-generatie-migranten in de context van hun inburgeringstraject.

Vocvo en de Federatie Centra voor Basiseducatie

We tillen onze ondersteuning in de volgende beleidsperiode naar een ander niveau.

Uit ons beleidsplan: 'Operationele doelstelling 3.2: We dompelen leraren onder in de agogische visie en dat reflecteert in de lespraktijk'. Dat houdt oa in:

- We beschrijven de rol van de pedagogische begeleidingsdienst bij de implementatie van de agogische visie.*
- De federatie organiseert lerende netwerken in functie van de agogische visie.*

OD9.13 Onderzoeken hoe de doelstellingen uit het Strategisch Plan Geletterdheid bijdragen aan de realisatie van de doelstellingen van het Horizontaal Integratie Beleidsplan** (HIBP), en omgekeerd.

Departement Onderwijs en Vorming, Departement Kanselarij en Bestuur en Vocvo

Geen data gerapporteerd.

OD9.14 Informeren en sensibiliseren de partners van deze actie over de (multi)problematiek, de oorzaken en gevolgen van laaggeletterdheid en mogelijke strategieën om te werken aan geletterdheidscompetenties bij eerste-generatiemigranten aan de hand van trefdagen en andere ondersteuningsactiviteiten (o.a. Week van de Geletterdheid i.s.m. Netwerk Basiseducatie en Linc vzw).

Departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

We informeren via de nieuwsbrief van het Strategisch Plan Geletterdheid, het up-to-date houden van de website, de Week van de Geletterdheid...

OD9.15 Stellen tweejaarlijks een Sensibiliseringsplan op.

Departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

Dit maakt deel uit van de vaste werking van het Strategisch Plan Geletterdheid.

Sinds 2023 is dit ingeschreven in de decretale verankering van Vocvo.

OD9.16 Ondersteunen de partners van deze actie in het helder en toegankelijk maken van hun communicatie.

Departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

In 2023 organiseerde Vocvo, in samenwerking met Ligo, de Week van de Geletterdheid met als thema duidelijke communicatie, dienstverlening en duidelijk digitaal.

4.2.1.8 OA 3 Inzetten op onderzoek

OD10.1 Informeren de partners van het plan en de brede samenleving over de resultaten van het internationaal vergelijkend onderzoek zoals PIAAC, PISA, PIRLS, TIMSS,....

Departement Onderwijs en Vorming en Vocvo

Dit maakt structureel deel uit van de werking van het Strategisch Plan Geletterdheid. Partners worden structureel op de hoogte gehouden van onderzoeksresultaten via de nieuwsbrief.

OD10.2 Neemt deel aan internationaal vergelijkend onderzoek zoals PIAAC, PISA, PIRLS, TIMSS,....

De Vlaamse Overheid

Dit is structureel ingebed in de werking van het Departement Onderwijs en Vorming in kader van monitoring van de onderwijskwaliteit.

OD10.3 Monitort het nieuwe financieringssysteem voor het volwassenenonderwijs.

Departement Onderwijs en Vorming

Het financieringssysteem van het volwassenenonderwijs wordt jaarlijks gepubliceerd door het Departement Onderwijs en Vorming.

OD10.4 Monitort het Strategisch Plan Geletterdheid: opvolgen van de streefcijfers die per strategische doelstelling zijn geformuleerd.

Departement Onderwijs en Vorming

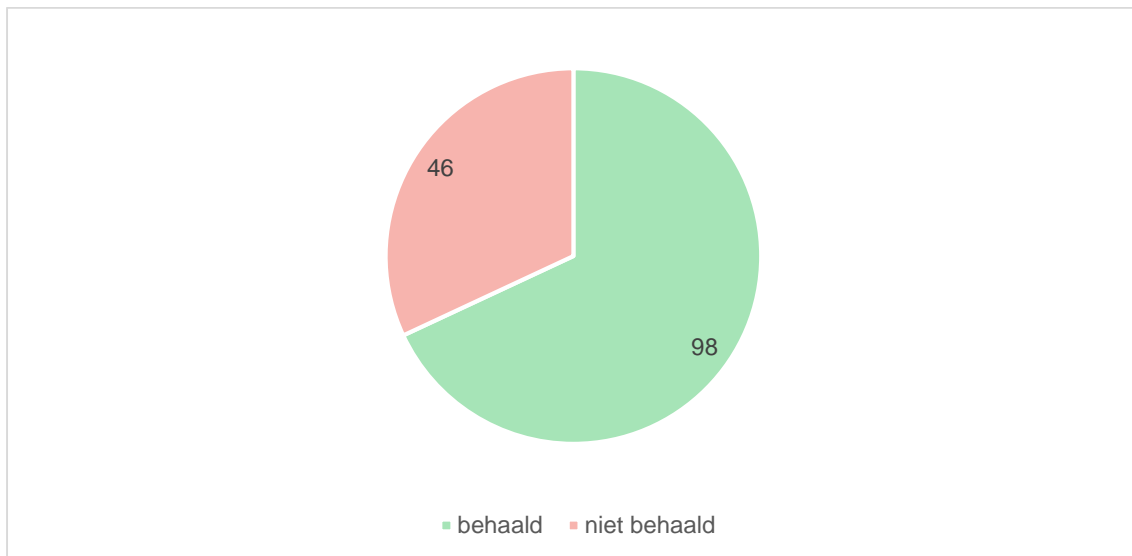
Dit maakt deel uit van het monitoringsplan van het Strategisch Plan Geletterdheid en is aldus structureel ingebed in de werking van het SPG.

4.2.1.9 Conclusies bijvraag 1

Hierboven staan, onderverdeeld per strategische en overkoepelende doelstelling, alle acties en engagementen (operationele doelstellingen) van onze partners opgelijst, samen met de laatste input die we van deze partners ontvingen. Zoals hoger vermeld, vond de dataverzameling van de outputbevraging plaats tussen maart en mei 2023. Nog in het najaar werd aan sommige partners evenwel een laatste herinnering gestuurd, opdat hun output alsnog in de evaluatie kon worden meegenomen.

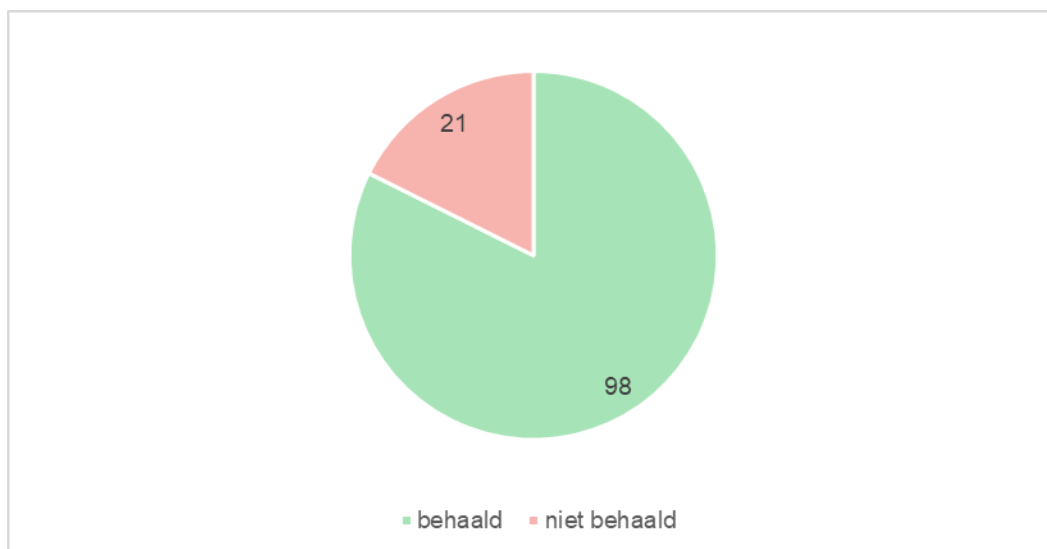
Vooreerst bekijken we het aantal acties dat wel of niet behaald werd per strategische doelstelling. We kozen ervoor om de acties een dichotome variabele toe te kennen: behaald of niet behaald. Acties die als label 'institutionaliseringfase' en 'implementatiefase' kregen, worden beschouwd als behaald. Dit zijn immers acties die in de praktijk zijn of worden uitgevoerd. Acties die als label 'geen data' of 'initiatiefase' kregen, worden beschouwd als niet behaald. Deze acties werden immers niet in de praktijk omgezet.

Figuur 9 Aantal acties behaald (n=144).

De grafiek toont dat op een totaal van 144 acties, er 98 kunnen worden beschouwd als behaald, tegenover 46 niet behaald. Procentueel uitgedrukt betreft het 68%. Let wel: dit is inclusief de acties waarvan geen rapportage is ontvangen. Laten we deze acties achterwege, dan komen we tot volgend diagram:

Figuur 10 Aantal acties behaald, exclusief niet gerapporteerd (n=119).

Het aantal niet gerapporteerde acties niet meegerekend, komen we tot een percentage van 82% behaalde acties, hetgeen betekent dat acties voornamelijk behaald worden.

Tabel 16 Overzicht behaalde acties per SD.

Telling Behaald/niet behaald	behaald	niet behaald	aantal acties	Percentage behaald
SD1 Geletterdheid bij jongeren versterken	6	1	7	85,71%
SD2 Geletterdheid versterken in de familiecontext	23	3	26	88,46%
SD3 Geletterdheid versterken in de werkcontext	30	2	32	93,75%
SD4 Geletterdheid versterken in de armoedecontext	13	3	16	81,25%
SD5 Digitale geletterdheid versterken	6	1	7	85,71%
OA1 Volwassenenonderwijs versterken	10	2	12	83,33%
OA2 Geletterdheid versterken bij eerstegeneratiemigranten	12	3	15	80,00%
OA3 Inzetten op onderzoek	4	0	4	100,00%
Eindtotaal	104	15	119	87,39%

Kijken we naar de percentages in bovenstaande tabel, dan zien we dat de strategische doelstelling gericht op werkzoekenden en werkenden (SD3) met 93,75% het hoogste percentage behaalde acties heeft. Ook in absolute getallen behelsde deze strategische doelstelling het grootste aantal acties. Deze worden gevolgd door acties gericht op de familieomgeving (SD2), goed voor 88,46% behaalde acties.

De strategische doelstellingen gericht op jongeren (SD1) en op digitale geletterdheid (SD5) vertonen een opmerkelijk gelijk percentage; beiden 85,71% van de acties behaald. Het laagste scoort de strategische doelstelling die zich op het aanpakken van armoede richt.

Met betrekking tot de overkoepelende acties valt op dat er lichtjes meer acties behaald werden die gericht zijn op het versterken van het volwassenenonderwijs (OA1) dan deze die geletterdheid bij eerstegeneratiemigranten willen versterken (OA2). Bij de volledige dekking van acties die op onderzoek gericht zijn (OA3) dient wel op het geringe aantal totale acties gewezen.

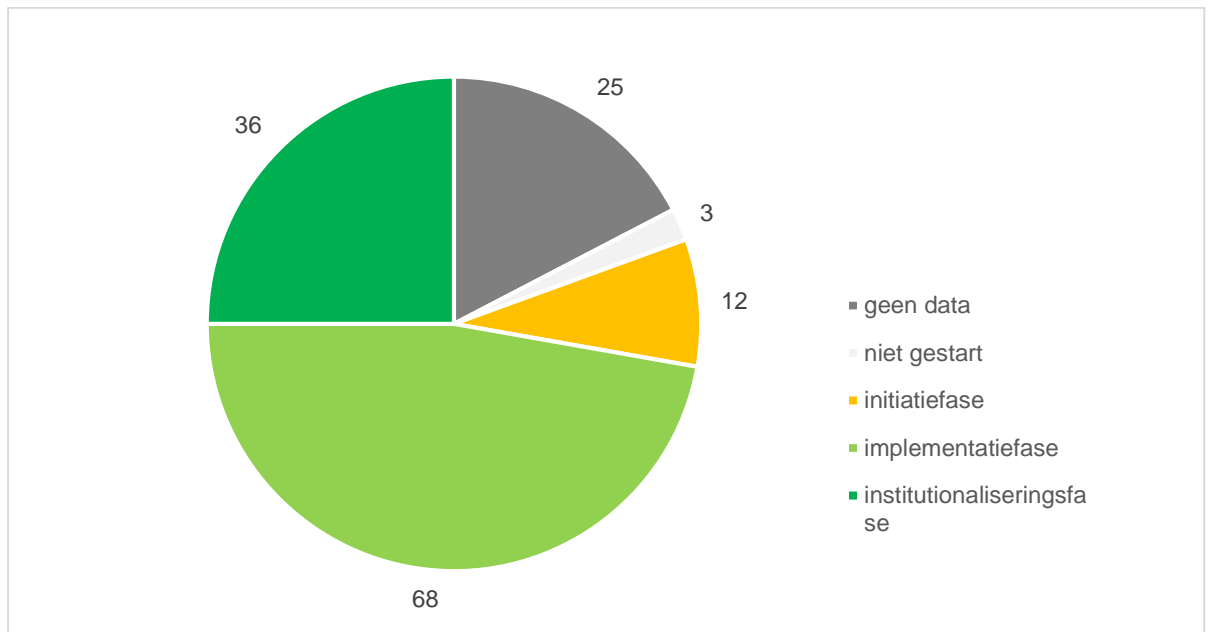
4.2.2 In welke mate werden acties structureel verankerd?

Hier bekijken we de data met betrekking tot de tweede bijvraag, namelijk deze naar de structurele verankering van de acties en engagementen uit het Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024.

In onderstaande grafiek merken we dat 36 van de 144 acties kunnen worden beschouwd als verankerd. Dat is exact een kwart (25%) van het totale aantal acties. Op te merken valt dat 68 acties van het totaal zich al in de implementatiefase bevinden. Wanneer we kijken naar het aantal behaalde acties (dus acties in de implementatiefase en acties in de institutionaliseringsfase samengeteld), dan betreft het percentage verankerde acties 35%. Al bij al duidt dit op een relatief lage mate van verankering die werd bereikt.

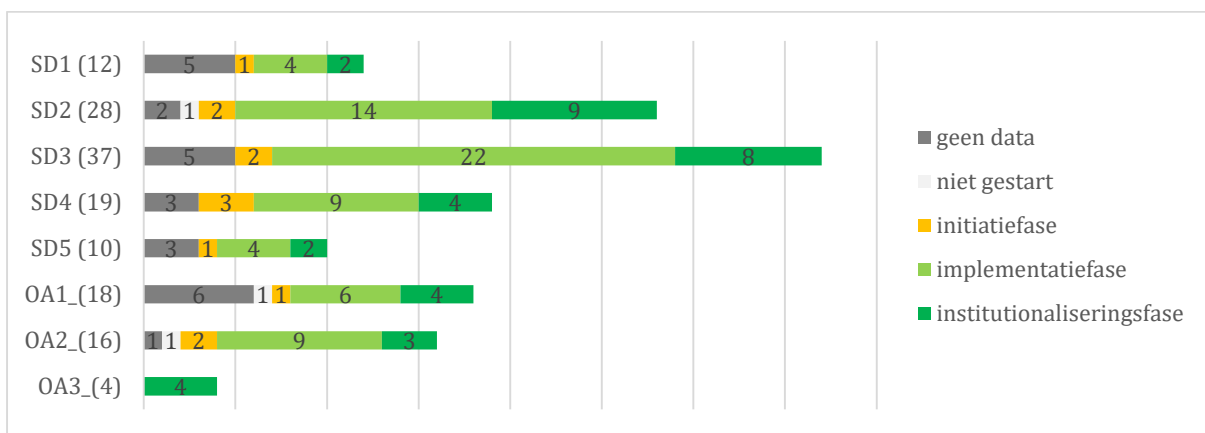
Hiertegenover staan 12 acties die zich in de initiatiefase bevinden. Op te merken valt dat slechts een minimum van het aantal acties niet werd opgestart. Wanneer we daarbij het aantal acties waarover we niet over data beschikken tellen, dan betreft dit samen 19% of een vijfde van het totale aantal acties; hetgeen veel is.

Figuur 11 Overzicht acties Strategisch Plan Geletterdheid (n=144).

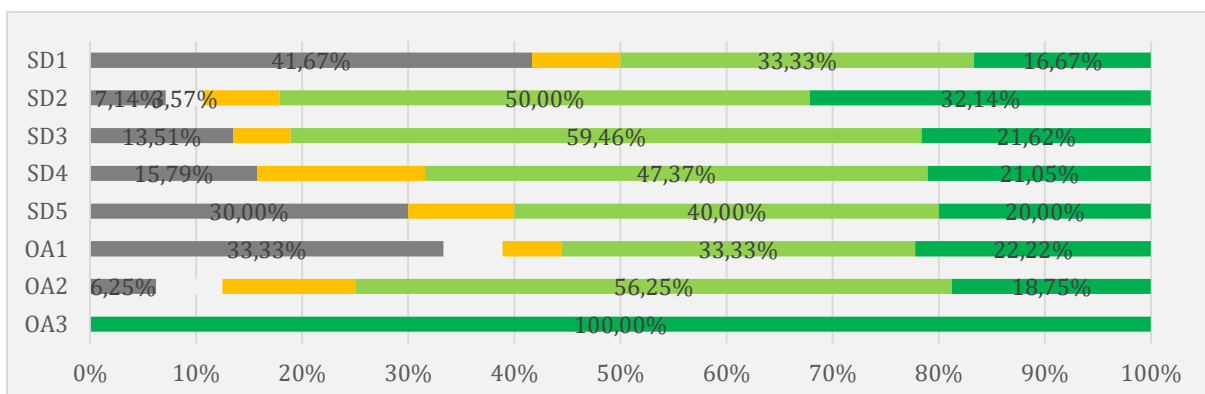
Wanneer we dit nu in onderstaande grafiek uitsplitsten per strategische doelstelling, merken we dat met name bij strategische doelstellingen 2 en 3 koplopers zijn qua verankering van genomen acties. Ook valt voor iedere doelstelling (met uitzondering van onderzoek) op dat het grootste aandeel van de acties zich steeds in de implementatiefase bevindt. Overal ligt dus wel degelijk een grote focus op het uitvoeren van acties – wat op zich een goede zaak is. Er is evenwel nog veel ruimte voor groei met betrekking tot het effectief structureel verankeren van acties.

Figuur 12 Structurele verankering per strategische doelstelling (n=144).

Als we dit vervolgens in onderstaande grafiek procentueel gaan uitsplitsen, dan zien we dit nog duidelijker. Wat opvalt is dat er – met uitzondering van SD2 en OA 2 – overal een minimum is aan niet-gestarte acties. Daarentegen is het aantal acties waarover we over geen data beschikken wel groot, met name bij SD1, OA1 en SD5.

Figuur 13 Structurele verankering van acties, procentueel bekeken.

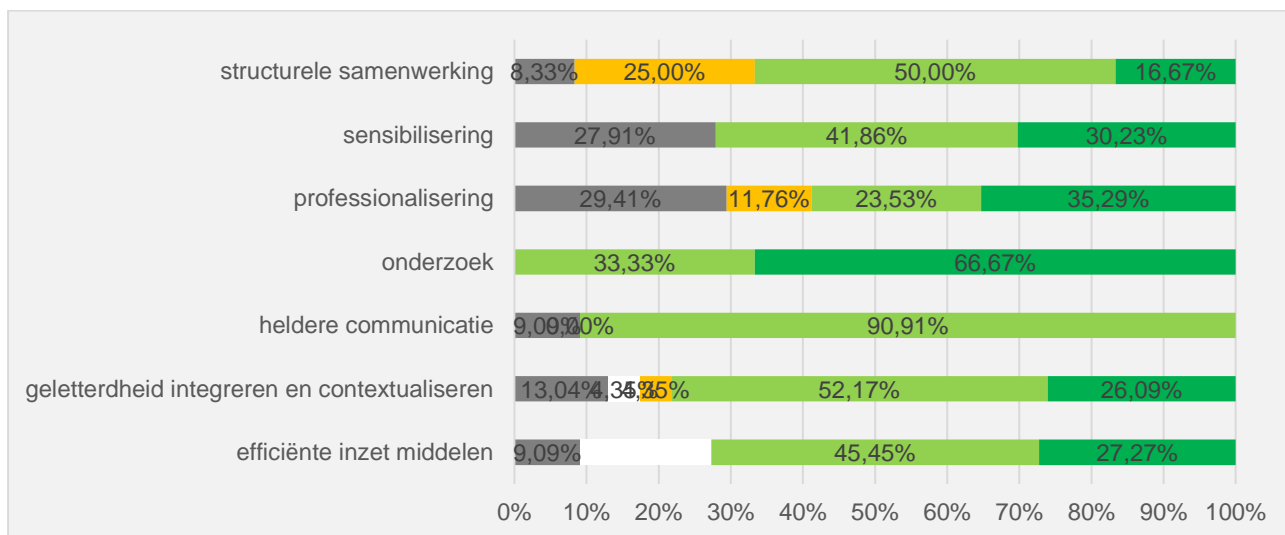

4.2.3 In welke mate werd aan de kritieke succesfactoren voor een succesvol geletterdheidsbeleid voldaan?

De derde en laatste bijvraag die dient beantwoord, is deze naar de aanwezigheid van succesfactoren die nodig zijn voor het creëren van een succesvol geletterdheidsbeleid. Zoals hoger uitgelegd hebben we zeven kritieke sleutelfactoren gedetermineerd, die beschrijven waarop een succesvol geletterdheidsbeleid moet inzetten om geletterdheid in Vlaanderen te verhogen.

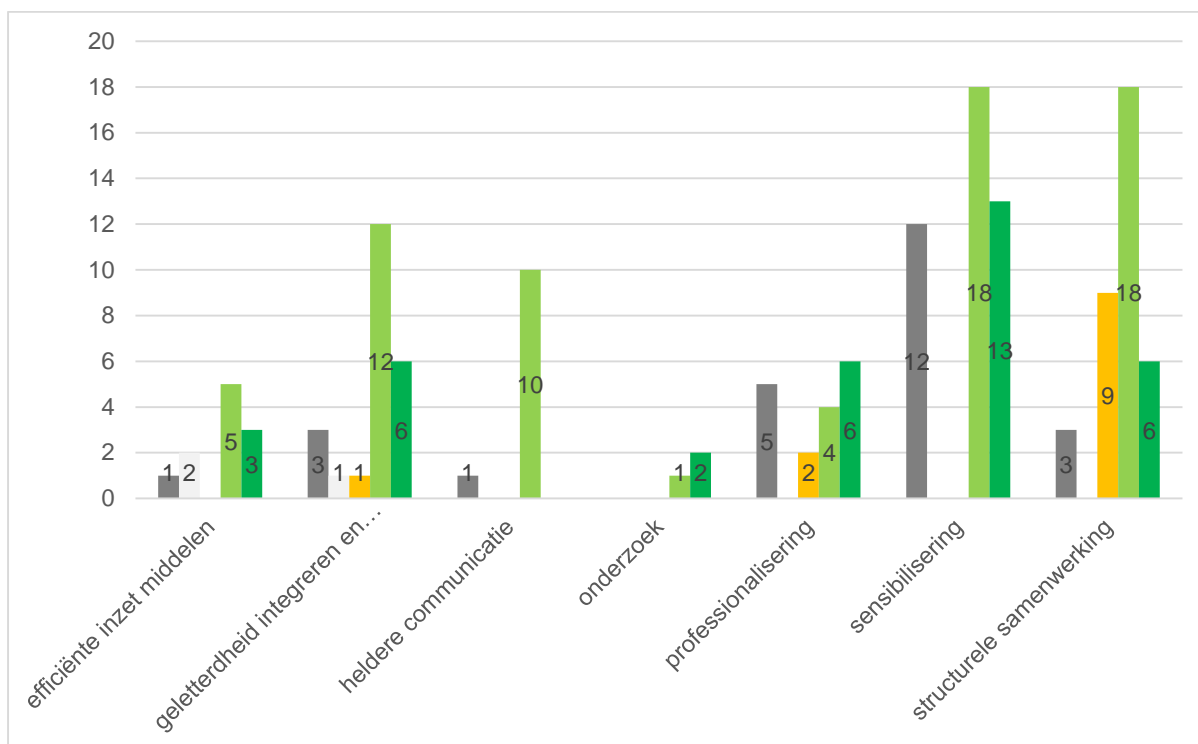
Onderstaande grafiek toont in procenten de mate van verankering van acties, uitgesplitst per kritieke succesfactor. Onderzoek scoort hier zeer goed met 66,67%. De andere kritieke succesfactoren scoren eerder aan de lage kant (bij heldere communicatie zelfs niet).

Figuur 14 Verankering per kritieke succesfactor, procentueel bekeken.

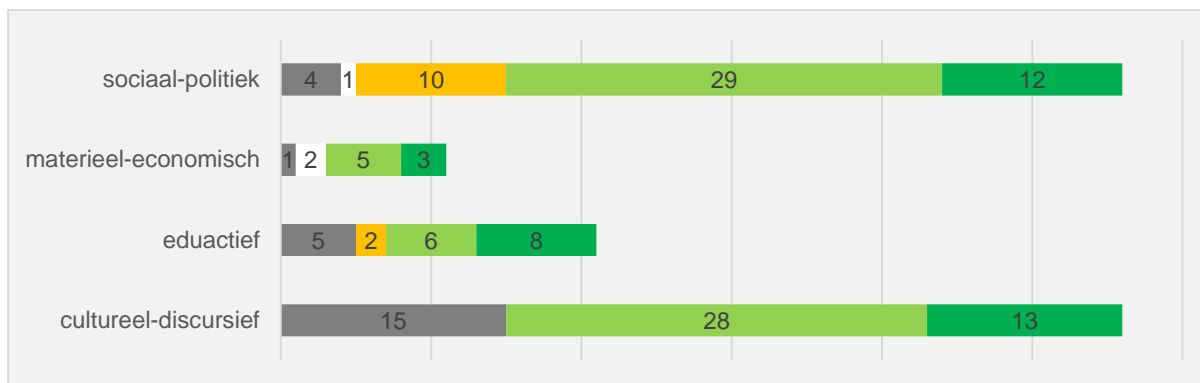
Op onderstaande grafiek wordt duidelijk bij welke kritieke succesfactoren de klemtonen liggen. De nadruk ligt overduidelijk vooral bij sensibilisering (totaal van 43 acties) en structurele samenwerking (36 acties).

Figuur 15 Verankering van kritieke succesfactoren (n=144).

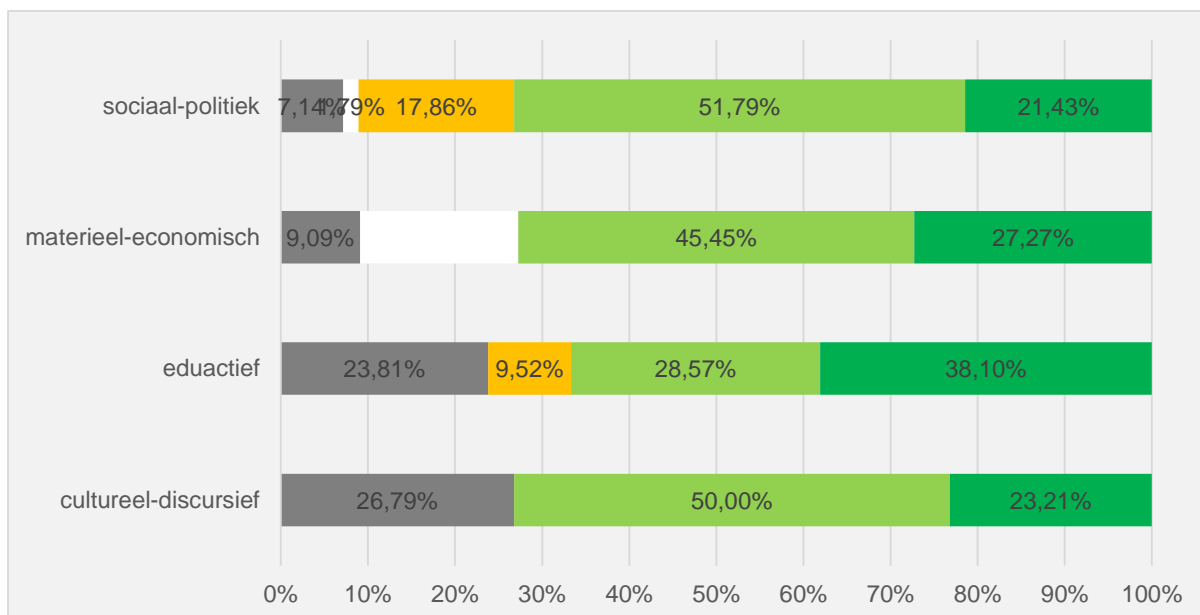

Aangezien we iedere actie linken aan een kritieke sleutelfactor, en die kritieke sleutelfactoren op hun beurt onder de verschillende randvoorwaarden vallen, kunnen we deze data nu afzetten tegen de data met betrekking tot de randvoorwaarden. Onderstaande grafiek maakt duidelijk dat we zeker niet van een evenwichtige verdeling van de randvoorwaarden kunnen spreken. Bij de kritieke sleutelfactoren blijkt een grote nadruk op sensibilisering en samenwerking, terwijl onderzoek, efficiënte inzet van middelen en professionalisering ondervertegenwoordigd zijn. Opmerkelijk is dat ook heldere communicatie laag scoort. Het Strategisch Plan Geletterdheid stimuleert dus te weinig de educatieve en materieel-economische voorwaarden om tot structurele processen te komen in de lokale praktijk.

Figuur 16 Randvoorwaarden geletterdheid op meso- en macroniveau.

Figuur 17 Randvoorwaarden geletterdheid op meso- en macroniveau, procentueel bekeken.

4.2.4 Conclusies EV2

In dit hoofdstuk zagen we de neerslag van de vele acties en engagementen van onze partners in de praktijk tijdens de voorbije jaren. We publiceren geen analyse per partner, maar willen vanuit het motief beleidsleren vooral kijken in welke mate de verschillende acties en engagementen duurzaam verankerd zijn in de werking van onze partnerorganisaties.

Daarbij blijkt op basis van gerapporteerde data dat slechts een fractie van de acties niet verder is geraakt dan de initiatiefase. **De meeste acties zijn dus effectief uitgevoerd.** We willen er hier op wijzen dat dit geen evident resultaat is. Het Plan Geletterdheid, dat

vertrekt vanuit een budgetneutraal kader, kan immers geletterdheidspraktijken niet rechtstreeks met middelen kan ondersteunen. Dat is een grote uitdaging bij het dagelijks stimuleren van samenwerkingen tussen partners.

We kunnen er ook niet omheen dat er toch een flink aantal partnerorganisaties **niet rapporteerde**. Dat kan liggen aan een veelheid van redenen. Het is belangrijk dat we dit evalueren, zeker in functie van het maximaliseren van de betrokkenheid van partnerorganisaties bij het Strategisch Plan.

Er ligt in het Strategisch Plan een zeer sterke focus op **structurele samenwerking**. Het kan opgemerkt worden dat onze partners daar in naam van het Plan vrij goed in slagen (zie percentages). We willen hier tevens wijzen op het belang van de **planleider** die door Vocvo wordt voorzien als neutrale partij en die de partnerorganisaties samenbrengt om aan een gemeenschappelijk doel te werken. Daarnaast behoort tot zijn of haar takenpakket ook communicatie, het uitbouwen van expertise, het organiseren en opvolgen van de Week van de Geletterdheid, en het sensibiliseren over geletterdheid in samenwerking met partners.

Het is hierboven gebleken dat **slechts een kwart van alle acties effectief verankerd** is in de werking van de organisaties. De randvoorwaarden zijn daarbij niet evenwichtig verdeeld. De kritieke sleutelfactoren **sensibilisering en samenwerking zijn nadrukkelijk dominant**, terwijl **onderzoek, efficiënte inzet van middelen en professionalisering ondervertegenwoordigd** zijn. Een opmerkelijke bevinding ook is dat er geen structurele verankering blijkt van acties rond **heldere communicatie** in naam van het Strategisch Plan.

We konden helaas niet in de diepte gaan bij de randvoorwaarden, hoewel dit was voorzien. Aangezien de planleider een andere functie aanvatte na de zomer 2023 was het praktisch **onhaalbaar om nog focusgroepen in te richten**.

Hoofdstuk 5 Besluit

Het Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024 zet de lijnen uit voor het geletterdheidsbeleid in Vlaanderen. Het Plan brengt de verschillende beleidsdomeinen van de Vlaamse Regering samen met acties en engagementen van een verzameling partners uit het veld. Dit derde Strategisch Plan wou een verschuiving van het projectmatige naar een structurele verankering entameren. In dit evaluatierapport van het Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024 stelden we drie essentiële doelen voorop: 1) het in kaart brengen van de geletterdheidssituatie in Vlaanderen, 2) onderzoeken in welke mate de genomen acties en engagementen behaald zijn, en 3) deze engagementen evalueren naar hun structurele verankering.

In de evaluatie staat beleidsleren centraal als motief. Hiertoe werden evaluatievragen geformuleerd, annex methodes voor dataverzameling en –analyse per evaluatievraag. Dit plan biedt daartoe voor het eerst een uitgewerkt evaluatiekader, steunend op een monitoringsysteem van objectieve en kwalitatieve meetindicatoren.

Vooreerst de vraag naar de **evolutie van de geletterdheid in Vlaanderen tussen 2017 en 2024**. Dit betreft de streefcijfers op basis van (inter)nationale onderzoeken die in het Strategisch Plan werden gekoppeld aan strategische doelstellingen.

In het achterhoofd houdend dat we voor vier doelstellingen geen uitspraken kunnen doen wegens het **ontbreken van recente data** (het is daarbij met name wachten de PIAAC-resultaten in het najaar van 2024), werd slechts één streefcijfer effectief bereikt: **90% van de 20- tot 34-jarigen haalt minstens een diploma hoger secundair onderwijs**.

Tegenover deze toenemende scholarisatie staat evenwel een **daling over de ganse lijn van de prestaties van de laagste presteerders**, zoals blijkt uit de PISA-onderzoeken. De groep van 15-jarigen die niet het minimaal verwachte niveau bereikt, neemt significant toe voor geletterdheid (bijna een kwart van de leerlingen in Vlaanderen). Ook voor gecijferdheid zien

we een opvallende terugval (na initieel stabiel te zijn gebleven). Voor wetenschappen zien we het aantal laagpresteerders opnieuw gestaag en versnellend toenemen. De invloed van het thuismilieu (socio-economische achtergrond) op de prestaties van deze jongeren neemt daarbij toe in plaats van af. Daarbij heeft Vlaanderen in vergelijking met andere OESO-landen een **lagere sociaaleconomische eerlijkheid dan gemiddeld**.

Het aantal leerlingen uit het tweede jaar van de derde graad B-stroom dat de eindtermen behaalt, diende te stijgen naar 85% in 2024. Hier tonen de **PAV-peilingen evenwel een daling over de ganse lijn**, en significante dalingen voor functionele luistervaardigheid en functionele rekenvaardigheid.

Daar waar de tussentijdse meting nog gewag maakte van een daling van het aantal **vroegtijdige schoolverlaters**, moeten we volgens de recentst beschikbare cijfers (2020-2021) **opnieuw een stijging** vaststellen tot 12% van het aantal leerlingen in het secundair onderwijs.

Ook het **terugdringen van het aantal personen met een inkomen onder de armoederisicodrempel werd niet gehaald**. Volgens de EU-SILC-2022-enquête bedroeg dit aantal nog steeds 510 000. Ondanks een dalende trend, bevinden we ons dus nog ver van het vooropgestelde streefcijfer van 430 000 personen.

Waar het Strategisch Plan bij de strategische doelstelling rond digitale geletterdheid geen directe streefcijfers opnam, vulden we dit aan via de sinds 2020 beschikbare Barometer Digitale Inclusie. Dat **46% van de burgers in Vlaanderen over onvoldoende digitale vaardigheden beschikt**, is een zorg die in de toekomst zeker dient meegenomen.

Vijf vooropgestelde streefcijfers werden dus niet behaald. Dit roept een aantal vragen op. Zo komt het ons voor dat sommige **streefcijfers al te optimistisch geformuleerd** zijn (bijvoorbeeld deze naar de halvering van het aantal vroegtijdig schoolverlaters). Daarnaast onderlijnen we de **noodzaak aan sneller volgende cycli van het onderzoek naar laaggeletterdheid**. Zo gooit de afhankelijkheid van oude PIAAC-cijfers en het ontbreken van

nieuwe een sluiert over het totaalbeeld. Dat kan mogelijk opgevangen worden met bijvoorbeeld het Dashboard Levenslang Leren. Intussen dient ook een re-evaluatie van relevante onderzoeken in het kader van de monitoring te gebeuren (de nieuw beschikbare Barometer Digitale Inclusie, de Vlaamse Toetsen,...).

De voorziene bevraging van laaggeletterden via een grootschalige, kwantitatieve vragenlijst bij Ligo-cursisten behaalde helaas een onvoldoende respons om als betrouwbare steekproef te kunnen fungeren in deze evaluatie. Deze modus operandi dient bekeken, opdat de stem van deze doelgroep in de toekomst ook beter kan worden gehoord.

Ten tweede beantwoorden we de vraag in welke mate de **voorwaarden voor een succesvol geletterdheidsbeleid** in Vlaanderen vervuld waren tussen 2017 en 2024. Daarbij bekijken we eerst de opname van acties en engagementen door onze partners, aan de hand van de outputrapportage die zij ons bezorgden. **In totaal behandelt deze evaluatie 144 onderscheiden acties en engagementen.** Die dataverzameling vond plaats tussen maart en eind mei 2023. Hier dient vooreerst opgemerkt de **acties waarvan geen (nieuwe) rapportage werd ontvangen.** We dienen te evalueren wat hiervoor de redenen zijn, en hoe dit bij toekomstige evaluaties kan worden geredieerd.

De impact van de coronapandemie heeft een onmiskenbare impact gehad op de geletterdheidsacties van onze partners. Deze impact was voelbaar tot in 2022. Die impact was evenwel niet eenduidig negatief. Zo werden acties met betrekking tot digitale geletterdheid aangezwengeld, bijvoorbeeld door in te zetten op toestellen en kwalitatieve internettoegang voor elke burger. Naast deze positieve effecten, en ondanks de vele inspanningen en de creativiteit van onze partners, moeten we evenwel onthouden dat de gezondheidscrisis de meest kwetsbaren het hardste heeft getroffen.

Volgens de aangebrachte dichotomie behaald/niet behaald, stellen we vast dat genomen **acties voornamelijk worden behaald**. Het gaat om 68% indien we de niet-gerapporteerde acties meetellen; 82% wanneer we de acties waarover we geen data ontvingen niet meetellen. Daarbij zijn geen grote verschillen aan te merken tussen de verschillende strategische doelstellingen.

Wanneer we deze acties en engagementen bekijken volgens de fasering, moeten we vaststellen dat er enerzijds weinig acties zijn waar niets rond is gebeurd (wel opnieuw hoge niet-rapportage), proportioneel veel samenwerkingen die in de initiatiefase blijven zitten, en dat er **een relatief lage mate van verankering** werd bereikt (25% van het totaal aantal acties en 35% van het aantal behaalde acties). Weliswaar steken qua verankering met name de strategische doelstellingen gericht op de familieomgeving en de werkcontext boven de rest uit, maar voor nagenoeg elke strategische doelstelling valt op dat het grootste aandeel acties zich in de implementatiefase bevindt. **Overall ligt dus wel degelijk een grote focus op het uitvoeren van acties – niettegenstaande het budgetneutrale kader van het Strategisch Plan – maar er is nog veel ruimte voor groei met betrekking tot het effectief structureel verankeren van acties.**

In functie daarvan zijn de **randvoorwaarden niet evenwichtig verdeeld**. De **kritieke sleutelfactoren sensibilisering en samenwerking zijn nadrukkelijk dominant, terwijl onderzoek, efficiënte inzet van middelen en professionalisering ondervertegenwoordigd zijn**. Een opmerkelijke bevinding ook is dat er geen structurele verankering blijkt van acties rond **heldere communicatie** in naam van het Strategisch Plan. **Het Strategisch Plan stimuleert te weinig de educatieve en materieel-economische voorwaarden om tot structurele processen te komen in de lokale praktijk**. Een diepere analyse van deze randvoorwaarden via focusgroepen zou hier een beter licht op kunnen werpen, maar was praktisch onhaalbaar.

Op basis van het bovenstaande, willen we ook de brug slaan naar het volgend Strategisch Plan Geletterdheid. Hieronder sommen we een aantal aanbevelingen op die in dat proces kunnen worden meegenomen:

- Wetenschappelijk onderzoek blijven betrekken en kleinere intervallen van datareeksen rond laaggeletterdheid;
- Re-evalueren van (nieuwe) relevante onderzoeken in het kader van de monitoring;
- Meenemen van andere relevante beleidsdomeinen;
- Haalbaarheid en relevantie van streefcijfers re-evalueren;
- Niet-rapportage evalueren en remediëren;
- Blijven inzetten op structurele verankering, en daarbij méér en gericht inzetten op de randvoorwaarden;
- Na de wetenschappelijke methode in dit Plan, ook kijken naar het ontwikkelen van een implementatiemodel;
- Hoewel het Plan vooropstelde met SMART-geformuleerde engagementen te werken, is dit in praktijk niet altijd zo. Dit is belangrijk voor een vergelijking van data over de tijd;
- Participatief proces behouden. De bevraging van laaggeletterden zelf optimaliseren zodat deze effectief bruikbaar wordt;
- Budgetneutraliteit en takenpakket planleider.

Hoofdstuk 6 Literatuurlijst

Beleidsvaluatie 'Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen' 2012-2016 Eindrapport. (2016).

Departement Onderwijs en Vorming, Brussel.

Cincinnati, S., & De Meyer, I. (2011). *VAARDIG GENOEG VOOR DE 21STE EEUW? De eerste Vlaamse resultaten bij PIAAC*.

Creswell, J. W. (2013). *Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing among Five Approaches* (3e ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE.

da Costa, P., Rodrigues, M., Vera-Toscano, E., & Weber, A. (2014). *Education, Adult Skills and Social Outcomes. Empirical evidence from the Survey on Adult Skills (PIAAC 2013)*. Luxembourg: Joint Research Center European Commission. doi:10.2788/66192

De Greef, M., & Segers, M. (2016). *Van gezonde taal tot familietaal naar werktaal. Een literatuuronderzoek naar de problematiek van taal en impact van specifieke taalprogramma's in zes levensdomeinen*. Maastricht: Maastricht University.

De Meyer, I., Janssens, R., & Warlop, N. (2018). *Leesvaardigheid van 15-jarigen. Vlaams rapport PISA 2018*. Universiteit Gent, Vakgroep Onderwijskunde.

De Peuter, B., De Smedt, J., & Bouckaert, G. (2007). *Handleiding beleidsvaluatie. Deel 1: Evaluatiedesign en -management*.

Fullan, M. (2007). *The New Meaning of Educational Change* (4th Edition ed.). New York, London: Teachers College Press.

Kemmis, S., Wilkinson, J., Edwards-Groves, C., Hardy, I., Grootenboer, P., & Bristol, L. (2014). *Changing practices, changing education*. Singapore: Springer.

Kitzinger, J. (1995, Juli 29). Qualitative Research: Introducing focus groups. *BMJ*, 299-311. doi:10.1136/bmj.311.7000.299

- Leemans, G. (2022). *Schoolvernieuwing voor 'wicked problems'. Naar een aanpak voor de transformatie van 'sociale praktijken' vanuit een 'whole school approach'*. doi:10.13140/RG.2.2.31007.02724
- Merchie, E., Tuytens, M., Devos, G., & Vanderlinde, R. (2015). *Eindrapport van de kortlopende O&O-onderzoeksopdracht: Indicatoren voor de effectiviteit van professionaliseringsinitiatieven*. Universiteit Gent, Vakgroep Onderwijskunde.
- Miles, M., & Ekholm, M. (1991). Will New Structures Stay Restructured?, (p. 21). Chicago.
- Patton, M. Q. (1999). Enhancing the quality and credibility of qualitative analysis. *Health Serv Res.*, 34(5), 1189-1208.
- Rossi, P., Lipsey, M., & Freeman, H. (2003). *Evaluation: A Systemic Approach* (Seventh Edition ed.). London: Thousand Oaks.
- Schiepers, M., Gillard, E., Strobbe, L., & Vandommele, G. (2017). *Geletterdheid in Vlaanderen gewikt en gewogen. Recepten voor een krachtig geletterdheidsbeleid*. Centrum voor Taal en Onderwijs, Leuven.
- Shove, E., Pantzar, M., & Watson, M. (2012). *The Dynamics of Social Practice: Everyday Life and How it Changes*. SAGE Publications Ltd. doi:https://dx.doi.org/10.4135/9781446250655
- (2017). *Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024*. Departement Onderwijs & Vorming, Brussel.
- Verbiest, E. (2014). *Leren innoveren: een inleiding in de onderwijsinnovatie* (Tweede, licht herziene druk ed.). Antwerpen: Garant.
- Welch, D. (2017). Behaviour change and theories of practice: Contributions, limitations and developments. *Social Business*, 7(3-4), 241-261. doi:10.1362/204440817X15108539431488

